

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
YÖNETİCİ ÖZETİ	iv
1. DÜNYA VE TÜRKİYE KLİMA PAZARINA GENEL BİR BAKIŞ	6
1.1. Dünya Klima Pazarı:	6
1.2. Türkiye Klima Pazarı	6
2. TÜRKİYE KLİMA SEKTÖRÜNDE SON GELİŞMELER	7
2.1. Ürün Güvenliğini İlgilendiren Uygulamalar:	7
2.2. TSE Standardı Alınması Kanalıyla Başvuru ve Mamul Performansını İlgilendiren Uygulamalar :	8
2.3. Mamul Performansını İlgilendiren Uygulamaların Sektörde Yarattığı Sıkıntılar:	9
2.4. Sonuç	9
3. TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNİN GELİŞİMİNE KISA BİR BAKIŞ VE AB TEKNİK ENGELLERİN KALDIRILMASI MEVZUATINA UYUMDA KAYDEDİLEN AŞAMALAR	9
3.1. Türkiye-AB İlişkilerinin Gelişimi:	9
3.1.1. Türkiye-AB İlişkilerinin Geçmişine Genel Bir Bakış :	9
3.1.2. AB-Türkiye Arasında Malların Serbest Dolaşımı ve Teknik Engellerin Kaldırılması Konularında Kaydedilen Gelişmeler :	10
4. TEKNİK ENGELLERİN KALDIRILMASI KONUSUNDA AVRUPA BİRLİĞİ MEVZUATI	12
4.1. Eski Yaklaşım	12
4.2. Yeni Yaklaşım	12
4.3. Üretici-Dağıtıcı ve Tüketici Zincirinde Sorumluluklar :	13
4.4. Uygunluk Değerlendirme Prosedürleri :	15
4.5. CE İşareti	16
5. AB’de KLİMALARLA İLGİLİ ZORUNLU UYGULAMALARI DÜZENLEYEN DİREKTİFLER :	16
5.1. 73/23 Alçak Gerilim Cihazları Direktifi	16
5.1.1. Direktifin Hazırlanışı ve Yürürlüğe Girişi :	16
5.1.2. Direktifin Kapsamı ve Amacı :	17
5.1.3. Direktifin Kapsadığı Güvenlik Şartları:	17
5.1.4. Direktifin Uygulanmasındaki Temel Prensipler :	17
5.1.5. Uygunluk Değerlendirmesi Prosedürleri	18
5.2. 89/336 Elektromanyetik Uyum Direktifi	19
5.2.1. Direktifin Amacı ve Kapsamı	19
5.3. Makine Emniyeti Direktifi	23
5.4. Basınçlı Ekipmanlar Direktifi	25
5.5. Çevre Konusunda Uygulamalar	30
5.5.1. Enerji Etiketlemesi	30
5.5.2. İklim Değişikliği Konusunda Uygulamalar	31
6. ÜÇÜNCÜ ÜLKELERLE TİCARET	32
7. PİYASA DENETİMİ	33
7.1. AB Pazarında Piyasa Gözetiminin Önemi ve İşlevi:	33
7.2. Piyasa Gözetiminde Temel Aşamalar:	33
7.3. Sorunlu Ürünlerin Tespiti Hallerinde Piyasaya Müdahale Edilmesi ve İhtiyat Prosedürlerinin İşletilmesi :	34
7.4. Üçüncü Ülkelerden İthalat :	35
7.5. Bazı Ticari Uygulamalar:	36
8. KLİMA PERFORMANS ÖLÇÜMÜ KONUSUNDA GEÇERLİ AB STANDARTLARI :	37
8.1. Standartların AB Mevzuatındaki Konumu ve AB’de Performans Ölçme	37
8.2. Klimalarda Kapasite Konusunda Hatalı Beyanlar:	37
9. SONUÇ VE ÖNERİLER	39
EKLER	42
KAYNAKÇA	43
ENERJİ ETİKETLEMESİ DİREKTİFİ	44
AB YENİ YAKLAŞIM DİREKTİFLERİ	45
AVRUPA BİRLİĞİ UYGUNLUK DEĞERLENDİRMESİ PROSEDÜRLERİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
KISALTMALAR	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZGEÇMİŞ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ÖNSÖZ

ISKİD AVRUPA TOPLULUĞU KLİMA MEVZUAT RAPORU NEDEN HAZIRLANDI?

1993 Yılında kurulan, Isıtma Soğutma Klima İmalatçılar Derneği (ISKİD), Türkiye’de faaliyet gösteren klima imalatçıları ve de global imalatçıların temsilcisi olarak ithalatçıları kapsamaktadır. ISKİD son 10 yıldır klima sektöründeki faaliyetleri ile üyelerine, tüketicilere, resmi kuruluşlara, akademik kurumlara ve sektörel diğer sivil toplum kuruluşlarına destek vermiş ve önemli yararlar sağlamıştır.

ISKİD üyeleri Türkiye split klima ve merkezi klima sektörünün yaklaşık %90 gibi önemli bir kısmını temsil etmektedirler. 1995 Yılından beri gelenekselleşen ISKİD Klima İstatistikleri ile Türkiye klima pazarının gelişimi analitik olarak izlenmekte, üyelerimize ve bu konuda diğer ilgili kurum ve kişilere yön vermektedir.

ISKİD aynı zamanda Avrupa Topluluğunda Klima konusunda en önemli sivil toplum kuruluşu olan, EUROVENT-CECOMAF’ın 1996 yılından beri resmi üyesi olup, Avrupa Topluluğundaki klima konusundaki teknik standart ve gündem maddelerini hazırlık safhasından başlayarak, yakından takip etmekte ve üyelerine aktarmaktadır.

1959 yılında Avrupa Topluluğuna tam üyelik müracaatımız neticesinde, 1964 yılında imzalanan Ankara Anlaşması ile başlayan Avrupa Topluluğuna tam üyelik yolculuğumuzu ISKİD olarak da inanıyor ve destekliyoruz. 1996 Yılında gerçekleştirilen, Avrupa Topluluğu Gümrük Birliği Anlaşması bu yolda önemli bir adım olmuştur. Son yıllarda, farklı siyasal görüşlere sahip olan siyasal partilerimizin hemen hemen tamamının ve tüm hükümetlerimizin desteklediği, Avrupa Topluluğu tam üyeliğinin gerçekleşmesi durumunda, ülkemize siyasi ve ekonomik olarak çok önemli katkısı olacağına inanıyoruz.

Bu nedenle, er geç tam üye olacağına inandığımız, Avrupa Topluluğunda Klima Mevzuatını tanımak ve tanıtmak amacıyla, Avrupa Topluluğu konusunda uzman olan, Sayın Acar Şensoy tarafından hazırlanan ve 1 yıla yakın süren bir çalışmayı bu kitapta sunuyoruz. Bu araştırmanın tüm üyelerimize, ilgili resmi, özel veya sivil kurumlara ışık tutacağına inanıyoruz.

Özellikle split klima konusu son 5 yılda tüm Dünya’da olduğu gibi, Türkiye’de de hızla gelişmiştir. Bu olumlu yönleri olduğu kadar, arzu edilmeyen kalitede bir kısım cihazların, gerekli satış sonrası organizasyonları yapılmadan, bazı yetersiz veya kısa ömürlü firmalar tarafından da pazara sunulmasına yol açmıştır. Bu tip firmaların yapmış olduğu, ucuz satış politikaları önce müşteriler için cazip gibi görünse de, gerekli altyapı ve organizasyona sahip imalatçı veya diğer ithalatçı firmalara karşı haksız rekabete yol açmış ve olumsuz etkilemiştir. Yaklaşık 10-15 yıla varan cihaz kullanım süresince, yedek parça ve teknik hizmet gerektiren bu üründe maalesef bazı müşteriler mağdur olmuştur ve olacaktır.

Bu konuda ISKİD olarak ilgili resmi merciler ile 5 yıla yakın bir süredir çeşitli görüşmeler ve toplantılar yapmaktayız. Elektrik İdaresi Etüd İşleri ile enerji verimli klimaların teşvik edilmesi şeklinde başlayan bu toplantılar, TSE ile klima standartları ve test konularında yoğun görüşmelerin yanında, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürlüğü gibi makamlarla da aralıklarla devam ettirilmiştir.

TSE tüketicinin korunması ve kalitesiz ürünlerin girişini engellemek amacıyla, TSE-EN 255 ve TSE-EN 814 standartlarını revize etmiştir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı da bu standartları imal ve ithal edilen tüm klimalarda zorunlu uygulama haline getirmiştir. Başlangıçta split klima dışında tüm merkezi sistem klimaları da kapsayan bu uygulama, TSE ile yapılan görüşmeler neticesinde, 40,000 Btu/h (12 kW) kapasitenin altında kalan split klima cihazları ile sınırlandırılmıştır.

Ancak yapılan uygulama ile bugün elde edilen sonuç, arzu edilenin tamamen dışında gerçekleşmiştir. Bu uygulama ile tüm firmalara dolayısıyla tüketicilere ilave yük getirilmiştir.

Bu konuda belli ülkeleri toptan kötü imalatçı olarak itham etmek de yanlıştır, çünkü üyelerimiz gayet iyi bilmektedir ki, her ülkeden her kalitede mal çıkabilmektedir ve bu konu belli bir ülkeye sınırların kapatılabilmesi veya teknik engeller ile çözülecek bir konu değildir. Önemli olan tüketicilerin hakları korunarak ve haksız rekabete yol açmadan, gereken piyasa denetim ve gözetim mekanizmalarını oluşturmak olmalıdır.

Bu konuda üyelerimizden gelen talepler doğrultusunda hazırladığımız, Avrupa Topluluğundaki Klima Mevzuat Raporu bize Avrupa Topluluğundaki Klima İmalat, İthalat’ında aranan zorunlu standartlar ve uygulamaları ile Piyasa denetim ve gözetim mekanizmaları hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu rapor sonucunda görüleceği gibi, Türkiye olarak mevcut uygulamalarımız, imzalamış olduğumuz bazı anlaşmalara aykırı bazı yaklaşımlar içermektedir.

İmalatçı üyelerimizden de biliyoruz ki, Dünyada bazı ülkeler, ithalatı kısıtlayabilmek için, çeşitli korumalar veya teknik sınırlamalar getirebiliyor. Örneğin İsrail de klimaların verim seviyesi belli bir değerinin altında ise imal ve ithal edilemiyor. Ancak bu tip uygulamaların yapılan uluslar arası anlaşmalara ve ülkeler arası kurallara uyumu da her zaman için gözetilmelidir.

Bu konuda yapilabilecekler konusunda gerekli kurumlar ile memnuniyet ile tekrar bir araya gelerek, Avrupa bazında yaptığımız anlaşmalara uyum içinde olacak, alternatif yöntemler önerebiliriz. Özellikle ithal ürünlerde EUROVENT sertifikası aranması gibi kaliteyi ve verimi garanti edici, bağımsız Avrupa kuruluşları ile bağlantılı yönetmeliklerin çok daha basit ve gerçek anlamda sınırlayıcı olabileceği inancındayız. Ayrıca piyasa denetimi konusunda gerekirse ISKİD olarak yardımcı faaliyetlerde bulunabilir ve sektörün kendi kendini denetlemesini sağlayabiliriz. Bu ve benzeri çözümler hem gerçek anlamda kalitesiz ithalatı engelleyecek, hem de gerçek iş yapan firmaları ve Ülkemizi zor durumda bırakmayacaktır. Burada her zaman için amaç, gümrüklerin koşulsuz açılmasını doğal olarak engellemek olmalıdır.

ISKİD olarak arzumuz, ülkemizin Dünya ülkeleri arasındaki imajını korumak ve ülkemize kaliteli ürünlerin girmesini sağlayacak, haksız rekabeti önleyecek ve tüketiciyi koruyacak düzenlemelerin oluşumuna katkıda bulunmaktır. Ancak mevcut uygulamalar, bu amaçlara hitap etmekte uzak kalmıştır.

Kaliteli ithalat, kaliteli imalat yaratır. Kaliteli imalat da, kaliteli ihracat yaratır. ISKİD olarak önerimiz, er veya geç tam üyesi olacağımız, ve olduğumuz zaman uygulamak durumunda kalacağımız Avrupa Topluluğu mevzuatlarına uyumlu olmaktır. Bu anlamda bu raporu ISKİD üyesi firmaların, doğru iş yapanlara zarar vermeden, haksız rekabeti önleyecek şekilde, amacına ulaşan mevzuatların ve piyasaların denetimine ilişkin düzenlemelerin oluşturulması konusunda, yetkilileri, üyelerimizi ve diğer ilgili kurumları bir bilgilendirme çalışması olarak değerlendirilmesini rica ederiz.

Saygılarımızla,

ISKİD Isıtma Soğutma Klima İmalatçıları Derneği

YÖNETİCİ ÖZETİ

AB ile aramızda imzalanan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararı klasik Bir Gümrük Birliği'nin çok ötesinde bir entegrasyona gitmeyi ve nihai amaç olarak Türkiye'nin AB'ne tam üyeliğini hedeflemektedir. Tam üyeliğe Topluluk içinde her koşulda rekabet etmeye hazırlık aşamasında AB müktesebatına uyum sağlanması büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde bu geçiş süreci içinde birçok değişik alanda ve sektörde entegrasyon çabalarına girilmiş olması Klima Sektöründe de ilgili AB düzenlemelerine uyumu gündeme getirmiştir.

Çeşitli sektörleri, ürün gruplarını kapsayan AB Teknik Mevzuatı direktiflerle düzenlenmektedir. Klima ürünlerini de içine alan Yeni Yaklaşım Direktifleri ürünlerde bulunması gereken asgari güvenlik ve sağlık kriterlerini belirtmektedir. Tüm üye ülkeler bu ürün kriterlerine uymakla mükelleftir. Ürün kriterlerinin teknik detayları ise Topluluk Standardizasyon kuruluşları CEN, CENELEC ve ETSI tarafından hazırlanan Harmonize Standartlarda verilmekte, bir ürün için uygulanabilir tüm Harmonize Standartlara uyan üreticilerin bu kriterleri karşıladıkları kabul edilmektedir.

Uygunluk değerlendirmesi prosedürleri ürünlerin taşıdığı risk derecesine göre sıklaşmaktadır. Risk derecesi yüksek seviyede olan ürünler için üçüncü taraf onayı istenirken, daha az riskli ürünler için üretici beyanı ve ürüne CE işareti iliştirilmesi yeterli görülmektedir. Üreticiden bir teknik dosya hazırlanması istenmektedir. Ancak tüm standartlara uyulduğu takdirde bu dosya pazara sunma ya da ithalat aşamasında değil, daha sonra piyasa gözetim aşamasında talep edilebilmektedir. Burada amaç sakıncalı bir ürünün hatasının nereden kaynaklandığının tespiti ve pazarın denetim altında tutulabilmesi için gerekli tedbirlerin alınabilmesidir. Model değiştirilmediği ve üründe güvenliği etkileyecek bir değişiklik yapılmadıkça, prosedürler geçerliliğini korumaktadır.

AB mevzuatında tüm ticari aktörlere hareket alanları ile doğru bağlantılı olarak sorumluluk verildiği görülmektedir. AB Mevzuatında ürün kriterleri üzerinde sorumluluğun en çok somutlaştığı belge İmalat Uygunluk Deklarasyonudur ve bu belge normal şartlar altında imalatçı tarafından hazırlanmaktadır. Ancak üreticinin Topluluk dışında yerleşik olması durumunda Toplulukta bulunan bir yetkili satıcı üretici ile arasındaki anlaşma çerçevesinde İmalat Uygunluk Deklarasyonu verebilmektedir ve bu durumda sorumluluğu yetkili satıcı yüklenmektedir. AB mevzuatında sorumluluklar konusunda ikinci bir kavram ürünü Topluluk pazarına ilk sunan kişi olmaktır. İthalatçı ya da distribütör ürünü Topluluğa ilk sokan kişilerse bu kişiler gerekli belgeleri bulundurmakla mükelleftir.

AB mevzuatında klimalarla ilgili düzenlemeler 5 direktifte yer almaktadır. Bu direktifler, Alçak Gerilim, Elektromanyetik Uyumluluk, Makine Güvenliği, Basınçlı Ekipmanlar ve Enerji Etiketlemesi direktifleridir. Alçak Gerilim ve Elektromanyetik Uyum direktiflerinin beyana dayalı bir prosedür benimsediği görülmektedir. Alçak Gerilim direktifinde test raporlarının hazırlanmasında üçüncü bir taraf onayı alınıp alınmadığı mevzuat tarafından üreticiye bırakılmaktadır. Ancak zaman zaman alıcı firmaların üçüncü taraf onayı istedikleri görülmektedir. Bir başka deyişle Pazar şartları daha sıkı uygulamaları getirebilmektedir. Elektromanyetik Uyumda ise onaylanmış kuruluş yerine daha sınırlı bir statüye sahip yetkili kuruluştan onay alınmasına imkan tanınmıştır. Burada amaç bürokrasiyi elden geldiğince basitleştirmektir. Makine direktifi ürünlerin risk derecelerine göre farklı prosedürler getirmektedir. Klimalar için tüm standartlara uyulduğu takdirde basit prosedürler getirilmektedir. Ancak Basınçlı Ekipmanlar Direktifi II.Kategori ürünlerin üstü için üçüncü taraf onayı istemektedir ve bu grubun üstü için kalite sistemlerini de içeren birçok değişik formül önerilmektedir. Enerji etiketlemesi konusunda prosedürlerin henüz çok netlik kazanmadığı görülmektedir. Referans verilecek standartlar üzerinde henüz nihai bir karara varılamamıştır.

AB mevzuatında klimalar için getirilen ve bu diğer sektörler göre nispeten bürokrasisi daha basit olan sistemi dengeleyen en önemli unsur piyasa gözetimidir. Piyasa Gözetiminin etkin bir şekilde yapılması beyanın güçlü olduğu bu pazarı denetimsizlikten korumaktadır. Piyasa gözetimi için topluluk bazında prensiplerin belirlendiği ancak uygulama ve organizasyon yetkisinin üye ülkelere bırakıldığı görülmektedir. Piyasa gözetiminde en önemli prensip üye ülkelerin sakıncalı olduğu tespit edilen ürünleri piyasadan çekmek ve bu durumu kamuya duyurmakla mükellef olmalarıdır. Üye ülkeler bu faaliyeti gösterecek alt yapıya sahip olmalıdır.

Topluluğun üçüncü ülkelerle ticaretinde de aynı prensipler ve prosedürler üzerinde hareket ettiği görülmektedir. Bir başka deyişle yukarıda bahsedilen koşullara sahip CE işareti taşıyan bir ürün üçüncü ülkelerden Topluluğa herhangi bir engelle karşılaşmadan girebilmektedir. Üye ülkelere millî koşulların güvenliği etkilemesi durumunda denetimleri artırmak ve ithalatı askıya alma hakkı tanınmaktadır. Ancak bu uygulama sadece o ülkeye has güvenlik koşullarıyla sınırlıdır ve böyle bir uygulamayı yapan üye ülkenin Topluluk onaylama mekanizmasına başvurması beklenmektedir.

AB Müktesebatına entegrasyon aşamasında klima ürünlerini kapsayan kurallar dikkatle incelenmeli ve ülkemizdeki uygulamalarla karşılaştırılmalıdır. Ülkemizde teknik dosya konusuna Topluluktan farklı yaklaşıldığı görülmektedir. AB mevzuatında ilgili tüm harmonize standartlara uyulduğu sürece teknik dosya daha ziyade piyasa gözetimi için hazırlanıp saklanmaktadır. Standartlara kısmen uyulması durumunda teknik dosya ithalat aşamasında önem kazanmaktadır. Nitekim

kriterlerin standartlar dışında hangi yöntemlerle karşılandığı bu dosya ile gösterilip ispatlanmaktadır. Ülkemizde ise CE Muafiyet Belgesi için oldukça uzun sürelerde bu dosyaların incelendiği görülmektedir.

Ülkemizde bir başka konu ise prosedürlerin her yıl tekrarlanması ve test raporlarının 3 yıl geçerli olmasıdır. AB mevzuatında her model için bir kere prosedürlerden geçilerek CE işareti iliştilmektedir. Sadece üçüncü taraf onayının bulunduğu durumlarda bu kuruluş periyodik olarak ya da bazı direktifler altında beklenmedik ziyaretlerle kontroller gerçekleştirmektedir. Ancak bu kontrollerden amaç prosedürün yenilenmesi değildir. Ürünlerin test edilmesi ürünlerin güvenliğinin sınanmasıdır. Bir ürün üzerinde güvenlik özelliklerini değiştirecek kadar bir değişiklik ya da model değişikliği yapılmadığı sürece yapılmış testler geçerlidir.

Ürünlere TSE belgesi verilmesi yoluyla ithalata başvurulduğunda EN814 ve EN855 gibi performans standartlarına bağlı testlerin yapılması istenmekte, bu testleri yapacak laboratuvar koşulları ülkemizde olmadığı için genellikle testler yurtdışında üreticinin tesislerinde gerçekleştirilmektedir. Bu standartlar AB Mevzuatında harmonize standart değildir. Dolayısıyla serbest dolaşımda performans testleri aranmamaktadır.

Devletimiz ve meclisimiz AB'ne tam üyeliği bir siyasi tercih olarak benimsemiştir. Bir başka deyişle AB'ne tam üyelik siyasi partileri de aşan bir devlet politikasıdır. AB'ne tam üyelik siyasi kriterlerin yerine getirilmesi dışında AB müktesebatı ve iktisadi politikalarına uyumu da gerekli kılmaktadır.

Gelecekte bir AB üyesi olmayı hedefleyen ülkemizde tüm iktisadi sektörlerde AB normlarına uyum sağlanması şarttır. Bu çerçevede tüm diğer sektörlerde olduğu gibi klima sektöründe de gerek ürün standartları gerekse pazara sürme kuralları açısından AB'de geçerli olan kural ve uygulamaların incelenmesi ve bu kuralların mevzuatımıza, uygulamalarımıza entegre edilmesi gerekmektedir.

1. DÜNYA VE TÜRKİYE KLİMA PAZARINA GENEL BİR BAKIŞ

1.1. Dünya Klima Pazarı:

Dünya klima pazarının yaklaşık 34 milyar dolar bir değere sahiptir ve bu hacmin 2004 yılında 37 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Son dönemlerde klima cihazlarının alım gücü karşısında uygun fiyatlara ulaşmasıyla bu ürünlere duyulan talep giderek artış göstermiştir. Tüketim yönünden en göze çarpan bölgeler Uzakdoğu ve Güney Avrupa'dır. Bu pazarlarda Japonya, Kore, Tayland, Çin gibi Uzakdoğu ülkeleri tarafından üretilen mini split klimalar giderek daha fazla pay almaktadır. Aşağıda son yıllarda dünya klima ihracatının gelişimi verilmiştir :

DÜNYA KLİMA İHRACATI (Milyon Dolar)

	1996	1997	1998	1999	2000	Paylar		Trend
						1996	2000	(%)
ABD	2.066	2.258	2.288	2.309	2.273	19%	18%	2,4
Japonya	1.728	1.547	1.244	1.263	1.311	16%	10%	-6,7
Kore	451	511	544	851	1.207	4%	10%	28
Tayland	950	884	786	888	1.049	9%	8%	2,5
Çin	211	270	389	592	950	2%	8%	45,6
İtalya	849	708	753	803	907	8%	7%	1,7
Meksika	484	416	476	611	652	4%	5%	7,7
Fransa	500	440	541	645	630	5%	5%	5,9
Almanya	571	489	617	541	556	5%	4%	-0,7
Malezya	819	416	393	425	464	7%	4%	-14
Diğer	2.308	2.318	2.330	2.303	2.525	21%	20%	2,2
Toplam	10.937	10.257	10.361	11.231	12.524	100%	100%	3,4

Kaynak: ITC

Dünya ihracatına bakıldığında ABD, Japonya ve Kore ön sırada yer almaktadır. Bu gruba Tayland ve Çin dahil edildiğinde 2000 yılı itibariyle dünya ihracatının %52'sini Uzakdoğu ülkelerinin ellerinde tuttuğu görülmektedir. Ülkelerin ihracatındaki yıllık ortalama gelişme trendine bakıldığında Japonya'nın azalma trendi gösterirken, Çin ve Kore'nin sırasıyla yılda ortalama %46 ve %28 artışla çarpıcı bir yükselme trendi izledikleri görülmektedir. Nitekim yukarıda gösterilen dönemde Kore'nin dünya ihracatındaki payı %4'ten, %10'a, Çin'in payı %2'den %8'e yükselmiştir.

1.2. Türkiye Klima Pazarı

Aşağıda 2000 ve 2001 yıllarında Türkiye klima pazarının klima tiplerine, ithalat ve iç satışlara göre miktar bazında dağılımı verilmiştir :

2000 Yılı Türkiye Klima Pazarı (Adet/Yıl)

2000									
	İmalat	İthalat	Topl Giriş	İç Satış	İhracat	Topl. Satış	İmalat %	İthalat %	
Ev- Tipi Üniter Klima	3.804	16.221	20.025	20.804	45	20.849	19%	81%	
Split Klima(iç ünite)	21.488	122.847	144.335	140.056	538	140.594	15%	85%	
Split klima(dış ünite)	21.488	120.604	142.092	139.640	538	140.178	15%	85%	
Paket Tipi Klima(DX)	91	1.220	1.311	1.228	4	1.232	7%	93%	
Fan Coil	21.129	16.667	37.796	28.251	9.245	37.496	56%	44%	
Klima Santrali Hücreleri	14.644	2.558	17.202	16.552	513	17.065	85%	15%	
Soğuk Su Üretici Grup	188	615	803	782	13	795	23%	77%	
Su Soğutma Kulesi	276	49	325	321	1	322	85%	15%	
Soğuk Oda	570	692	1.262	1.146	6	1.152	45%	55%	
Toplam			365.151	348.780	10.903	359.683			

Kaynak: İSKİD

Özellikle ekonomide bir büyüme dönemi yaşandığı 2000 yılında klima santrali ve su soğutma kulelerinde satışlarda daha ziyade yerli ürünlerin hakim olduğu, ev tipi klimalar, split klimalar ve paket tipi klimalarda ithalatın yüksek bir pay taşıdığı görülmektedir.¹ 2001 yılındaki gelişmeler aşağıdaki gibidir:

**2001 Yılı Türkiye Klima Pazarı
(Adet/Yıl)**

2001								
	İmalat	İthalat	Topl. Giriş	İç Satış	İhracat	Topl. Satış	İmalat %	İthalat %
Ev- Tipi Üniter Klima	10.098	2.929	13.027	6.635	76	6.711	78%	22%
Split Klima(iç ünite)	105.970	53.142	159.112	128.057	8.872	136.929	67%	33%
Split klima(dış ünite)	103.486	53.257	156.743	128.175	8.872	137.047	66%	34%
Paket Tipi Klima(DX)	90	1.062	1.152	1.123	2	1.125	8%	92%
Fan Coil	35.055	12.818	47.873	40.670	6.942	47.612	73%	27%
Klima Santrali Hücreleri	16.640	1.278	17.918	14.657	3.086	17.743	93%	7%
Soğuk Su Üretici Grup	174	491	665	569	116	685	26%	74%
Su Soğutma Kulesi	193	33	226	209	20	229	85%	15%
Soğuk Oda	417	659	1.076	1.031	35	1.066	39%	61%
Toplam			397.792	321.126	28.021	349.147		

Kaynak: İSKİD

2001 yılı gelişmelerine bakıldığında iç satışların %8 oranında daraldığı, ihracatın ise %100'ün üzerinde arttığı görülmektedir. 2001 yılı itibarıyla ihracatın toplam satışlara oranı %8'dir. Yerli ürünlerin payının paket tipi klimalar, soğuk su üreticileri ve soğuk su odaları dışında yüksek bir paya ulaştığı görülmektedir.

2. TÜRKİYE KLİMA SEKTÖRÜNDE SON GELİŞMELER

Türkiye'de klima sektörü son yıllarda dış pazarlarla önemli bir entegrasyon sürecine girmiştir. Bu dönemde söz konusu ürünlerde emniyet ve kalite standartlarının korunması ve geliştirilmesi için çeşitli uygulamalar yapıldığı ve önlemler alındığı göze çarpmaktadır.

Ülkemizde ithalatta mecburi standartlarla ilgili uygulamalar 96/779 sayılı Bakanlar Kurulu kararı *Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimine* dayanmaktadır.² Bu karara göre Dış Ticaret Müsteşarlığı dış ticarete konu ürünlerin uygunluk değerlendirmesine esas olacak özelliklerini tespit etmeye, gerekli denetimleri yapmaya ve yaptırmaya yetkili kılınmıştır. Halen 2002/1 sayılı Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği'ne göre ithal ürünlerde uygunluk değerlendirmesi TSE tarafından yürütülmektedir.

Klima ürünlerine bakıldığında alınan önlemlerin iki grupta incelenmesi mümkündür :

- Ürün güvenliğini ilgilendiren konular
- Mamul performansını ilgilendiren konular

2.1. Ürün Güvenliğini İlgilendiren Uygulamalar:

İthalat Prosedürleri klimalar için iki grupta incelenmiştir:

- CE İşaretinin İliştirilmesine bağlı prosedürler kanalıyla ithalat başvurusu
- TSE Standardı alınması yoluyla ithalat başvurusu

CE İşaretinin İliştirilmesine bağlı prosedürler kanalıyla ithalat başvurusu

Klimalarla ilgili olarak mamul güvenliğinde TS 7936 EN 60335-20-40 standardına uyum istenmektedir. İthalat yapılabilmesi için gerçekleştirilmesi gereken aşamalar aşağıda özetlenmiştir :

- Bu tebliğe göre ithalatçı ya da temsilcisi TSE'ne ya da en yakın mahalli TSE temsilcisine başvurmakta, uygunluk değerlendirmesine esas alınacak standartları belirtmekte, standartların belirlenmemesi halinde uygunluk değerlendirmesi, bu tebliğin ekli listesinde ürünün karşısında belirtilen standarda göre sonuçlandırılmaktadır.³

¹ Bu kısımda veriler nihai ürün olarak değerlendirilmiş, üretim esnasındaki ithal ve yerli girdi dengesi irdelenmemiştir.

² Resmi Gazete tarih ve sayısı : 1.2. 1996-22541(Mükerrer)

³ Resmi Gazete tarih ve sayısı : 29.12.2001-24625(Mükerrer)

10.5.2002 tarih, 24571 sayılı Resmi Gazete –2002/14 sayılı

- Uygunluk değerlendirmesi kapsamında bir teknik dosya istenmektedir. Bu teknik dosyada test raporlarının genelde akredite bir laboratuardan temin edilmesi talep edilmekte veya IECEE'ye bağlı CB Scheme sistemi içinde sertifikasyon veren bir kuruluştan alınan kabul edilmektedir. Bu test raporları 3 yıl süreyle geçerli olmakta daha sonra testlerin yenilenmesi istenmektedir.
- Firmalardan 20 servisin mevcudiyetini tasdik eden Hizmet Yeterlilik Belgesi istenmekte, bu belge karşılığında Garanti Belgesi verilmektedir. Firmalar 7 bölgede birer servis bulundurmak zorundadır, geri kalan 13 servisi firma arzu ettiği gibi dağıtmaktadır.

Uygunluk değerlendirmesinin olumlu sonuçlanması halinde ithalatçıya, gümrüklere ibraz edilmek üzere 'CE Muafiyete Uygunluk Belgesi' verilmektedir. Bu belge her yıl yenilenmekte dolayısıyla prosedürler her yıl tekrarlanmaktadır. Değerlendirmenin olumsuz sonuçlanması halinde red sebeplerini içeren bir yazı ile bu gelişme ilgili firmaya, gümrük idaresine, ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na (Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü) bildirilmektedir. Ekli listede belirtilen ürünlerden Avrupa Topluluğu mevzuatına göre belgelendirilerek, Avrupa Topluluğu'nda serbest dolaşıma girmiş CE işaretli ürünler için uygunluk beyanı ve ürüne ilişkin teknik dosyanın, ithalattan önce TSE'ne teyid edilmesi halinde, Uygunluk Belgesi' yerine geçerli olmak ve ilgili gümrük idaresine ibraz edilmek üzere en çok içinde bulunulan yılın sonuna kadar geçerli, ürünün uygunluk değerlendirmesinden muaf olarak ithal edilebileceğine dair bir yazı verilmektedir.

2.2. TSE Standardı Alınması Kanalıyla Başvuru ve Mamul Performansını İlgilendiren Uygulamalar :

Klima sektörüyle ilgili olarak Aralık 2000 tarihinde, 21.3.2001 tarihinde yürürlüğe girmek üzere TS-EN 255-4 ve TS-EN 814-3 standartları bu rejimde yer alan ithalatta mecburi uygulamaya tabi standartlar arasına eklenmiştir. ⁴ TS-EN 255-4 İklimlendirme Cihazları, Sıvı Soğutma Üniteleri ve Isı Pompaları-Elektrik Enerjisi ile Tahrik Edilen Kompresörle Çalışan – Isıtma Çevrimi Bölüm 4 : Hacim Isıtma ve Kullanma Sıcak Suyu Ünitelerinin Özellikleri Standardı, TS-EN 814-3 İklimlendirme Cihazları ve Isı Pompaları-Elektrik Enerjisi ile Tahrik Edilen Kompresörle Çalışan Soğutma Çevrimi-Bölüm 3 :Özellikler Standardını içermektedir. Sektörden yapılan başvurular göz önüne alınarak 2 Mart 2001 tarihinde yayımlanan bir karar ile uygulamaya başlangıç tarihinin 3 ay daha ileriye alınması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede 1.7.2001 tarihinden itibaren klima ithalatında uygunluk değerlendirmesine geçilmesi öngörülmüş, bu tarihten önce gümrüğe gelmiş veya çıkış ülkesinde ihracat işlemleri tamamlanmış olan ürünler kapsam dışında bırakılmıştır. İlk kararda iki veya daha fazla dış bölüme sahip olup tek ve bir dış üniteye bağlanan üniteler (çoklu split sistem iklimlendirme cihazları veya ısı pompaları) bu uygulamanın dışında bırakılmıştır. 2001/15 sayılı 'Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği' çerçevesinde yürürlüğe giren TS-EN255-4 ve TS-EN 814-3 standartları aşağıdaki tüm klima çeşitlerini kapsamaktadır (araçlarda kullanılanlar hariç) :

GTİP No.	Ürün Açıklama
84.15	Klima Cihazları
84.15.10	Pencere/Duvar Tipi Klimalar (Tek bir gövde halinde)
84.15.10.10	Pencere/Duvar Tipi Tek Parça Klimalar(Ağırlık =< 100 kg)
84.15.10.90	Pencere/Duvar Tipi Tek Parça Klimalar (Ağırlık>100kg)
84.15.81.90.00.19	Soğutma/Isıtma Valflü Tek Parça Klimalar (Isı Pompalı Klimalar)
84.15.81.29	Diğer amaçlı Soğutma /Isıtma Valflü Klimalar (Ağırlık =<100kg)
84.15.81.39	Diğer Amaçlı Soğutma /Isıtma Valflü Klimalar (Ağırlık>100 kg)
84.15.90	Aksam ve Parçalar

Böylece son uygulamayla 84.15 Gümrük Tarifesi altına giren tüm klima ürünlerinin bu testlere dahil edilmesi öngörülmüştür. Uygulamanın başlamasından sonra sektörde standart kapsamı içinde ve kapsam dışında yer alan ürünlerin belirlenmesinde tereddütler doğmuştur. Nitekim bu numaralar altında ithal edilen klimaların yaklaşık %90'ı ev tipi pencere ve split klimalardır. Bu ürünler genellikle hava soğutmalı kondenser ihtiva etmekte, soğutma kapasiteleri 5.000- 26.000 BTU/saat arasında değişmektedir. Bu ürünler satıcılardan direkt kullanıcıya satılan, mühendislik çalışması, proje ve sözleşme gerektirmeyen klimalardır. Aynı Gümrük İstatistik Pozisyonu'nda geçen daha yüksek kapasiteli, bina, apartman, işyeri, depo, fabrika ve benzeri yerlerde kullanılan, proje, sözleşme,mühendislik çalışması gerektiren, birkaç parçadan oluşan sanayi ve ticari tip klima sistemlerinin ithalat miktarları yıllık 3-5 bin adet seviyelerindedir, kapasiteleri ve yapıları gereği farklı ve pahalı laboratuvar imkanları gerektirmektedir. Bu tip klimaların aynı kapsam dahilinde tutulmasının bu piyasada faaliyet gösteren ithalatçıları ve taahhüt firmalarını zor durumda bıraktığı tespit edilmiştir. TSE ile yürütülen görüşmelerde muhtelif tip klimalarla ilgili bilgi aktarılmış, TSE tarafından yürütülen denetimlere yalnızca 26.000 BTU/saat kapasitesinin altındaki klimaların dahil edilmesi istenmiş, ithalatta yapılan denetimlerin, ülke şartları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi konusunda mutabık kalınmıştır. 13.6.2002 tarihinde yayımlanan bir karar ile 40.000 BTU/saat kapasitesinin üzerindeki

25.7.2002 tarih, 24826 sayılı Resmi Gazete-2002/20 sayılı

12.10.2002 tarih, 24904 sayılı Resmi Gazete 2002/26 sayılı tebliğler ile tadil edilmiştir.

⁴ Resmi Gazete tarih ve sayı : 21.12.2000-24267, ÖSG 2000/103-104-105 sayılı tebliğler

klimaların kapsam dışında bırakılmasına karar verilmiştir.⁵ Daha sonra 20.6.2002 tarihinde alınan bir karar ile AB ve EFTA ülkelerinden ithal edilen klimaların bu standartlar kapsamı dışında bırakılmasına karar verilmiş ancak 3 yılı dolduran firmaların ara kontrole tabi tutulması öngörülmüştür. 23.7.2002 tarihinde yapılan bir açıklama ile bu karar geri alınmıştır. Son gelişmeler dahilinde AB ülkelerinde üretilmiş klimalar için dosyalarda yer alan testler belge üzerinde incelenebilmektedir. Ancak yine de bu test raporlarının teknik dosya içinde yer alması talep edilmektedir.

2.3. Mamul Performansını İlgilendiren Uygulamaların Sektörde Yarattığı Sıkıntılar:

TS-EN255/4 ve TS-EN 814/3 standartlarının Türkiye'ye ithalde zorunlu hale getirilmesi sektörde bazı ciddi sıkıntılara yol açmaktadır.

- TSE performans testlerini yürütebilecek bir laboratuara sahip değildir.
- Ülkemizde bu testleri yürütebilecek bağımsız ve akredite bir laboratuvar bulunmamaktadır.
- Ülkemizde sadece Arçelik ve Vestel'de uygun laboratuvar bulunmakta, ancak bu laboratuvarların kapasitesi ithal edilecek tüm yeni modelleri test etmeye yetmemektedir.

Bu sebeplerden ötürü TSE elemanları üreticinin kendi laboratuvarlarına götürülmekte ve testler TSE elemanlarınca bu laboratuvarlarda yürütülmektedir. Bu tip bir uygulama sektörde önemli bir ekonomik maliyete yol açtığı gibi zaman kaybına sebep olmakta, TSE'nin yeterli eleman bulmakta güçlük çekmesi sorunları artırmaktadır. Bu uygulama ile her modele ilişkin test ziyareti için yaklaşık \$50.000 bir maliyete katlanılmaktadır ve sektör bazında yıllık maliyetin 1.5 milyon dolar seviyelerine yaklaştığı tahmin edilmektedir.

Güvenlik standartlarıyla ilgili uygulamalarda dikkati çeken hususlar aşağıda özetlenmiştir :

- 3 yıllık süreyi dolduran firmalarda ara kontroller yapılmaktadır.
- Zaman zaman testlerin akredite laboratuvarlarda yapılıp yapılmadığı sorulmaktadır.
- Üçüncü ülkelerden (Avrupa Ekonomik Alanı dışında) direkt ithalatta sorunlar yaşanmakta, bu ürünlerin bir AB ülkesi üzerinden geçirilerek ülkemize getirilmesi istenebilmekte veya ithalatçı, üçüncü ülkelerden direkt ithalatta çıkan sorunlar karşısında bu yola başvurmak zorunda kalabilmektedir. Böyle bir uygulama ithalatçı açısından maliyet artışına ve zaman kaybına yol açmaktadır.

2.4. Sonuç

Ülkemizin AB ile entegrasyon süreci göz önünde bulundurulduğunda teknik mevzuatta tüm diğer alanlar gibi klima sektöründe de bir uyum sürecine geçilmesi ve AB'de yer alan uygulamaların ülkemizde de gerek altyapı gerekse prosedür bazında yerleşmesi gerektiği aşikardır. Dolayısıyla yukarıda dile getirilen sorunlar klima sektöründe AB uygulamalarını ve bu sorunların nasıl halledildiği sorusunu gündeme getirmektedir. Bu konuya bir açıklık kazandırmak amacıyla konuya ilgili AB mevzuatı incelenmiştir.

3. TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNİN GELİŞİMİNE KISA BİR BAKIŞ VE AB TEKNİK ENGELLERİN KALDIRILMASI MEVZUATINA UYUMDA KAYDEDİLEN AŞAMALAR

3.1. Türkiye-AB İlişkilerinin Gelişimi:

3.1.1. Türkiye-AB İlişkilerinin Geçmişine Genel Bir Bakış :

Türkiye-AB ilişkileri 31 Temmuz 1959'da Türkiye'nin AET'ye ortaklık başvurusu yapması ve 11 Eylül 1959 tarihinde AET Bakanlar Konseyi'nin başvurumuzu kabul etmesiyle başlamıştır. Toplulukla aramızda imzalanan ve 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren '*Ankara Anlaşması*' iki akit taraf arasında oluşturulan ilk anlaşmadır.⁶ Roma Antlaşmasının 238. maddesine dayanan bu anlaşma taraflar arasındaki ortaklık ilişkisinin temel ilkelerini belirlemektedir. Ayrıntılar daha sonra imzalanan protokollerle belirlenmiştir. Bu anlaşma çerçevesinde, Türkiye'nin tam üyeliğe adaylık için gerekli hukuki şartlara sahip olduğu belirtilmiş, bu anlaşmanın nihai olarak Türkiye'nin tam üyeliğini öngören bir anlaşma olduğu vurgulanmıştır. Ankara Anlaşması ile gümrük birliğine ulaşılması hazırlık, geçiş ve son dönemler olmak üzere üç aşamalı bir takvime bağlanmıştır. Taraflar arasındaki ticari, ekonomik ilişkileri güçlendirmeyi, Türk ekonomisinin kalkınması için belli bir süre Türkiye'ye ekonomik yardımda bulunulmasını öngören Ankara Anlaşmasının kapsadığı konuları şöyle özetlemek mümkündür :

- AB Mevzuatına Uyum
- Ortaklık Organlarının belirlenmesi
- Uyuşmazlıkların çözümü
- Mali yardımlar ve kapsadığı dönemler

Bu anlaşma çerçevesinde Topluluk ile Türkiye arasında Ortaklık Konseyi oluşturulmuştur. Bu Konseye karar alma ve tavsiyelerde bulunma yetkisi verilmiş, Konsey'in görevlerinde kendisine yardım edecek her türlü komiteyi kurması öngörülmüştür. 1965 yılında kurulan Ortaklık Komitesi bu Konsey'e destek veren bir yardımcı organdır ve teknik sorunlar üzerinde inceleme yapmaktadır. Ankara Anlaşması çerçevesinde kurulmuş Karma Parlamento Komisyonu ortaklığın demokratik denetim organıdır. 1969 yılında kurulan Gümrük İşbirliği Komitesi gümrüklerle ilgili teknik hususları ele almak

⁵ Resmi Gazete ve tarih: 13.6.2002-24784

⁶ Ankara Anlaşması, DTM

üzere kurulmuştur. Ankara Anlaşması Türkiye'nin Topluluğa tam üyeliği yolunu açık tutmakta ve yürürlük süresine ilişkin bir hüküm taşımamaktadır. Bir başka deyişle Ankara Anlaşmasının fesih hükmü yoktur. Bu nedenle Anlaşma, amaçları gerçekleştirilene dek yürürlükte kalacaktır.

1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe giren Katma Protokol AB ile Türkiye arasında ekonomik ve ticari alanda yürütülecek ilişkilerin esasını ortaya koymaktadır. (Ancak Katma Protokol'un ticari hükümleri 'geçici anlaşma' ile 1.9.1971 tarihinde yürürlüğe konmuş ve Topluluk yükümlülükleri bu tarih itibarıyla başlatılmıştır.)⁷. Bu anlaşma Türkiye'nin hazırlık dönemine son verip, geçiş dönemini başlatmaktadır. Anlaşma malların serbest dolaşımını gerçekleştirecek usul sıra ve süreler dahil olmak üzere kişilerin, hizmetlerin, sermayenin serbest dolaşımını, rekabet, vergilendirme ve mevzuatın yakınlaştırılmasını, ekonomik ve ticari politikaların uyumlu hale getirilmesini hükme bağlamaktadır. Bu anlaşma çerçevesinde AB petrol ve tekstil ürünleri dışında Türk sınai ürünlerine uyguladığı gümrük vergilerini ve miktar kısıtlamalarını tamamen kaldırmış, anlaşmada Türkiye'nin de aşamalı olarak Topluluk sınai ürünlerine uyguladığı gümrük vergilerini düşürmesi öngörülmüştür. Anlaşma çerçevesinde ürünlerde gümrük indirimlerini içeren iki liberalizasyon listesi hazırlanmıştır. 1973 yılında birinci liberalizasyon listesinin uyumu yapılmış ve 1. Genişleme Anlaşması imzalanmıştır. (Tamamlayıcı Protokol) 1976 yılında ikinci konsolide liberalizasyon listesinin uyumu gerçekleştirilmiştir. 1964/1981 döneminde AB ile aramızda 680 milyon euro tutarında üç mali protokol imzalanmıştır.

1980 sonrasında ülke içinde yaşanan siyasi gelişmeler sonucu donan ilişkiler 1986 yılında tekrar canlanma sürecine girmiştir. 1987 yılında ülkemizin tam üyelik talebi AB Komisyonuna iletilmiş ancak AB Komisyonu'nun raporunda Topluluğun iç pazarın tamamlanması sürecinde yeni bir üyeyi alamayacağına, Türkiye'nin ekonomik ve siyasal alanlarda gelişmeye ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

1992 yılında AB ile Teknik İşbirliği Anlaşması imzalanmış bu anlaşma çerçevesinde Ortaklık Komitesi gözetimi altında çalışacak Teknik Komiteler oluşturulmuştur. AB ile aramızdaki ilişkilerde kaydedilen en önemli adım 1995 yılında imzalanan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararıdır. Bu anlaşma ile Türkiye sınai ürünlerde AB' ne uyguladığı tüm gümrük vergileri ve fonları, miktar kısıtlamalarını, AB ise Türk sınai ürünlerine uyguladığı miktar kısıtlamalarını kaldırmıştır. Bu anlaşmada çeşitli konularda AB ile Türkiye arasında mevzuat uyumunun çerçevesi çizilmiştir. Aynı dönemde Avrupa Kömür Çelik Topluluğu ürünlerini kapsayan bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmıştır. 1992-1999 döneminde MEDA Programları çerçevesinde Türkiye'ye 544,5 milyon euro tutarında kredi sağlanmıştır. 1999 yılında Deprem Yardımları kapsamında kredi ve hibe olarak ülkemize 631 milyon euro fon sağlanmıştır.

1999 yılında Helsinki'de Türkiye'nin bir aday ülke olduğunun resmen açıklanmasıyla AB- Türkiye arasında yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde Türkiye'nin üyeliğe hazırlanması ve reformların desteklenmesi amacıyla bir Katılım Ortaklığı Stratejisi belirlenmiş ve bu alanda Türkiye için önceliklerin belirtildiği bir Katılım Ortaklığı Belgesi hazırlanmıştır. Ortaklık Komitesi altında 8 alt komite kurulmuştur. Topluluk tarafından yapılacak mali yardımlarda Katılım Ortaklığı Belgesi çerçevesindeki gereksinimlere öncelik verilmesi benimsenmiştir. 2000-2006 dönemi için kredi ve hibe olarak Türkiye'ye yaklaşık 2.979 milyon euro tutarında fon sağlanması öngörülmüştür.

3.1.2. AB-Türkiye Arasında Malların Serbest Dolaşımı ve Teknik Engellerin Kaldırılması Konularında Kaydedilen Gelişmeler :

AB- Türkiye ilişkileri açısından tam üyeliğe giden son dönemi açan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararı Malların Serbest Dolaşımı açısından oldukça önemli maddeler içermektedir :

- AB ile Türkiye arasında gümrük vergisi ve eş etkili vergilerin kaldırılması ,
- AB ile Türkiye arasında miktar kısıtlamaları ve eş etkili tedbirlerin kaldırılması ,
- Üçüncü ülkelerden yapılan ithalatta Türkiye'nin AB'nin uyguladığı Ortak Gümrük Tarifesini uygulaması ve Türkiye'nin AB Ortak Ticaret Politikası'na uyum sağlaması öngörülmüştür. Bu mevzuat uyumu kotaların idaresi, damping ve sübvansyona karşı koruma araçlarının kullanımı, ihracatta ortak kurallar ve menşe kuralları gibi konuları kapsamaktadır.

Yukarıda bahsedilen eş etkili tedbirler taraflar arasında teknik engellerin kaldırılmasını da kapsamaktadır. Bu konuda anlaşmanın 8. maddesi büyük önem taşımaktadır. İlgili madde aşağıdaki gibidir :

2. *Türkiye işbu Kararın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren beş yıl içinde, ticarete teknik engellerin kaldırılması konusundaki Topluluk araçlarını kendi iç yasal düzenlemelerine dahil edecektir.*
3. *Bu araçların listesi ve Türkiye tarafından uygulanma koşul ve kuralları, bu kararın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren bir yıl içinde Ortaklık Konseyi kararıyla belirlenecektir.*
4. *Bu hüküm, bu Kararın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren, özel önem atfedilen Topluluk araçlarının uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir.*
5. *Taraflar standardizasyon, metroloji ve kalibrasyon, kalite, akreditasyon, test ve belgelendirme konularında aralarındaki etkin işbirliğinin önemini vurgular.*

Görüldüğü gibi teknik engeller konusunda kapsamlı bir entegrasyon sürecine geçilmesi ve bu sürecin 2001 yılı sonunda tamamlanması öngörülmüştür. Anlaşmanın 9. maddesi karşılıklı ticaretin bu anlaşmanın getirdiği koşullar çerçevesinde

⁷ Katma Protokol, DTM

yürütülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Toplulukla yürütülen ticarete Türkiye tarafından uygulanabilecek teknik engeller açısından Anlaşmanın 10.maddesi 1. bendi büyük önem taşımaktadır. 10. madde 1. bent aşağıdaki gibidir :

Bu Kararın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren ve Türkiye'nin 9.maddede bahsedilen araçları uygulamaya koyması için gereken süre boyunca, Türkiye Topluluktan gelen ve söz konusu ürün grubunda aranacak koşulları belirleyen Topluluk yönetmeliklerine uygunluğu belgelenmiş olan ürünlerin kendi topraklarında pazara veya hizmete girmelerini engellemekten kaçınacaktır.

Türkiye bu madde ile geçiş süresi boyunca AB'den ithal ettiği ürünlere teknik engel uygulamayacağına taahhüt etmektedir. Ancak Türkiye için siyasi ve ekonomik açılardan stratejik önem taşıyabilecek bazı durumlarda bir ihtiyat maddesiyle ithalatı engelleyebilmesine olanak tanınmıştır. Bu özel durumlar aşağıdaki gibidir :

- kamu ahlakı veya kamu güvenliği
- insan, hayvan ve bitki sağlığının korunması,
- sanatsal, tarihi, veya arkeolojik değer taşıyan ulusal hazinelerin veya sınai ve ticari mülkiyetin korunması için malların ithalatına, ihracatına, transit geçişine getirilen kısıtlamalar

Ancak anlaşmada bu hükümlerin ticareti gizli olarak korumak amacıyla kullanılmaması önemle belirtilmiştir. AB Teknik Mevzuatının listesi 21.5.1997 tarihli ve 2/97 sayılı Ortaklık Konseyi kararında belirtilmiştir. Bu mevzuat 32 konu başlığı altında 300 direktiften oluşmaktadır. Mevzuat içinde yer alan Yeni Yaklaşım Direktifleri ve sorumlu bakanlıklar EK'te verilmiştir. Malların Serbest Dolaşımı ve Teknik Engellerin Kaldırılması konularındaki genel hükümleri Dış Ticaret Müsteşarlığı koordine etmektedir. Klima sektörünün dahil olduğu Yeni Yaklaşım Direktifleri Konusundaki uyumdan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı sorumludur.

İlgili mevzuatın uyumlaştırılmasında gerekli hukuki altyapıyı tesis etmek amacıyla '4703 sayılı ürünlere ilişkin teknik mevzuatın hazırlanması ve uygulanmasına dair kanun' (çerçeve kanun)⁸ 2001 Temmuz ayında yayımlanmıştır. Kanun piyasaya sürülen tüm ürünleri kapsayan yatay bir nitelik taşımaktadır. Kanunun kapsamına giren ürünleri şöyle sınıflamak mümkündür:

- AB'den ithal edilen ürünler
- Üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünler
- Türkiye'de üretilen ve piyasaya sunulan ürünler

Bu kanuna göre yukarıda bahsedilen tüm ürünlerin ilgili teknik mevzuata uygun imal edilmiş olması ve Topluluk mevzuatının gerektirdiği işaretlerin bu ürüne iliştilmiş olması aranmaktadır. (Konu raporun ilerleyen kısımlarında Topluluk mevzuatını inceleyen bölümlerde detaylı olarak ele alınmaktadır.)

Kanunun uygulama usul ve esaslarının belirlenmesi için aşağıdaki konularda yönetmelikler hazırlanmıştır.

Yönetmelik Konusu	İlgili ya da dikkate alınan AB Mevzuatı	Yürürlüğe giriş tarihi
'CE' Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesi ve Kullanımı	93/465 sayılı Konsey Kararı	11.1.2002 ⁹
Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimi	92/59 EEC sayılı 'Genel Ürün Güvenliği' ve 88 378 EEC sayılı 'Oyuncaklar'direktifleri	11.1.2002 ¹⁰
Uygunluk Değerlendirmesi ve Onaylanmış Kuruluşlar	Yeni Yaklaşım ve Global Yaklaşım Direktifleri	11.1.2002 ¹¹
Teknik Mevzuatın ve Standartların Türkiye ile AB Arasında Bildirimi	98/34 EC Sayılı Direktif	3.5.2002 ¹²
AB ile Türkiye arasında Ürünlerin Serbest Dolaşımını Engelleyen Önlemlerin Karşılıklı Bildirimi	3052/95 EC Sayılı Karar	Yürürlüğe girmedi

İlgili AB mevzuatı AB'den ithal edilen ürünler için aranmaktadır. Aynı mevzuat üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünler için de geçerlidir. Ancak bu alanda zaman zaman ortaya çıkan sorunlar raporun son bölümünde gündeme getirilmiştir. Topluluk teknik mevzuatı ve ilgili direktifler ülkemizde yürürlüğe girdikçe Türkiye'de üretilip piyasaya arz edilen ve AB ülkelerine ihraç edilen ürünlerin de bu mevzuata uymaları beklenecektir. Ancak ülkemiz kanunlarına dahil edilen AB direktifleri için bir

⁸ Resmi Gazete tarih ve sayısı: 11.7.2001-24459

⁹ Resmi Gazete tarih ve sayısı : 17.1.2002-24643

¹⁰ Resmi Gazete tarih ve sayısı : 17.1.2002-24643

¹¹ Resmi Gazete tarih ve sayısı : 17.1.2002-24643

¹² Resmi Gazete tarih ve sayısı : 3.4.2002-24715

geçiş süresi tanınabilmektedir. Bu süre zarfında imal edilen ürünlerin eski mevzuata uygun olarak üretilip piyasaya sürülebilmesi de mümkün olacaktır. Klima konusunda geçerli bulunan Alçak Gerilim Direktifi ve Elektromanyetik Uyum direktifi ülkemizde yürürlüğe girmiştir. Bu direktiflerle ilgili onaylanmış kuruluş koşulları ve piyasa gözetim altyapısı ve mevzuatı yakın bir zaman içinde tamamlanacaktır. Basınçlı Ekipmanlar ve Enerji Etiketlemesi direktifleri henüz Türk mevzuatına geçirilmemiştir.

Türkiye’de piyasaya arz edilen Piyasa Gözetimi ve denetiminin usul ve esasları ile yetkili kuruluşların bu çerçevedeki yetki ve sorumluluklarını ayrıntılı olarak düzenleyen Yönetmelik, aynı zamanda bu sistemin etkin işleyişinin sağlanabilmesi ve piyasa gözetimi ve denetimi yapacak kuruluşlar arasında yakın işbirliğinin kurulmasını teminen Piyasa Gözetimi ve Denetimi Koordinasyon Kurulunun oluşturulmasını da hükme bağlamaktadır. Bu kurulun oluşum toplantısı 18 Şubat 2002 tarihinde gerçekleştirilmiş, 2002 yılında bu toplantıyı takiben 2 toplantı daha yapılmıştır. Eylül 2003 sonuna dek üç toplantı daha yapılması takvime bağlanmıştır.

Henüz yürürlüğe girmemiş bulunan ‘AB ile Türkiye arasında Ürünlerin Serbest Dolaşımını Engelleyen Önlemlerin Karşılıklı Bildirimi’ Yönetmeliği iki açıdan önem taşımaktadır :

- Ülke koşulları çerçevesinde ithalatı sakıncalı görülen bir ürünün ithalatının askıya alınmasında keyfi hareket edilmesine olanak kalmayacak, bu konudaki Topluluk prosedürlerine uyulması zorunlu hale gelecektir.
- Yeterli Topluluk düzenlemelerinin bulunmadığı veya ülke koşullarının yarattığı sebeplerden ötürü iç pazar için risk teşkil eden ürünlerde pazarın denetimsiz kalmasının önüne geçilecektir.

Halen bazı aday ülkeler için bu alanda Strapex adında bir karşılıklı bildirim programı uygulanmaktadır. Türkiye bu programa davet edilmektedir. Ancak bürokrasimizin bu programa dahil edilme konusunda bazı çekinceleri mevcuttur. Bu program içinde yer alan ülkelerin büyük bir çoğunluğunun yakın bir gelecekte Topluluğa tam üye olarak alınması öngörülmektedir. Bu durumda ülkemizin program içinde yalnız kalması riski söz konusudur. Konu halen Topluluk yetkilileriyle görüşülmektedir.

AB Uygunluk Değerlendirmesi ve bu konuda Küresel yaklaşımına uyumun önemli adımlarından biri ulusal bir akreditasyon sisteminin oluşturulmasıdır AB Küresel Yaklaşımına uyum çerçevesinde 27.10.1999 tarihinde Türk Akreditasyon Kurumu TÜRKAK kurulmuş, bu kuruma ait 4457 sayılı kanun 4.1.1999 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Özel hukuk hükümlerine tabii ve tüzel kişiliğe sahip olan TÜRKAK 25 Kasım 2001 tarihinde akreditasyon esasları üzerinde 7 tebliğ yayınlamıştır. Kurum halen 5 akreditasyon faaliyeti gerçekleştirmiştir, bu kuruluşlardan 2 tanesi sistem belgelendirme, birer tanesi kalibrasyon, muayene, personel belgelendirme konularında akredite edilmiştir. Ürün belgelendirme kuruluşu, deney laboratuvarı olarak henüz akredite edilmiş bir kurum bulunmamaktadır. Bundan sonra özellikle iç pazara ve ihracata yönelecek imalatçılar açısından onaylanmış kuruluşların ülkemizde vücut bulması büyük önem taşımaktadır.

4. TEKNİK ENGELLERİN KALDIRILMASI KONUSUNDA AVRUPA BİRLİĞİ MEVZUATI

4.1. Eski Yaklaşım

Teknik engellerin kaldırılmasında eski yaklaşım üye ülkeler arasında farklılıkların görüldüğü serbest ticareti olumsuz yönde etkileyen tüm alanlarda Topluluk direktifleri çıkarılarak üyeler arasında uyum sağlanması prensibine dayanmakta ve kaynağını Roma Anlaşması 100. maddede bulmaktadır. 1969 yılında yürürlüğe konan genel programa endüstriyel ve gıda ürünlerinde harmonizasyon, tip onayı ve teknik ilerleme dahil edilmiştir. Eski yaklaşımda tip onayı ile ilgili olarak onaylanmış kuruluşlar ve uygunluk değerlendirme tarif edilmemiştir. Bu yaklaşıma yönelik uygulamalarda her alanda direktiflerin oluşturulmasının oldukça uzun bir süreci gerekli kıldığı hem de bu yöntemin ekonomik yükünün ağır olduğu görülmüştür. Kararların Bakanlar Konseyinde oybirliğiyle alınması bu süreci zorlaştırmıştır. Uyumlaştırma sürecinin uzunluğu ve zorluğu bu süreç esnasında ülkeler arasında teknik engellerin uygulanmasını devam ettirmiş, bazı sektörlerde yerli sanayileri korumak amacıyla üye devletlerin bu açıktan yararlandıkları görülmüştür. Tüm bu gelişmeler serbest ticareti engellemeyecek bir şekilde ürün güvenliğinin gözetildiği, tüketicinin, çevrenin korunduğu daha esnek bir sistemin gerekliliğini ortaya koymuştur.

4.2. Yeni Yaklaşım

AB Komisyonu 1985 yılında 85/136 No’lu Konsey kararıyla teknik engellerin kaldırılması konusunda ‘Yeni Yaklaşım’ı ortaya koymuştur. Bu yaklaşım toplu uyumlaştırmayı öngören eski yaklaşım ile dış ticarete ülkelerin birbirlerinin kanunlarını tanımlarını içeren ve tam liberalizasyona dayanan ‘karşılıklı tanıma’ anlayışının arasında yer alan bir sistem belirlemiştir.

Yeni yaklaşımda ürünler ile ilgili düzenlemeler temel güvenlik, sağlık ve çevre konularıyla sınırlı tutulmaktadır. Bu düzenlemeler sektörel bazda olmak yerine geniş ürün gruplarına hitap etmeye çalışan topluluk direktifleriyle gerçekleştirilmektedir. Ticarete tabii mamullerin bu direktiflerdeki ürün kriterlerine uygun bir şekilde üretilip pazarlanması yeterlidir. Bu direktiflere uygunluk çoğunlukla ürünlere ‘CE’ işareti ilâştirilerek beyan edilmektedir. Bu işaret üye ülkeler arasında malların serbest dolaşıma girebilmesi için bir pasaport gibidir. Yeni Yaklaşım ve bu yaklaşıma göre malların serbest dolaşımını içeren prensipler aşağıdaki gibidir:

- Topluluk mevzuatında harmonizasyon direktifler vasıtasıyla yapılmaktadır. Topluluk hukukunda direktifler temel prensipleri ortaya koymakta, bu prensiplerden sapmamak koşuluyla, direktiflerin milli mevzuatlara geçiriliş şekli üye ülkelere bırakılmaktadır.
- Topluluk bazında harmonizasyon direktiflerde dile getirilen kriterlerle sınırlıdır. Topluluk pazarına sunulan ürünler serbest dolaşım hakkından yararlanabilmek için bu kriterleri yerine getirmek zorundadır.
- Ürünle ilgili kriterlerle ilgili teknik detaylar harmonize standartlar içinde verilmiştir. Direktifler bu standartlara atıf yapmaktadır.
- Harmonize standartlar ihtiyaridir. İmalatçılar ürün kriterlerini farklı teknik spesifikasyonlarla yerine getirmekte serbesttir.
- Harmonize Standartlara uygun olarak imal edilen mamullerin ürün kriterlerini yerine getirdiği kabul edilmektedir.
- Üye devletlerdeki yetkili makamlar direktiflerde dile getirilen ürün kriterlerine uyulmasından sorumludur.
- Üye devletler direktiflerde konan ürün kriterlerinden ve bu kriterlerin gerektirdiği koşullardan daha sıkı koşullar uygulayamazlar.

Topluluk uyum yasalarının bulunmadığı alanlarda ticaret için 'karşılıklı tanıma' prensibi geçerlidir. Bu prensibe göre bir üye devlette bir mamul o ülkenin kurallarına uygun bir şekilde imal edilip pazara sunulduğu takdirde diğer üye ülkeler tarafından da kabul edilmek zorundadır.

Karşılıklı Tanıma prensibinin varlığına rağmen Topluluk hukuku üye ülkelerin stratejik sayılabilecek haklarını koruyabilmeleri amacıyla ithalatı engelleme hakkı vermektedir. Ancak:

- Bu haklar Roma Anlaşmasının 36.maddesinde belirtilen şartlarla sınırlıdır. 36.madde ve zorunlu şartlar güvenlik, kamu ahlakı, kamusal politikalar, insan, hayvan ve bitkilerin sağlığını endüstriyel hakları, çevrenin ve çalışma şartlarının korunmasını kapsamaktadır.
- Bu tip kısıtlamalarda yerli ve ithal ürünler arasında bir ayırım gözetilmemelidir.
- Kısıtlama gayesine uygun oranda uygulanmalıdır.

Teknik engellerin kaldırılmasında bir başka önemli konu yeni teknik engellerin çıkarılmasına engel olunmasıdır. 98/34 numaralı direktif, üye devletler arasında standartlar ve yönetmelikler konusunda bir haberleşme prosedürü ortaya koymaktadır.¹³ Direktife göre üye ülkeler yeni bir standart çıkarmayı planladıklarında, bir standardı değiştirmeyi düşündüklerinde ve yeni standart veya değişikliğin ilgili Avrupa standardından veya Uluslararası standarttan farklı olması durumunda, bu değişikliği AB Standardizasyon kuruluşlarına ve AB Komisyonuna bildirmek zorundadır.¹⁴ İstendiği takdirde bu yeniliklerle ilgili çalışmaların taslakları bu kuruluşlara gönderilmektedir. Komisyon konuyla ilgili, üye devletlerin temsilcilerinin yer aldığı bir komiteden görüş almakta, taslakları üye devletlere gönderebilmektedir. Görüşlerin belirtildiği bekleme '*standstill*' (*bekleme*) süresi boyunca bildiri yapan ülke yeniliği uygulayamamaktadır. 3 ay olarak öngörülen bu süre AB Komisyonu ya da diğer bir üye devletten itiraz gelmesi durumunda 6 aya, AB Komisyonunun konuyla ilgili bir direktif, yönetmelik ya da karar hazırlaması durumunda 12 aya dek uzayabilmektedir.

Teknik Engellerle ilgili bir başka uygulama harmonize olmayan alanlarla ilgilidir. İlgili direktif ihracatçı ülkede bir ürün kurallara uygun olarak üretilip, pazara sunulduğu halde ithalatçı ülkenin farklı kurallarından ötürü kabul edilmediği hallerde devreye girmektedir. Topluluk mevzuatı 3052/95 numaralı Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi kararıyla malların serbest dolaşımı ilkelerinden bir sapma yapılması durumunda bu uygulamanın AB Komisyonuna bildiri zorunlu kılmaktadır.¹⁵ Malların serbest dolaşımından sapmalar genel yasaklamaları, ürünün pazara sokulmasının reddedilmesini veya pazara sokmak için ürün modelinde veya tipinde bir değişiklik talep edilmesini kapsamaktadır. Direktif Komisyonun ve diğer üye ülkelerin bu tip uygulamalardan haberdar olabilmelerini ve tepki gösterebilmelerini hedeflemektedir.

4.3. Üretici-Dağıtıcı ve Tüketici Zincirinde Sorumluluklar :

Üreticiden tüketiciye uzanan, ithalatçı, yetkili satıcı, distribütör, montaj servisi gibi satış zincirinde uzanan değişik ticari kişiliklerin direktiflerdeki ürün kriterleri açısından sorumlulukları bulunmaktadır. Aşağıda bu farklı grupların sorumlulukları izah edilmiştir :

Üreticiler

Üreticiler bir ürünün tasarlanmasından ve üretiminden sorumlu, ürünlerini kendi isimleri altına Topluluk pazarına sokan doğal ya da hukuki kişiler olarak kabul edilmektedir. Üreticiler ürünlerini direktiflerin ortaya koyduğu kriterlere uygun olarak tasarlamak ve üretmekle sorumludur. Ayrıca uygunluk değerlendirmesi prosedürlerinin direktiflerin öngördüğü şekilde yerine getirilmesi üreticilerin sorumlulukları arasındadır. Bir üretici malın tasarımını, üretimini, çeşitli parçaların, komponentlerin üretimini, paketlemesini ve etiketlemesini kendisi yapabildiği gibi bu hizmetlerin bazılarını altyüklenicilere de verebilmektedir. Ancak bu durumda da üretici malı pazara sunan kişi olarak tüm bu hizmetlerin direktiflere uygunluğundan sorumludur, ürün genelinde kontrolü elinde tutmalı ve ürüne ait tüm sorumluluğu taşıyabilecek yetkinlikte olmalıdır. Üreticiler tüketicilere ürünlerdeki risklerin açıkça görülemediği ve bilinemediği durumlarda bu risklerle ilgili olarak bilgi

¹³ ATRG,22 Haziran 1998, L 204 sayf. 37

¹⁴ Direktifte belirtilen Avrupa Standardizasyon Kuruluşları, CEN, CENELEC ve ETSİ'dir.

¹⁵ ATRG,30.12.1995, L321 sayf.1, AB mevzuatında Kararlar yöneldikleri alanlarla sınırlıdır, ancak üye ülke kanunlarının üzerinde bir statüye sahiptir. Üye ülkeler Kararları belirtildiği şekilde uygulamak zorundadır.

vermelidir. Uygunluk değerlendirmesinde üreticinin sorumlulukları direktiften direktife farklılık gösterebilmektedir. Ürün riski yüksek mamullerde üçüncü bir kurumun test yapmasına ve sertifika vermesine de gerek duyulmaktadır.

Yeni Yaklaşım Direktiflerine göre üreticinin Topluluk içinde yerleşik olması gerekli değildir. Topluluk dışında yer alan bir üretici de aynı sorumluluklara sahiptir.

Yetkili Satıcılar

Bir üretici ister Topluluk içinde isterse Topluluk dışında yer almış bulunsun, Topluluk içinde kendi adına faaliyette bulunacak bir yetkili satıcı seçme hakkına sahiptir. Üretici bazı direktif gereklerinin yerine getirilmesinde yetkili satıcıyı görevlendirmektedir. Yeni Yaklaşım Direktifleri açısından yetkili satıcının Topluluk içinde yer alması gerekmektedir. Yetkili satıcı ile üretici arasında yazılı bir anlaşma olmalı ve yetkili satıcının görevleri bu anlaşmada açıkça ifade edilmelidir. Bu özelliği ile yetkili satıcı satış zinciri içinde özel bir konuma sahiptir. Yeni Yaklaşım Direktifleri açısından geniş sorumluluklar taşıyabilmektedir. İlgili direktif ve uygunluk değerlendirmesi prosedürü gerekli kıldığında bir yetkili satıcıdan ürünün direktiflere uygunluğunu beyan etmesi, ürüne CE işareti ve onaylanmış kuruluşun numarasını iliştiirmesi, uygunluk deklarasyonu imzalaması ve deklarasyonla teknik dosyaları saklaması talep edilebilmektedir.

Direktiflerde aksi gerekmediği takdirde yetkili satıcının sorumlulukları idari alan içinde kalmaktadır. Ürünün ve teknik dosyanın direktiflere uygunluğundan üretici sorumludur ve yetkili satıcı direktiflere uyumu sağlamak amacıyla ürün üzerinde herhangi bir değişiklik yapmamaktadır. Yetkili satıcılar tasarım, komponentlerin üretimi konularında bir altyüklenici olarak ta hizmet verebilmektedir. Ancak bu durumda ürünün genelinden üretici sorumludur.

İthalatçı gibi hareket ederek ürünü Topluluk pazarına ilk defa sokan bir yetkili satıcı gerektiğinde istenen dokümanları gözetim kurumlarına sunabilmelidir.

İthalatçı

Bir mamulün üreticisi Topluluk içinde bulunmadığı ve Topluluk içinde bir yetkili satıcıya sahip olmadığı zamanlarda ithalatçı malı Topluluk pazarına ilk koyan kişi olarak sorumluluk almaktadır. Bir ithalatçı AB Uygunluk Deklarasyonunu ve teknik dokümanları piyasa gözetim kurumlarına talep edildiği takdirde tedarik edebilmelidir. Üretici ve yetkili satıcının Topluluk içinde bulunmadığı durumlarda ithalatçı üreticiden bu dokümanları isteyebilmelidir. İthalatçı ile üretici arasında yetkili satıcıda olduğu gibi sıkı bir hukuki ilişki bulunmamaktadır ve yetkili satıcı seviyesinde sorumluluğa sahip değildir. Ancak gerekli zamanlarda üretici ile irtibat kurmak ve resmi yardım talep etmekle sorumludur. Bu durum ithalatçının malı direkt olarak bir üreticiden değil, Topluluk dışında bir aracidan ithal ettiği haller için de geçerlidir. Burada önemli olan kimin Topluluk pazarına ürünü ilk defa soktuğudur. Ürünü AEA'na ilk sokan kişi AB Uygunluk Deklarasyonunu ve teknik dosyayı bulundurmakla mükelleftir.

Distribütör

Distribütör ürünün pazara ilk sunumundan sonra ürünle ilgili faaliyette bulunan kişiler olarak addedilmektedir. Distribütör elindeki bilgi dahilinde uygun olmayan mamulleri pazara sokmamak konusunda dikkat göstermelidir. Distribütör ürün gerekleri konusunda temel bilgiye sahip olmalıdır. Bu bilgiler hangi ürünlerin CE işareti taşıması gerektiğini, ürüne hangi belgelerin eşlik etmesi gerektiğini, kullanım açıklamalarının yapılması gerektiği dil, uygun olmayan üründen ne anlaşılabileceğini kapsamalıdır.

Distribütörün ürün emniyeti üzerinde etkisi bulunmadığı kabul edilmektedir, ancak dağıtım ve depolama koşullarının ürünlerin direktiflere uygunluğunu bozmamasına dikkat edilmelidir. Distribütör konumu elverdiği ölçüde ürünle ilgili risklerin yönetilmesine katkıda bulunmalı ve bu noktada gerekli bilgilendirmeyi yapmalıdır. Topluluk düzenlemelerinin bulunmadığı hallerde üye ülkeler dağıtımını düzenlemekte serbesttir. Ancak bazı ürünlerin dağıtımına getirilebilecek kısıtlamalar pazara giriş konusunda ithal ürünler için kısıtlayıcı olmamalıdır.

Distribütör uygunluk deklarasyonu, teknik doküman gibi belgeler bulundurmamak zorunda değildir. Ancak gerektiği durumlarda ithalatçıyı, yetkili satıcıyı, üreticiyi gösterebilmeli, piyasa gözetim makamlarına istenen belgelerin bulunmasında yardımcı olmalıdır.

Montaj ve Tesisat Servisleri

Montaj ve tesisat servisleri pazara sunulmuş ürünler üzerinde faaliyet göstermektedir. Bazı ürünler montaj aşamasının gerçekleşmesinden sonra kullanılabilir. Montajın ürün gerekliliklerini etkileyebileceği ölçüde direktifler montaj aşamasına da değinmektedir. Montaj servisleri montajdan sonra ilk kullanım sırasında ürünün kriterleri yerine getiriyor olabilmesine dikkat göstermelidir.

4.4. Uygunluk Değerlendirme Prosedürleri :

Küresel (Global) Yaklaşım

Malların serbest dolaşımının sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde mamullerin temel kriterlere uygunluğunun denetlenmesi, tüketicilerin refah seviyesinin, sağlık ve güvenliğinin korunması yönünden hayati bir önem taşımaktadır. Ancak ülkelerin kendi aralarında bu değerlendirme prosedürlerini tanımamaları veya bu prosedürleri amacını aşacak şekilde sıkılaştırmaları ticarete yeni teknik engellerin oluşturulması için kapı açmaktadır. Küresel Yaklaşım ile farklı uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, laboratuvar testlerinden kaynaklanabilecek teknik engellerin önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Üye devletlerde ilgili kamu kuruluşları CE işaretinin iliştilmesini, ürünlerin yeni yaklaşım direktiflerine uygunluğunu denetleyecek kuruluşları belirleyip AB Komisyonuna bildirmektedir. Bu onaylanmış kuruluşlar Topluluk Resmi Gazetesinde yayımlanmaktadır. Her üye devlet onaylanmış kuruluşların tarafsız ve uygun altyapıyla çalışıp çalışmadığını sistemli bir şekilde denetleyecek, kendisi uygunluk değerlendirmesi yapmayan bir akreditasyon kurumu oluşturmak zorundadır. Bu prensipler çerçevesinde yapılan test ve uygunluk değerlendirmeleri karşılıklı olarak tanınmak zorundadır.

Modüler Yaklaşım

Bu yaklaşımın amacı ürünlerin özellikleri ve taşıdıkları risk oranlarını dikkate alarak uygunluk değerlendirme yöntemlerini belirlemektir. Modüler Yaklaşım 93/465 sayılı Konsey Kararında düzenlenmiştir.¹⁶ Bu yaklaşımda prosedürlerdeki zorluk ve sıkı uygulamalar ürünlerin içerdiği riskle doğru orantılı olarak artmaktadır. Modüllere göre uygunluk değerlendirmesi ürünün risk oranına göre üretici beyanını yeterli bulabildiği gibi, risk oranı yüksek ürünlerde üçüncü bir kurum (onaylanmış kuruluş) onayını da şart koşabilmektedir. Modüller ürünlerin tasarım, üretim, aşamalarını içermektedir, ürünlerin tipini, sektörlerin özellikleri ve altyapılarına göre ürünlerin taşıyabileceği riskleri, azami koruma sağlayabilecek üretim şekillerini göz önünde bulundurmaktadır. Bu aşamaların hangilerinin uygunluk değerlendirmesine dahil edileceği ilgili direktiflerde belirtilmektedir.

Mevzuat hazırlayıcılar düzenleme getirmek istedikleri alanda temel ürün kriterlerini yerine getirmek amacıyla bir modülü ya da modüler kombinasyonu ilgili mevzuat kapsamına alarak uygunluk değerlendirme prosedürünü belirleyebilmektedir.

Yeni Yaklaşım Direktifleri bir kategori içinde yer alan ürünler için belirli bir uygunluk değerlendirme prosedürü şart koşabileceği gibi, üreticiye aralarında özgür seçim yapabileceği uygunluk değerlendirme seçenekleri de sunabilmektedir. Böylece farklı uygunluk değerlendirme altyapı ve mevzuatlarına sahip ülkeler sisteme uyum sağlayabilmektedir. Bazı direktifler ürün kriterlerine uyumun kalite sistemlerine ilişkin tekniklere dayanmasına olanak sağlamaktadır. Bu durumlarda üretici toplam kalite sistemlerine uyumla, Yeni Yaklaşım Direktifleri kriterlerine uyumu bir arada gerçekleştirebilmektedir.

Uygunluk Değerlendirmesinde baz alınan modüller ve açıklamaları aşağıda verilmiştir. Modüllerin kapsamlı gösterimi EK'te sunulmuştur.

Modül	Açıklama
A: İç Üretim Kontrolü	Bu modül tasarım ve üretim aşamalarını içerir, üçüncü bir kurum onayını gerektirmez. Üretici ürüne CE işaretini iliştilirir, uygunluk beyanını verir ve teknik dosyasını hazırlar.
B: Tip İncelemesi	Tasarım aşamasını içerir ve üretim aşamasında bir değerlendirme için başka bir modül tarafından takip edilmesi gerekir. AB Tip İncelemesi Sertifikası bir onaylanmış kurum tarafından verilir.
C : Tipe Uygunluk Beyanı	Üretim aşamasını kapsar ve modül B yi takip eder. Modül B ile elde edilen AB Tip İncelemesi Sertifikasındaki tipe uygunluğu ortaya koyar. Direktifte belirtildiği takdirde testlerde üçüncü bir taraf onayı alınır.
D: Üretim Kalite Güvencesi	Üretim aşamasını kapsar ve modül B'yi takip eder. EN ISO 9002 standardını baz alır. Onaylanmış kuruluş kalite sistemine uygunluğu onaylar. Nihai ürünün test ve kontrol edilmesi üretici tarafından yapılır.
E : Ürün Kalite Güvencesi	Üretim aşamasını kapsar ve modül B'yi takip eder. EN ISO 9003 ü baz alır. Nihai ürünün test edilmesi ve kontrolü için kalite sistemini üçüncü bir kurum onaylar.
F: Ürün Doğrulaması	Üretim aşamasını kapsar ve modül B'yi takip eder. Modül B kapsamında verilen AB Tip İncelemesi Sertifikasına uygunluğu onaylanmış kuruluş onaylar ve Uygunluk Sertifikası verir.
G: Birim Doğrulaması	Tasarım ve üretim aşamalarını kapsar. Her ürün tek tek onaylanmış kuruluş tarafından onaylanır ve Uygunluk Sertifikası verilir.
H: Tam Kalite Güvencesi	Üretim aşamasını kapsar ve modül B'yi takip eder. EN ISO 9001 standardını baz alır. Onaylanmış kuruluş tasarım, üretim,

¹⁶ ATRG, 22Temmuz 1993 L220,sayf. 23

4.5. CE İşareti

Ürünlerin üzerinde yer alan CE işareti ile, bu işaretin iliştirilmesini gerekli kılan direktifler için, mamullerde ürün kriterlerine uyulduğu beyan edilmektedir.¹⁷ Ürün kriterlerine uyumda sorumluluğu CE işaretini iliştiren kişi almaktadır. CE işareti malların serbest dolaşımı ve ticaret çerçevesinde iki açıdan büyük önem taşımaktadır.

- CE işareti, üründe bu işareti zorunlu kılan direktifler çerçevesinde asgari sağlık ve güvenlik kriterlerinin karşılandığını göstermektedir. Bu konu hem tüketici bilgilendirilmesi hem de resmi otoriteler açısından büyük önem taşımaktadır.
- Yukarıda bahsedilen asgari sağlık ve güvenlik şartlarını karşılayan ürünlerle bu şartları karşılamayan ürünler arasında ortaya çıkacak haksız rekabetin önüne geçilmektedir.

Üye ülkeler CE işareti iliştirilmiş bir ürünün ülkelerine girişini kabul etmek zorundadır. CE işareti taşıyan bir ürünün ithalatının engellenmesi için direktiflerde konulmuş bulunan ürün kriterlerinin karşılanmadığının ispat edilmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle CE işareti Toplulukta pazara giriş için bir pasaport gibidir. CE işareti Toplulukta direktifler vasıtasıyla tam harmonizasyon yapılan alanları kapsamaktadır, diğer bir deyişle bu alanlarda üye ülkelerin milli mevzuatlarının sapma göstermesine ve direktiflerin koyduğu koşullardan daha ağır koşullar talep etmesine izin verilmemektedir. Yukarıda izah edildiği gibi direktiflerde belirlenen ana prensipler bütün üye ülkeler için aynıdır. Direktifleri milli mevzuata geçiriliş yöntemini saptamada üye ülkelere serbestlik tanınmıştır. CE işareti hem üye ülkelerde üretilip satılan ürünler hem de üçüncü ülkelere ithal edilen ürünlere iliştirilmek zorundadır. CE işaretinin iliştirilmesi gereken kategoriler aşağıda sıralanmıştır :

- Yeni Yaklaşım Direktiflerine tabi, Topluluk içinde veya üçüncü ülkelere üretilmiş tüm ürünler,
- Üçüncü ülkelere ithal edilen kullanılmış, ikinci el ürünler
- Direktif koşulları çerçevesinde değerlendirildiğinde yeni bir ürün haline gelecek ve sağlık, güvenlik şartlarına uyumu etkilenecek kadar değişikliğe uğramış bir ürünler

CE işaretine AB Uygunluk Deklarasyonu eşlik etmektedir. Uygunluk Deklarasyonuna ilave olarak başka belgelerin istenip istenmeyeceği direktiflerde belirtilmekte ve direktiften direktife farklılık gösterebilmektedir.

CE işaretini iliştirmeden ve ürün kriterlerini yerine getirmekten esas sorumlu kişi üreticidir. Üretici Toplulukta yerleşik bir kişiyi yetkili satıcı olarak seçebilmekte ve bu kişi üretici adına sorumluluğu alabilmektedir.

Ana prensip olarak CE işaretinin iliştirilmesi için tüm uygunluk değerlendirmesi prosedürlerinin tamamlanması ve mamulün ürün kriterlerine uygunluğunun görülmesi gerekmektedir. Ancak bazı direktifler çerçevesinde üretim süreci içinde de CE işareti iliştirilebilmektedir.

CE işaretinin normal koşullar altında ürünün üstüne kolay görünebilir bir yere iliştirilmesi gerekmektedir. Ancak fiziksel olarak bunun mümkün olmaması veya fiziksel koşulların CE işaretinin algılanmasını engellemesi halinde pakete ve ürüne eşlik eden dokümanlara iliştirilebilmektedir. Normal şartlar altında ürüne ya da pakete zarar vermeden ya da iz bırakmadan CE işaretinin çıkarılmaması gerekmektedir. Ancak direktifin uygunluk değerlendirmesi prosedürlerinde üçüncü taraf onayını şart koştuğu durumlarda onaylanmış kuruluş numarası CE işaretine eşlik edebilmektedir.

CE işareti sağlık ve güvenlik kriterlerine istinaden ürünlere iliştirilen bütün diğer işaretlerin yerini almaktadır. Bu tür milli işaretlerin ürüne iliştirilmesi Yeni Yaklaşım Direktifleriyle ilgili Topluluk mevzuatının ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Üye ülkeler bu direktifleri milli mevzuatları içine aldıkça CE işaretinin de milli mevzuatlara iliştirilecek işaret olarak geçirilmesi gerekmektedir. CE işaretine eşlik edecek işaretlerin bir başka fonksiyona sahip olması gerekmektedir. Ancak CE işaretinin sunumundan önce geçerli bulunan işaretler korunacaktır.

5. AB’de KLİMALARLA İLGİLİ ZORUNLU UYGULAMALARI DÜZENLEYEN DİREKTİFLER :

AB’de Klimalarla ilgili zorunlu uygulamaları düzenleyen direktifleri şöyle sıralamak mümkündür :

- Alçak Gerilim Direktifi
- Elektromanyetik Uyumluluk Direktifi
- Makine Direktifi
- Basınçlı Ekipmanlar Direktifi
- Enerji Etiketleme Direktifi

5.1. 73/23 Alçak Gerilim Cihazları Direktifi

5.1.1. Direktifin Hazırlanışı ve Yürürlüğe Girişi :

73/23 numaralı Alçak Gerilimli Cihazlar yönetmeliği Konsey kararıyla 19 Şubat 1973 yılında yürürlüğe girmiştir.¹⁸ Yönetmelik belirli gerilim limitleri arasındaki elektrik cihazlarına ilişkin üye devletler kanun hükümlerini uyumlaştırmayı amaçlamaktadır. 1993 yılında yönetmelik 93/68 numaralı ‘CE işaretlemesi’ direktifiyle değiştirilmiştir. Bu değişiklikteki

¹⁷ Yeni Yaklaşım Direktifleri arasında ürüne CE işareti iliştirilmesi gerekmeyen birkaç direktif te bulunmaktadır.

¹⁸ ATRG; 26.3.1973, L077 sayf.29

amaç elektrik cihazlarına ilişkin uygunluk değerlendirmesi ve CE işaretinin iliştilmesi kurallarını ‘yeni yaklaşım direktifleri’ uygulamalarıyla uyumlaştırmaktır. Bu değişiklikle ortaya çıkan yeni kurallar 1 Ocak 1997 tarihinden itibaren zorunlu hale gelmiştir.

5.1.2. Direktifin Kapsamı ve Amacı :

Yönetmelik dalgalı akımlarda 50-1000 Volt, direkt akımlarda 75-1000 Volt arasında çalışacak şekilde tasarlanmış elektrik cihazları kapsamaktadır. Direktifte kullanılan voltaj tanımı cihaz içindeki voltajı kapsamamaktadır. Bir başka deyişle teçhizatın giriş ya da çıkış voltaj gücüne atıf yapılmaktadır. Teçhizatın içindeki voltaj gücünün daha yüksek olması mümkündür. Üye ülkeler arasında elektrik aletlerinin kullanımına ilişkin farklı güvenlik kriterleri ve uygulamaları ülkeler arasında tarife dışı, teknik engellerin ortaya çıkmasına sebep olmakta ve üye ülkeler arasındaki serbest ticareti olumsuz etkilemektedir. Roma Anlaşmasının 100. maddesine dayanan bu direktif elektrik aletlerinin kullanımına ilişkin güvenlik kriterlerini ve bu kriterlere ilişkin uygunluk değerlendirmesi uygulamalarını harmonize etmeyi amaçlamaktadır.

Yönetmeliğin atıfta bulunduğu harmonize standartlar söz konusu kriterlere uygunluğun ön kanıtı olarak kabul edilmektedir. Üye ülkeler direktifin kapsadığı kriterlere uygunluğu belgeleyen işaretleri, yetkili organlar tarafından verilmiş sertifikaları kabul etmek zorundadır. Direktifin kapsadığı güvenlik kriterleri ise tüm üye devletler için bağlayıcıdır ve milli standart ve kuralların üzerindedir.

5.1.3. Direktifin Kapsadığı Güvenlik Şartları:

Direktifin kapsadığı güvenlik kriterlerine 2. maddede atıf yapılmaktadır. 2. maddeye göre :

Üye ülkeler sadece Toplulukta geçerli olan ‘iyi mühendislik uygulamaları’na uygun olarak üretilmiş elektrikli aletlerin pazara sunulmasını güvence altına alacak tedbirleri uygulamaya koymak zorundadır, bu aletler uygun bir şekilde kurulum, saklanıp, tasarlandığı amaçlara göre kullanıldığı sürece kişilerin, hayvanların, eşyaların güvenliğini tehdit etmemelidir.

Bu maddeden anlaşılacağı gibi Toplulukta elektrikli cihazların pazara sunulabilmesi için bazı asgari güvenlik şartları mevcuttur ve bu şartlara uyum mecburidir. Direktifin kapsadığı güvenlik şartlarını üç grupta incelemek mümkündür :

- Genel Şartlar
- Elektrikli cihazın kendisinden kaynaklanabilecek kazalara karşı korunma
- Cihaz üzerindeki dış etkilerin sebep olabileceği kazalara karşı korunma

Genel Şartlar

Ürünün tasarlandığı alanlarda güvenle kullanılabileceğini gösteren karakterler ürün üzerine mümkün değilse ürüne eşlik eden bir nota konmalıdır.
Üretici veya marka veya logo mümkünse aletin üzerine değilse paketin üzerine açıkça görünebilecek bir şekilde konmalıdır.
Elektrikli alet komponentleriyle birlikte güvenli ve uygun bir şekilde bir araya getirilebilecek şekilde üretilmelidir.
Yapıldığı amaca uygun bir şekilde kullanıldığı ve iyi saklandığı takdirde elektrikli cihaz diğer maddelerde belirtilen kazalara karşı güvenliği garanti edebilecek şekilde tasarlanmalı ve üretilmelidir.

Elektrikli cihazın kendisinden kaynaklanabilecek kazalara karşı korunma

İnsanlar ve evcil hayvanlar elektrikle direkt ya da dolaylı temastan kaynaklanabilecek kazalardan görebilecekleri fiziksel ya da diğer hasarlara karşı yeterince korunmalıdır.
Tehlikeye sebep olabilecek sıcaklıklar, veya radyasyon üretilmemelidir.
Genellikle deneyimle ortaya çıkan, elektrikli cihazların sebep olabileceği elektriksel olmayan tehlikelere karşı insanlar ve evcil hayvanlar korunmalıdır.
Öngörülebilir koşullara karşı gerekli izolasyon sağlanmalıdır.

Cihaz üzerindeki dış etkilerin sebep olabileceği kazalara karşı korunma

İnsan ve evcil hayvanların zarar görmeyecekleri mekanik koşullar sağlanmalıdır.
İnsan ve evcil hayvanların zarar görmeyecekleri şekilde elektrikli aletler, mekanik olmayan çevresel etkilere karşı dayanıklı imal edilmelidir.
Öngörülebilir şekilde aşırı yüklenme durumlarında elektrikli aletler, insanlara, evcil hayvanlara, eşyalara zarar vermemelidir.

5.1.4. Direktifin Uygulanmasındaki Temel Prensipler :

Raporun başında belirtildiği gibi AB Teknik Mevzuatı Topluluk içinde ticaretin serbestleştirilmesiyle, tüketici sağlığı ve güvenliğinin sağlanması arasında bir denge kurmaya çalışmaktadır. İlgili direktif ürünlerin pazara sunumunda kısıtlayıcı asgari güvenlik koşullarını ortaya koyarken, serbest ticaretin korunabilmesi için uyulması gereken prensipleri de belirtmektedir.

Üretilen mamuller 2.maddede belirtilen koşullara uygun olarak imal edildikleri takdirde bu ürünlerin Topluluk içinde serbest dolaşımı güvenliğe bağlı sebeplerle engellenemez ve ayrıca 3. madde gereğince üye ülkeler bu prensibin yerine getirilebilmesi için her türlü tedbiri almalıdır.

Direktifin kapsadığı güvenlik kriterlerine uyum için iki seçenek mevcuttur :

- Üretici direktifin atf yaptığı harmonize standartlara uyum sağlayabilmektedir. Bu durumda üreticinin gerekli güvenlik koşullarını sağlamış olduğu kabul edilmektedir.
- Üretici kendi uygun gördüğü yöntemlerle bu güvenlik koşullarına uymayı seçebilmektedir. Ancak bu uygulamada üretici koşullara nasıl uyum sağladığını gösterip,uyumu ispatlamak zorundadır. Üye devletler harmonize standartlara uymayan, kendi seçtiği yöntemlerle direktifin öngördüğü güvenlik koşullarını sağlayan ürünlerin ithalatını engelleyemezler.

Standartlar üye ülkelerin yetkili kıldığı kuruluşlar tarafından alınıp basıldığı an Harmonize Standartlar haline gelmektedir. Harmonize standartların geçerlilik kazandığı durumlarda milli standartlarda yer alan teknik spesifikasyonlar harmonize standartlara ilave olarak ya da onların yerine empoze edilemezler. Harmonize standartlar milli standartların üstünde yer alır ve daha önce geçerli bulunan zorunlu milli standartlar zorunlu statüsünü kaybeder.

Direktif harmonize standartların bulunmadığı durumlar da uluslararası standartların dikkate alınabileceğini söylemektedir. Elektronik Teçhizatın Onaylanması için Uluslararası Komisyon (CEE) veya Uluslararası Elektroteknik Komisyon tarafından konulan ve üye devletlerce tanınan kurallar bu durumda geçerlidir.

Gerek harmonize standartların gerekse uluslararası standartların yer almadığı alanlar üye devletler açısından keyfi uygulamalara olanak tanımakta, serbest ticaret için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Ancak Alçak Gerilim Cihazları Direktifi böyle durumlar için de bazı önemli prensipler getirmektedir. Hem harmonize hem de uluslararası standartların bulunmadığı durumlarda direktif bu alanlar için geçerli olan milli standartların karşılıklı tanınmasını öngörmektedir. Bu uygulamada amaç üye devletlerin bu boşluktan yararlanarak yeni teknik engeller çıkarmalarını önlemektir. Ancak bu noktada serbest ticaretin garanti edilmesi kadar yeterli seviyede güvenliğin sağlanması da önem kazanmaktadır. Milli standartların direktifin öngördüğü güvenlik şartlarını sağlayamaması hem tüketici güvenliği hem de serbest ticaretin işleyişi açısından ciddi bir sorun yaratacaktır, dolayısıyla bu milli standartları kullanan üreticiler, söz konusu standartların direktif güvenlik koşullarını ne derecede sağladıklarına dikkat etmelidir.

Direktifte 7. madde bu konuyla ilgilenebilir. 7. maddede harmonize ve uluslararası standartların bulunmaması durumunda ithalatçı ülkelerin ithal ettikleri ürünlerle ilgili milli standartları, bu standartların kendi ülkelerindeki güvenlik seviyelerini karşılamaları kaydıyla kabul edilebilecekleri belirtilmektedir. Ancak 7. maddenin bu bölümü serbest ticaret açısından ihtiyatla yorumlanmalıdır. Bu durumlarda üye ülkelerin arayacakları güvenlik seviyesi direktifte belirtilen güvenlik koşullarıyla sınırlıdır ve üye ülkeler ithalatın sınırlandırılmasında keyfi hareket edememektedir. Üreticiler açısından da bakıldığında harmonize standartların bulunmadığı alanlarda direktifte belirtilen güvenlik koşullarının karşılanmasında imalatçılar direktif güvenlik koşullarına uymada uygun buldukları teknik spesifikasyonları seçmekte serbesttir.

5.1.5. Uygunluk Değerlendirmesi Prosedürleri

Alçak Gerilim Cihazları Direktifinde güvenlik koşullarına uyumun kontrolü üretim aşamasında yapılmaktadır. Üretim prosedürlerinin direktif şartlarına uygunluğundan hem üretici hem de Topluluk içinde yer alan ithalatçı sorumludur. Uygunluk Değerlendirmesi üç aşamayı içermektedir.

- Teknik Dokümanın hazırlanması
- Uygunluk Beyanı
- CE işaretinin iliştilmesi

Teknik Dokümanın Hazırlanışı :

Ürünün pazara sunulmasından önce üretici direktif şartlarına uygunluğun değerlendirilebildiği bir teknik dosya sunmak zorundadır. Üreticinin Topluluk içinde yer alan yetkili satıcısı bu dosyayı yetkili resmi kurumların kontrolü için üretimin son gününden itibaren en az 10 yıl saklamak zorundadır. Üretici ve yetkili satıcının Topluluk dışında bulunması durumunda, ürünün ithalatçısı ya da Toplulukta ürünü pazara sokan kişi bu dosyanın bulundurulmasından sorumludur. Teknik dosya elektronik ortamda da saklanabilmektedir. Temel amaç erişimin kolay olmasıdır.

Teknik dosya ürünlerin direktife uygunluğunun değerlendirilmesine olanak tanıyacak şekilde tanzim edilmelidir. Teknik dosyanın taşınması gereken bilgiler aşağıda sıralanmıştır :

- Elektrikli cihaza ilişkin genel bir açıklama,
- Tasarım ve üretimin çizimleri, komponentlerin diagramları, altparçalar, devreler vb.
- Bu çizimlere ilişkin tarif ve açıklamalar,
- Tamamen ya da kısmen uyulan standartların listesi
- Uyulmayan standartlarda direktif koşullarına uyumun nasıl sağlandığının açıklanması,

- Tasarım hesaplamalarının ve kontrollerin sonuçları
- Test raporları (üretici ya da üçüncü bir kurum tarafından hazırlanmış)

Direktifte bulunan 8. madde, 2. paragraf piyasa gözetimi direktife uygunluğun soruşturulması durumunda piyasa gözetiminden sorumlu kuruluşa onaylanmış bir kuruluşça hazırlanmış bir uygunluk raporunun verilmesini mümkün kılmaktadır. Bu rapor zorunlu değildir, ancak böyle bir rapor uygunluğun ispatı için yeterli sayılmaktadır. Bu paragraf elektronik endüstrisinde dinamizmi sağlamak amacıyla konmuştur. Nitekim bu sektörde yeni buluşlarla standartların tanzim edilmesi arasında zaman boşluğu yaşanabilmektedir. Böyle dönemlerde yeni standartlara göre üretim gerçekleştiremeyen üreticiler bu yöntemlerle direktife uygunluğu ispat edebilmektedir.

Uygunluk Beyanı:

Üretici veya üreticinin Topluluktaki yetkili satıcısı ürünleri piyasaya sunmadan önce yazılı bir uygunluk beyanı vermek zorundadır. Bu beyanı vermeye sadece üretici veya Topluluk içinde bulunan yetkili satıcı yetkilidir.

CE işaretinin iliştirilmesi:

Ürünün piyasaya sunumundan önce alçak gerilim cihazlarına ‘CE’ işareti iliştirilmelidir. Bu işareti iliştirmeye yalnızca üretici ya da Topluluk içindeki yetkili satıcı yetkilidir.

Alçak Gerilim Direktifinde referans verilen Harmonize Standartlar arasında klimalar için uygulanan standartlar aşağıda verilmiştir :

EN Standart Numarası	Açıklama
EN 60 204-1	Makinalarda Elektrik Ekipman
EN 60-335-1	Güvenlik Kuralları ev ve benzeri yerlerde kullanılan elektrikli cihazlar
EN 60-335-2-40	Güvenlik Kuralları ev ve benzeri yerlerde kullanılan elektrikli cihazlar Bölüm 2-40: Elektrikli ısı pompaları, iklimlendirme cihazları ve nem alıcılar için özel kurallar

EN 60-335-1 çerçevesinde fan ve motor blokaj testleri yapılmaktadır. Görüldüğü gibi Alçak Gerilim direktifi daha ziyade A modülüne yakınlığı bulunan bir direktiftir. Üretici testleri kendisi yürütebildiği gibi üçüncü bir taraf onayı da alabilmektedir. Bu seçenekler mevzuatta üreticiye bırakılmıştır.

5.2. 89/336 Elektromanyetik Uyum Direktifi

5.2.1. Direktifin Amacı ve Kapsamı ¹⁹

Bu direktif ile hedeflenen amaçları şöyle sıralamak mümkündür :

- Elektronik cihazların ve radyokomünikasyon sistemlerinin çalışmasının ve performans seviyesinin diğer elektronik cihazların yaratabileceği her türlü olumsuz elektromanyetik etkilerden korunması öngörülmektedir. Bir başka deyişle bir cihaz elektromanyetik alanına giren diğer bir cihazın performansını, mevcut ve öngörülebilir şartlarda düşürmemelidir. Üye ülkeler elektrik enerji dağıtım sistemlerini ve bu sistemlerin besleyebileceği cihazları söz konusu olumsuz elektromanyetik etkilerden korumakla yükümlüdürler
- Elektronik cihazlarda bu tür elektromanyetik dalgalara karşı yeterli direnç seviyesinin oluşturulması amaçlanmaktadır. Ancak burada direnç seviyesi, ürünün amaçlanan işlevini görmesi için gerektiği oranda mevcut bulunmalıdır.
- Bu direktifin bir önemli diğer hedefi de bu konuda üye ülkelerdeki farklı kurallar nedeniyle ortaya çıkan ticari engellerin ortadan kaldırılmasıdır. Direktif elektromanyetik uyumluluk konusunda uyulması gereken zorunlulukları ve ana prensipleri ortaya koymakta ve ithalata uygulanabilecek engellemeleri bu kriterlerle sınırlamaktadır. Bu direktif üye ülkeler tarafından tam uyumu gerekli kılmakta, direktifin öngördüğü kriterler ve uygulamalar üye ülke kurallarının yerini almaktadır.

Direktifte uygunluğun değerlendirmesinde kolaylık ve bir sistem sağlanması amacıyla elektromanyetik uyum konusunda harmonize standartların gerekliliğine işaret edilmiş, ihtiyari bir konuma sahip olacak bu harmonize standartların Elektroteknik Standardizasyon Avrupa Komitesi (CENELEC) tarafından oluşturulması öngörülmüştür.

Bu direktif elektromanyetik uyumsuzluk yaratabilecek veya performansı böyle bir uyumsuzluktan etkilenebilecek tüm cihazları içermektedir. Üye ülkeler, pazara sunulan, servise konan, tertibatı uygun bir şekilde yapılmış ve saklanmış ve öngörüldüğü kullanım hedefleri çerçevesinde kullanılan tüm cihazların bu direktifte yer alan ürün kriterlerine uymasından sorumludur.

Pazara sunma cihazların ödeme karşılığı ya da ücretsiz olarak dağıtımına veya kullanıma hazır bir şekilde Avrupa Ekonomik Alanına (AEA) çıkarılmasını ifade etmektedir ve bu alanda ilk kullanıma işaret edilmektedir. Dolayısıyla pazara sunumdan

¹⁹ ATRG;23.5.1989 L139 sayf. 19

cihazın Avrupa Ekonomik Alanında ilk kullanımı kastedilmekte, bu tanım bu alanda pazara sürülen yeni ürünleri ve üçüncü ülkelerden ithal edilen yeni ya da kullanılmış cihazları kapsamaktadır. Cihazın fiziksel olarak üretici tarafından yetkili satıcıya, ithalatçı tarafından dağıtım ile yükümlü şahsa ya da kullanıcıya teslimi veya mal mülkiyetinin taraflar arasında transferi pazara sunum içinde yer almaktadır. AEA'na tekrar ihracat maksadıyla ithal edilen cihazlar, AEA' dan üçüncü ülkelere ihraç edilmek amacıyla üretilen cihazlar, üretici tarafından yetkili satıcıya gönderme aşaması, cihazların fuar ve gösterimlerde sunumu (ürün direktif şartlarına uygun olarak imal edilmemişse bu durum gösterim alanında kolay görülebilecek bir şekilde ifade edilmelidir) pazara sunma faaliyetlerinin içinde yer almamaktadır.

Mamulün servise konması ile ürünün ilk kullanımı ifade edilmektedir. Ancak bazı hallerde ürünün ilk kullanım anını tespit etmek mümkün değildir. Dolayısıyla ulaşım ve depolama gibi dağıtım koşullarının elektromanyetik performans üzerinde etkili olmaması kaydıyla ürünlerin parçalarının yerlerine takılmamış, tertibatın yapılmamış olarak pazara sürülmeleri de mümkündür.

Pazara sunum aşamasında üretici, yetkili satıcı, ithalatçı, dağıtıcı gibi farklı ticari kişiliklerin farklı sorumlulukları bulunmaktadır. Üretici AEA pazarına sunulmak üzere ürün tasarım ve imalatından sorumludur. Ancak AEA'na sunulmak üzere bir cihazda önemli değişiklikler yaparak ürünü yeni bir mamul haline getiren ikinci bir kişi de üretici sayılmakta ve üreticinin sorumluluklarını üstlenmektedir. Üretici bazı komponentleri başka kişilere imal ettirirse, CE işareti taşıyan ya da taşımayan bazı parçaları başka yerlerden tedarik etse dahi direktif çerçevesinde ürünün bütününden ve bu direktifle ilgili gelecekte ürününün çıkarılabileceği tüm sorunlardan sorumludur. Yetkili satıcının, ürünün pazara sunulmadan önce test edilmesi, CE işaretinin iliştirilmesi ve gerekli dokümanların hazırlanması gibi konulardaki yükümlülükleri imalatçı ile yetkili satıcı arasındaki yazılı anlaşma ile belirlenmiştir. Bu durumlarda yetkili satıcının Avrupa Ekonomik Alanında yer alması gerekmektedir. Üçüncü bir ülkeden ithalat durumunda ithalatçı gerekli evrakları üreticiden alarak saklamalı ve resmi makamların kontrolü için hazır bulundurulmalıdır. Bir ithalatçının imalatçı ile anlaşma yaparak yetkili satıcı seviyesinde, veya üründe belirli değişiklikler yaparak üretici düzeyinde daha fazla sorumluluk alması mümkündür.

Üye ülkeler bu direktifin atıfta bulunduğu standartları kendi milli standartları olarak adapte etmek zorundadır. Adapte edilen bu standartlar ve numaraları AB Komisyonuna bildirilmekte ve Topluluk Resmi Gazetesinde yayınlanmaktadır. Ayrıca AB Komisyonu bu millileştirilen standartların metinlerini ve eklenen numaralarını diğer üye ülkelere göndermektedir.

Üye ülkeler bu direktifin koyduğu korunma kriterlerine uyan ürünlerin ithalatını elektromanyetik uyum çerçevesinde engelleyemezler. Ancak üye ülkelerin, cihazların hastane gibi ve diğer özel niteliği olan bölgelerde kurulmaları durumunda, kamu sağlığını ve güvenlik amacıyla kullanılan kamusal telekomünikasyon ağlarını, alıcı ve iletili istasyonları korumak maksadıyla çeşitli önlemler getirmeleri mümkündür. Ayrıca gerekli gördükleri durumlarda üye ülkeler harmonize standartların bulunmadığı alanlarda da yeni milli standartlar koyabilmektedir. Ancak üye ülkeler getirdikleri önlem ve kısıtlamaları Topluluğun aşağıda açıklandığı gibi 83/189²⁰ no'lu direktifine dayanan bildirim prosedürüne uygun olarak gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

Söz konusu sektörlerde teknolojinin sürekli yenilenmesi, üye ülkelerinin farklı koşullara sahip olmaları bazı durumlarda harmonize standartları direktif kriterlerini sağlamada yetersiz kılabilir. Üye ülkeler bu durumlarda kendileri yeni bir standart koyabilmekle beraber bu konuda sınırsız bir serbestliğe sahip değildir. Bir başka deyişle üyeler kendi standartlarını yine 83/189 no'lu direktife dayanan prosedürler çerçevesinde koyabilmektedir.

Bir üye ülke veya AB Komisyonu belirli durumlarda direktifin atıfta yaptığı harmonize standartları direktif korunma kriterlerini karşılama açısından yetersiz bulduğunda konuyu 83/189 no'lu direktif çerçevesinde oluşturulan Daimi Komiteye gerekçeleriyle birlikte getirmek zorundadır. Daimi Komite konuyla ilgili görüşünü gecikmeden bildirmektedir. Geri bildiri pusulasının alınmasıyla birlikte Komisyon üye ülkelere ilgili standart ya da standartların tamamen veya kısmen geri çekilmesi gerekip gerekmediğini bildirmektedir. Bu prosedür üye ülkelerin yeni bir milli standart koyma talepleri için de geçerlidir.

Direktifin 9. maddesi piyasada denetimin sağlanması açısından hayati önem taşımaktadır. Bir üye ülke bir cihazın gerekli uygunluk değerlendirme prosedürlerinden geçtiği halde direktifin koşullarına uymadığını tespit ettiği zaman ürünü piyasadan çekmek, piyasaya sürümünü yasaklamak ve serbest dolaşımını kısıtlamak için her türlü önlemi almakla yükümlüdür. Üye ülkeler bu durumda aldıkları tedbiri ve gerekçelerini Komisyona bildirmek zorundadır. Ürünün direktif kriterlerini karşılamaması, atıfta yapılan harmonize standartların doğru bir şekilde kullanılmaması veya atıfta bulunulan standartlardan kaynaklanabilecek yetersizlikler bu haberleşmelerde bildirmelidir. Komisyon ilgili taraflara danışmakta ve kısıtlayıcı uygulamayı haklı bulduğu takdirde durumu diğer üye ülkelere bildirmektedir. Bu durumda üye ülkenin ürüne uygunluk değerlendirmesine ilişkin işaretleri koyan kuruma karşı hukuki yaptırıma gitmesi ve Komisyon ile diğer üye devletleri haberdar etmesi gerekmektedir. AB Komisyonu, tüm üye ülkelerin gelişmelerin her aşamasından haberdar olmalarını sağlamakla yükümlüdür. Ürünü piyasadan çekmenin harmonize standartların yetersizliğine dayanması durumunda yukarıda bahsedilen ve 83/189 no 'lu direktife dayanan prosedürler geçerlidir.

²⁰ 28 Mart 1983 tarihli Direktif çeşitli kararlarla tadil edilmiştir. Bu konuda yayımlanmış son direktif, 22 Haziran 1998 tarihli, 98/34 sayılı raporun ön bölümlerinde incelenen Direktiftir.

Uygunluk Değerlendirmesi

Klimalar açısından Elektromanyetik Uyum direktifi çerçevesindeki uygunluk değerlendirmesi prosedürlerini iki ayrı grupta incelemek gerekmektedir :

- Direktifte şart koşulan ürün kriterlerini direktifin atıfta bulunduğu harmonize standartlara uyarak yerine getirme durumunda takip edilecek prosedürler,
- Direktifte şart koşulan ürün kriterlerini harmonize standartlara uymadan ya da kısmen uyarak yerine getirme durumunda takip edilecek prosedürler,

Aşağıdaki tabloda her iki durum için gerekli belge ve üçüncü taraf onayı gerekip gerekmediği gösterilmiş, uygulamalar tabloyu takip eden bölümlerde detaylı olarak izah edilmiştir :

Ürün Kriterlerine Uyum Yolu	Belge	Üçüncü Taraf Onayı
Harmonize Standartlara uyum	AB Uygunluk Deklarasyonu CE işareti Kullanım Kılavuzu	Aranmaz
Harmonize Standartlara uyulmaması veya kısmen uyulması	AB Uygunluk Deklarasyonu CE işareti + Teknik Dosya Kullanım Kılavuzu	Yetkili bir kurum tarafından teknik rapor veya sertifika

Ürün Kriterlerinin Harmonizasyon Standartlarına Uyumla Yerine Getirilmesi

Direktifin 10. maddesinde 1. paragraf bu durumu ele almaktadır. Direktifte atıf yapılan harmonize standartlara uyanların ürün kriterlerini yerine getirmiş buldukları kabul edilmektedir. Bu uygulama için direktif tarafından oldukça basit ve yalın bir prosedür gerekli kılınmaktadır. İmalatçı veya imalatçının Avrupa Ekonomik Alanı'ndaki bir yetkili temsilcisi ürüne CE işaretini iliştiirmek ve bir AB Uygunluk Deklarasyon Belgesi hazırlamakla yükümlüdür. Bu belge ürünün pazara sunumundan itibaren 10 yıl süreyle yetkili otoritelerin kontrolü için saklanmalıdır. Hem üreticinin hem de yetkili temsilcinin Avrupa Ekonomik Alanı'nda bulunmaması halinde AB Uyum Deklarasyon Belgesini saklama sorumluluğu ürünü AEA pazarına ilk sunana aittir.

Görüldüğü gibi harmonize standartları yerine getirenler için basit bir prosedür öngörülmüştür. Direktifin temel hedefi ürün kriterlerinin yerine getirilmesinden tamamen imalatçının sorumlu tutulmasıdır. İmalatçı ürünün direktif kapsamında bulunup bulunmadığını tespit etmek için gerekli analizleri yapmak, uygulanabilir harmonize direktifleri seçmek Uygunluk Deklarasyon Belgesini hazırlamak ve CE işaretini iliştiirmekle yükümlüdür.

AB Uygunluk Deklarasyonu: Bu belge hem ürünün uygunluğunun değerlendirilmesi hem de pazarın kontrolü açısından önem taşımaktadır. Bu belge imalatçı ya da AEA'da bulunan yetkili temsilci tarafından hazırlanmaktadır. Belgenin taşıması gereken bilgiler aşağıda sıralanmıştır :

- İlgili mamulün tarif edilmesi,
- Uygunluk beyanı yapılan spesifikasyonların, bu spesifikasyonlarla ilgili üye ülkelerde geçerli olan uygulamalar takip edilmişse, bu uygulamaların belirtilmesi,
- İmzayı atmaya yetkili kişinin belgede belirtilmesi

CE işareti: C ve E harflerini taşır, işaretin iliştiirildiği yıl belirtilir. Tıp onayı verilmişse bu onayı veren onaylanmış kuruluşun kullandığı harflerin konulması. CE işareti ürüne iliştiirilemediği takdirde sırasıyla ambalaja veya kullanım kılavuzuna veya garanti sertifikasına bu öncelik sırasına uyarak iliştiirilmelidir. CE işareti bu ürünle ilgili diğer direktiflerin koşullarına da uyulduğunu beyan etmektedir.

Kullanım Kılavuzu : Tüm cihazlar bir kullanım kılavuzuna sahip olmalıdır. Bu kılavuzda bulunması şart koşulan bilgiler aşağıdaki gibidir :

- ürünün kullanım alanı,
- ürünün kurulması, parçaların bir araya getirilmesi, ayarlanması, servise konma, kullanım, bakım konularında bilgi,
- gerekli olan yerlerde kullanım için uyarılar

Ancak burada dikkat edilmesi gereken önemli bir ayırım bulunmaktadır. Harmonize Standartlara tam uyum sağlayan ürünler için iç pazara sunma ya da ithalat aşamasında teknik dosya istenmemektedir. Ancak daha sonra yapılabilecek bir şikayet ya da piyasa gözetimi çerçevesinde yapılabilecek bir denetim için, resmi otoriteler tarafından bu dosya istenmektedir. Dolayısıyla Harmonize Standartlara tam uyum sağlayan kişilerin de bu dosyayı hazırlamaları ve saklamaları gerekmektedir.

Harmonize Standartlara Uyulmaması ya da Kısmen Uyulması :

Ürün kriterlerine harmonize standartlar kanalıyla uyulmaması ya da harmonize standartlara kısmen uyulması iki durumda ortaya çıkmaktadır :

- Harmonize Standartlar karakterleri itibariyle ihtiyaridir. İmalatçı ürün kriterlerine istediği yollarla uymakta serbesttir. Harmonize Standartlar sadece otomatik olarak kriterlere uyumun kabul edilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla imalatçı ürün kriterlerini yerine getirmede başka çözümler de bulabilmekte ya da harmonize standartlara kısmen uyabilmektedir. Ancak bu durumda kriterlerin nasıl karşılandığı gösterilmelidir.
- Bazı ürün kriterlerine ilişkin harmonize bir standardın bulunmaması durumunda imalatçı haliyle değişik bir çözüm bulmak zorunda kalmaktadır.

Bu durumda imalatçı ya da yetkili temsilci AB Uygunluk Deklarasyon Belgesinin hazırlanmasından ve CE işaretinin iliştilmesinden sorumludur. Ancak bu durumda söz konusu belgelere ilaveten bir teknik dosya hazırlanması ve üçüncü bir taraf onayı gerekli görülmektedir.

Bu bölümde imalatçının sorumluluklarını ve üçüncü taraf onayı ile kastedilmek istenen prosedürü ve üçüncü taraf sorumluluklarının hassasiyetle dikkate alınması gereklidir. Dolayısıyla aşağıda her iki tarafın sorumlulukları detaylı olarak izah edilmiştir :

İmalatçı Sorumlulukları: Yukarıda belirtilmiş olduğu gibi imalatçı pazara sunulan mamulün güvenlik gerekliliklerini gözeterek ürün kriterlerine uygun olarak üretilmesinden, uygunluk için gerekli yolların tespitinden ve uygunluğun belgelenmesinden yegane sorumlu kişidir. Bir başka deyişle imalatçının kendi mamülüyle ilgili bu tarz değerlendirmeleri yapmaya haiz bir kişi olduğu varsayılmaktadır. Bu varsayımın dayanarak milli otoritelerin AB Uygunluk Deklarasyonuna itiraz etmemeleri gerektiği düşünülmektedir. Ancak gerçek hayata bakıldığında zaman bilhassa KOBİ niteliğindeki işletmelerin ürünlerine ilişkin direktif gereksinimlere yeterince hakim olamadıkları görülmektedir. Dolayısıyla imalatçı hangi gereksinimleri kendi imkanlarıyla yerine getirebileceğini, hangi aşamalarda dışarıdan yardım alınması gerektiğini doğru tespit etmekle yükümlüdür.

Üçüncü Taraf Onayı: Elektromanyetik Uyum Direktifi üçüncü taraf onayı konusunda '*onaylanmış kuruluş*' zorunluluğu koymamaktadır. Burada yetkili, görevi yerine getirmeye haiz bir kuruluş şeklinde yeni bir statü getirilmiştir. Burada amaç prosedürleri kolaylaştırmak ve üçüncü taraf onayını komplike bir hale gelmesinin önüne geçilmesidir ve bu basitleştirme direktifin çıkarılması sırasında Bakanlar Konseyi tarafından bilinçli ve hiçbir yoruma yer vermeyecek şekilde açık olarak yapılmıştır.

Direktifte yetkili kuruluşun görevleri açıkça belirtilmemiştir. Ancak imalatçı tarafından teknik bir dosya hazırlanması gerektiği ve bu dosyada üçüncü bir taraftan verilmiş bir teknik rapor veya sertifika gerektiği belirtilmektedir. Dolayısıyla direktiften yetkili kuruluş sorumluluğunun bu çerçevede olduğu çıkarılmaktadır. Bu noktada önemli bir ayırımın yapılması gereklidir. '*onaylanmış kuruluş*' bir modülün uygulanmasından sorumludur. '*Yetkili kuruluş*' un sorumluluğu ise verilen teknik rapor veya sertifika ile sınırlı kalmaktadır. Bu çerçevede direktifte, teknik rapor veya sertifika ile harmonize direktiflere uyulmayan alanlarda ürün kriterlerinin nasıl yerine getirildiğinin ortaya konması istenmektedir. Harmonize direktiflere uyulmuş bulunan alanlarda teknik rapor veya sertifika talep edilmemektedir. Harmonize standartların kullanılmadığı bu alanlarda uygulamaların ne derecede imalatçının kendisi tarafından yapıldığı ve yetkili kuruluştan ne derecede destek alındığı önem taşımamaktadır. Dolayısıyla hangi alanlarda yetkili kuruluştan destek alınacağı tamamen imalatçıya bırakılmış bir konudur. İmalatçı talep ettiği takdirde yetkili kuruluş uygunluk değerlendirmesinin tamamını yerine getirebilmektedir. İmalatçı kendi yerine getirdiği gereklilikleri yetkili kuruluşa belgeleriyle göstermektedir. Gerekli gördüğü takdirde yetkili kuruluş bu konularda ilave veri talep edebilmektedir.

Yetkili Kuruluşlarda Bulunması Gereken Özellikler:

Yukarıda belirtildiği gibi yetkili kuruluşlar onaylanmış kuruluşlara göre daha kısıtlı bir sorumluluğa sahiptir. Ancak yetkili kuruluşlarda bulunması gereken asgari şartlar direktifte açıkça belirtilmektedir :

- Yeterli personel ve ekipmanın bulunması,
- Kuruluşlarda teknik yeterliliğin ve personelin bütünlüğünün bulunması,
- Testlerin yerine getirilmesi, raporların hazırlanması, sertifikaların verilmesinde bu kuruluşların, personelin ürünle ilişkili kişiler, gruplar bağlamında bağımsız olması
- Mesleki gizliliğin korunabilmesi,

İlk iki koşulun yerine getirilebilir olması ülkelerdeki yetkili otoriteler tarafından belirli dönemler arasında kontrol edilmelidir.

EN 45000 standartlarına uyan kurumlar gerekli koşulları yerine getirmiş sayılmaktadır. Yukarıdaki koşulları yerine getirdiği takdirde imalatçıların kendi laboratuvarları da yetkili kuruluş olarak fonksiyon görebilmektedir. Bir kuruluşun yetkili sayılabilmesi için aşağıdaki yöntemlere başvurulabilmektedir :

- Ülkelerin yetkili otoriteleri tarafından tanınan bir akreditasyon kuruluşu tarafından akredite edilmeleri
- Ülkelerdeki bir üst gözetim otoritesi tarafından akredite edilmeleri
- Bu yollarla akredite edilmiş yetkili kuruluşlar ve yetkilerinin kapsadığı alanlar AB Komisyonuna ülkeler tarafından bildirilmelidir.

Teknik Dosya: Teknik dosyada bulunması gereken bilgiler aşağıdaki gibidir :

- Ürünün genel bir tanımı
- Tasarımın ve üretimin, komponentleri, alt sistemleri devreleri gösterecek şekilde çizilmesi

- Yukarıda bahsedilen çizimlerin ve ürünün nasıl işlev gördüğünün anlaşılabilmesi için gerekli açıklamaların yapılması
- Elektromanyetik Uyum Direktifine ilişkin test sonuçları ve bu sonuçlarda çıkan tasarımlara ilişkin hesaplar
- Yetkili kuruluş tarafından verilen teknik rapor veya sertifika
- Kullanım kılavuzunun bir kopyası

Direktifin 9. maddesi ürün kriterlerini karşılamayan mamuller için ihtiyat prosedürlerini koymaktadır. Böyle bir durumda üye ülkeler o mamulü piyasadan çekebilmek için her türlü tedbiri almakla sorumludur. Üye ülke AB Komisyonunu bu gelişmeden haberdar etmelidir. Üye ülkenin AB Komisyonunu bilgilendirmesi gereken noktalar aşağıda sıralanmıştır :

- Mamulün standartları karşılayıp karşılamadığı
- Standartların doğru uygulanıp uygulanmamış olduğu
- Standartların kendilerinden kaynaklanabilecek yetersizlikler

AB Komisyonu tüm taraflara danışıp durumu inceleyecek ve alınan tedbiri haklı bulduğu takdirde durumu tedbiri alan üye ülkeye ve diğer üye ülkelere bildirecektir. Sorunun standartlardaki bir yetersizlikten kaynaklanması durumunda 98/34 numaralı direktif prosedürleri devreye girmektedir.

Direktifin referans verdiği Harmonize Standartlar arasında klima ürünleri için uygulanabilir olanları aşağıda verilmiştir :

EN Numarası	Açıklama
EN 50082-1	Jenerik Dayanıklılık Standardı
EN 61 000-3-2	Harmonik Dalga Emisyonları İçin Limitler (bir faz için 16A'e kadar girdi dalga ekipmanına sahip ekipman)

5.3. Makine Emniyeti Direktifi

Klimaların dahil olduğu bir başka Yeni Yaklaşım Direktifi de 98/37 numaralı Makine Emniyeti Direktifidir²¹. Bu direktifin temeli 89/392 numaralı direktife dayanmaktadır ve söz konusu mevzuat çeşitli değişikliklere uğramıştır. Direktif tüm makineleri ve emniyet komponentlerini kapsamaktadır. Direktifin amacı makinelerin kullanımında doğabilecek kazaları engellemek ve bu esnada üye ülkelerde bu konuda yer alan farklı uygulamaların serbest ticareti engellemesinin önüne geçmektir.

Makine Emniyeti Direktifinin getirdiği koşul ve prosedürler ürünün risk derecesine göre farklılık göstermektedir. Direktif makinelerin üretici tarafından amaçlanan kullanım çerçevesinde kullanıldığını öngörmektedir, ancak öngörülebilir farklı dış kullanımların ne koşullar altında yapılması gerektiği üretici tarafından ortaya konmalıdır. Teşhir amaçlı kullanılan makinelerin bu direktif koşullarına uyması şart değildir. Ancak bu durumda makinelerin direktif koşullarına uymadığı kolay görülebilen bir yerde belirtilmelidir.

Makine Direktifin de klimaların da dahil olduğu güvenlik şartları Direktif sonunda Ek 1'de detaylı olarak verilmiştir. Ürün kriterlerinin ana başlıkları aşağıdaki gibidir :

- Genel olarak tüm öngörülebilir kullanımlar için her türlü riske karşı tedbir alınması, uyarı yapılması
- Kullanımda riski azaltacak şekilde ergonomik rahatlık
- Gerekli koruyucu aksesuarların bulunması
- Kullanılan malzemelerin emniyeti tehdit etmemesi
- Yeterli ışıklandırmanın sağlanması
- Emniyetli kullanım ve saklamanın sağlanabileceği bir tasarım
- Kontrol sistemlerinin güvenli olması
- Çalışmaya başlarken emniyetli başlangıcın sağlanması ve sadece operatörün kontrolünde çalışmaya başlaması
- Stop ederken emniyetli duruşun sağlanması
- Acil durma imkanları
- Elektrik kesintisinin emniyeti etkilememesi
- Birleşme hatalarının yaratabileceği risklerin tasarım aşamasında bertaraf edilmesi
- Sıcaklık değişimlerine karşı dayanıklılık
- Patlama riski
- Gürültü
- Titreşim
- Operasyon kısımlarına kolay erişim
- Cihazın enerji kaynaklarından izole edilmesi
- Bazı kısımların açılmadan temizlenebilmesi
- Cihaza eşlik eden bilgi ve uyarıların kolay anlaşılması
- Gazlardan, sıvılardan, tozlardan korunma

Cihazların işaretlenmesinde dikkat edilecek noktalar şöyledir:

- Üretici isim ve adresi
- CE işareti

²¹ ATRG;23.7.1988 L207 sayf.1

- Serisi ve tipi
- Üretim yılı

Broşürde cihazın emniyetli kullanımı için gerekli bilgiler, çalıştırma ve kullanım şekilleri, taşıma, kurma ve sökme, ayarlama ve bakım, bağlanabilecek diğer cihazların özellikleri konularında bilgi verilmelidir. Bu bilgi bir AB ülkesi dilinde hazırlanmış olmalıdır. Ayrıca pazarlanacak ülkenin diline de çevrilmelidir.

Harmonize Standartlara uyan mamullerin ürün kriterlerini karşıladığı kabul edilmektedir. Bazı ürün kriterlerini karşılayacak Harmonize Standartların bulunmaması durumunda üye ülkeler konuyu gündeme getirmelidir. Bu durumda AB Komisyonu ya da üye ülkeler durumu Daimi Komiteye getirmekte ve konu 83/189 numaralı direktif çerçevesinde çözülmektedir.

Direktifte bir ihtiyat maddesi de bulunmaktadır. Bir üye ülke CE işareti bulunduran, AB Uygunluk Beyanını bulunduran bir ürünün insan ve hayvan sağlığı açısından hala tehlikeli bulunması halinde söz konusu ülke ürünü çekmek, girişini yasaklamak için her türlü tedbire başvurmalıdır. Bu uygulama sebepleriyle birlikte AB Komisyonuna bildirilmelidir. Bu aşamada ürün kriterleri yeterince karşılanmamışsa, bu durumun Harmonize Standartların yanlış uygulanmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı, Standartların kendileri yeterli korumayı sağlamıyorsa bu durum ifade edilmelidir. Komisyon görüşünü üye ülkeye bildirecektir. Bu alandaki uygulamalar Piyasa Gözetimi bölümünde detaylı olarak incelenmiştir. Makinenin CE işareti ve AB Uyum Deklarasyonu bulundurmasına rağmen direktif koşullarına uymaması durumunda üye ülke CE işaretini iliştiiren, AB Uygunluk Deklarasyonunu veren kuruma karşı hukuki süreci başlatmalıdır.

Uygunluk Değerlendirmesi:

Klimalar için Makine Direktifine göre üç temel prosedüre uyum sağlanmalıdır :

- AB Uygunluk Deklarasyonu bulundurulmalıdır.
- CE işareti iliştilmelidir.
- Teknik dosya hazırlanmalıdır.

AB Uygunluk Deklarasyonu bulundurması gereken bilgi ve özellikler aşağıda belirtilmiştir :

- Üretici ya da AEA'da yerleşik yetkili satıcının isim ve adresi
- Makinenin açıklanması
- Makinede uyulan tüm kurallar
- Eğer kullanılmışsa onaylanmış kuruluşun isim ya da adresi, AB Tip Onayının numarası
- Uygulanan Harmonize Standartlar
- Uygulanan teknik standartlar ve spesifikasyonlar
- Üretici ya da yetkili satıcı adına imzalama yetkisine sahip kişinin kimlik bilgileri

AB Uygunluk Deklarasyonunun imzalanması üretici ya da AB'deki yetkili satıcıya ürüne CE işareti ilişirme hakkı vermektedir. Ancak AB Uygunluk Deklarasyonunun imzalanmasından önce teknik dosyada hazırlanması gereken belgelerde bulundurulmak zorunda olan bilgiler aşağıdaki gibidir :

- Makinenin kontrol devreleriyle birlikte genel bir çizimi,
- Ürün kriterlerine uygunluğu ispatlayan hesaplamaları, test sonuçlarını da içeren detaylı çizimler,
- Ürün kriterlerinin, standartların, tasarım aşamasında kullanılan teknik spesifikasyonların bir listesi
- Üreticinin isteğine bağlı olarak haiz bir kurumdan veya laboratuardan teknik bir rapor veya sertifika
- Harmonize Standartlara uyulduğu beyan edildiği takdirde, üreticinin kendi isteğiyle haiz kurumlara ve laboratuarlara yaptırdığı testlerin sonucunu içeren bir teknik rapor,
- Makine broşürünün bir kopyası,
- Direktif şartlarına uyumun ortaya konabilmesi için kullanılacak iç hesaplamalar

Raporu vermeye haiz kurumlarla ilgili koşullar Harmonize Standartlarda belirtilmektedir. Üretici makinenin pazara komponentleriyle birlikte emniyetli bir ürün olarak çıkarılıp çıkarılmayacağını araştırmak ya da test etmekle yükümlüdür. Yetkili resmi kurumlar tarafından istendiği takdirde belgelerin sunulmaması, direktife uygunluk konusunda şüphe duyulması için yeterli dayanağı yaratmaktadır. Bu dokümanların her an fiziksel olarak hazır bulundurulması şart değildir, ancak istenildiği takdirde konunun aciliyetiyle doğru orantılı olarak uygun bir süre içinde temin edilebilmelidir. Geremediği takdirde alt parçalarla ilgili detaylı bilgi verilmesi zorunlu değildir.

Yukarıda bahsedilen dokümanların resmi kurumların kontrolleri için en az 10 sene saklanması gerekmektedir. Bu dokümanların broşür dışında bir resmi Topluluk dilinde yazılmış olması gerekmektedir.

Üreticinin ya da yetkili satıcının Toplulukta bulunmaması durumunda ürünü pazara ilk sunan kişi bu sorumlulukları almaktadır. Üründe parçaların montajını yapıp pazara sunan kişiler de aynı sorumlulukları taşımaktadır.

Direktifin referans verdiği Harmonize Standartlar arasında klima ürünleri için uygulanabilir olanları aşağıda verilmiştir :

EN Numarası	Açıklama
EN 294	Üst uçlarla ilgili tehlikeli alanlardan koruyan güvenlik mesafesi

5.4. Basınçlı Ekipmanlar Direktifi

Basınçlı elemanlar sektöründe Topluluk bazında ilk uygulama Basınçlı Kaplar ve Basınçlı Kapların denetleme metotlarını kapsayan 76/767 sayılı Konsey Direktifidir.²² Bu direktif test, denetleme, sertifikasyon yöntemlerinin ikili ülkeler arasında karşılıklı olarak tanınmasını öngörmüştür ve söz konusu direktife uyum ihtiyaridir. Bu direktifin yeterince başarılı sonuç vermediği görülmüş ve bu sektör için yeni bir mevzuat düzenlenmesine karar verilmiştir. Basınçlı elemanları kapsayan ilk Yeni Yaklaşım Direktifi 25 Haziran 1987 tarihinde imzalanan 87/404 sayılı Üye Ülkelerde Basit Basınçlı Kaplara İlişkin Kanunların Uyumlaştırılması Direktifidir. 9.7.1997 yılında yayınlanan 97/23 sayılı Basınç Ekipmanları Konusunda Üye Ülkelerde Kanunların Uyumlaştırılması direktifi²³ ilk başlarda 87/404 sayılı direktifin dışında kalan alanlara tatbik edilmiş, daha sonra 87/404 sayılı direktif 97/23 sayılı direktif ile birleştirilmiştir.

0.5 barın altında basınca konu olan ekipmanlar basınç sebebiyle bir kazaya neden olmamaktadır. Dolayısıyla bu direktif kapları, boruları, güvenlik ve basınç aksesuarlarını, bu ürünlerle ilgili 0.5 barın üzerinde basınca konu olan ekipmanların tasarımını, üretimini, ve bu ekipmanlar ve parçalarıyla ilgili uygunluk değerlendirmesi prosedürlerini kapsamaktadır. Direktifin kapsamı dışında bırakılan maddeler 1. madde 3. bentte detaylı olarak belirtilmiştir.²⁴ Direktif basınçlı ekipmanların sebep olabileceği kazaların önüne geçmek amacıyla iki yaklaşım benimsemiştir :

- Basınçlı ekipmanların içerdiği risk seviyeleri farklıdır. Dolayısıyla direktifte basınç ekipmanları içerdikleri risk derecesiyle doğru orantılı olarak artan sayılarla kategoriler halinde ayrılmıştır. Bu kategorilerle ilgili ticari prosedürler farklılık göstermektedir. Taşınan sıvılar zarar verme derecelerine göre gruplandırılmıştır. Grup 1 tehlikeli sıvıları içermektedir. Bu sıvılar tehlikeli maddelerin sınıflandırılması, paketlenmesi, etiketlenmesi ile ilgili 64/548 sayılı direktifte anılan maddeleri kapsamaktadır. Patlayıcı, yanıcı, toksik, oksidize edici sıvılar bu gruba dahildir. Grup 2 diğer sıvıları içermektedir.
- Basınçlı ekipmanların üretiminde tekrar tekrar kullanılan maddeler basınca dayanıklılık ve basınca maruz kalma sonucu yaratılan risk açısından farklılık göstermektedir. Bir kısım maddeler belirli Harmonize Standartlar tarafından düzenlenirken, diğer maddeler için herhangi bir düzenleme bulunmamakta ve bu maddeler açısından bir mevzuat eksikliği ortaya çıkmaktadır. Bu direktif söz konusu maddelerle ilgili olarak ta bir sistem geliştirmeye çalışmaktadır.

Üye ülkelere basınçlı ekipmanları kullanan personelin korunması konusunda düzenlemeler getirme hakkı verilmiştir. Ancak bu düzenlemelerle ürünler üzerinde bu direktifte öngörülmeleyen bir değişikliğe gidilememektedir. Fuarlarda ve gösterilerde bu direktife uymayan mamuller sergilenebilmektedir. Ancak gösterilen ürünlerin bu direktife uymadıkları görülebilir bir şekilde belirtilmelidir.

Basınçlı Ekipmanlarla İlgili Temel Ürün Kriterleri:

Basınçlı ekipmanlarla ilgili ürün kriterleri, genel aşamaları, tasarımı, üretimi, kullanılan materyalleri, sayısal kriterleri kapsamaktadır. Üreticiler kendi ürünleriyle ilgili potansiyel riskleri analiz ederek, ürün kriterlerinin kendi ürünlerine tekabül eden kısımlarını tespit etmekle yükümlüdür. Bu kriterlerin detaylı sunumu Direktifin ek 1 bölümünde sunulmaktadır. Aşağıda temel kriterlerin kapsadığı ana başlıklar özetlenmiştir :

BASINÇLI KAPLARLA İLGİLİ TEMEL ÜRÜN KRİTERLERİ

KRİTER ANA BAŞLIĞI	AÇIKLAMA
GENEL YAKLAŞIM	-Önlenemeyen riskler asgariye indirilmelidir. -Alınabilecek tedbirler konusunda uyarılar yapılmalıdır -Öngörülebilir yanlış kullanımlar ve sebep olabileceği risklere karşı tedbirler alınmalıdır.
TASARIM	
Genel	Tasarımın, ürünü değişik ısılarla, statik basınca, test koşullarına, trafik deprem rüzgar gibi dış koşullara, taşıdığı sıvılardan gelebilecek zarara karşı dayanıklı kılması
Basınç Limitleri	Basınç limitlerinin riskleri öngörerek tespit edilmesi
Testler	Gerekli testlerin iyice tanımlanması, değerlendirilecek onaylanmış kuruluş tarafından kabul edilmesi
ÜRETİM	
Üretim Prosedürleri	Komponentlerin hazırlanışı üründe kırılmalık yaratmamalı, mekanik özellikleri bozmamalıdır

²² ATRG; 9.7.1997 L181 sayf.1

²³ Topluluk Resmi Gazetesi L 181, 9.7.1997

²⁴ Topluluk Resmi Gazetesi L 181, 9.7.1997

Kalıcı Bileşimler ²⁵	-Birleştirilen maddelerin gerektirdiği asgari özellikler aşınmalıdır -II, III, IV. Kategorilerdeki ürünler için çalışma prensipleri ve çalıştıracak personel bir onaylanmış kuruluş ya da üçüncü bir taraf organizasyonu tarafından onaylanmalıdır. ²⁶ -Zarar vermeyen testlerin yetkin bir personel tarafından yürütüldüğü üçüncü bir organizasyon tarafından onaylanmalıdır.
Isı	Isı değişikliklerin ürün üzerinde, güvenliği etkileyecek şekilde tesir bırakması
Takip Edilebilirlik	Üretimden nihai testlere dek basınca dayanıklılığı belirleyen maddelerin kullanımında belgelerin yardımıyla takip edilebilmesi
Son Denetim	Ürünler ve parçaları son bir kez denetime tabii tutulur, daha önce yapılan testlerin sonuçları göz önünde bulundurulur
CE İşareti yanında ilave bilgiler/uyarılar	-Üretici veya yetkili satıcının isim ve adresi -üretim yılı -tip ve seri numarası -asgari/azami basınç limitleri - ürünün tipine göre hacim, nominal boyut, test basıncı, güvenlik aracı basıncı, kW olarak çıktısı, voltajı, kullanım alanı, doldurma ölçüsü, ürün grubu
Gereksiz İşaretleme Önüne Geçilmesi	Aynı sistem içinde çok fazla yerde işaretleme durumunda bilginin dokümanlarla verilmesi
KULLANILAN MADDELER	
Basınca maruz kalan kısımlar	-test koşullarına dayanıklılık -taşıdığı sıvıya karşı dayanıklılık -kullanılacağı işlemlere karşı dayanıklılık -eskimeye karşı dayanıklılık
Gerekli sayısal değerler	-Tasarım için gerekli sayısal kriterlere uygunluk -Harmonize Standartlarda belirtilen özellikte maddelerin kullanımı -Avrupa Onayı ²⁷ almış maddelerin kullanımı -III ve IV. Kategorilerdeki ürünler için onaylanmış kuruluş değerlendirmesi -Kullanılan maddeyi üreten kuruluşça maddenin uygunluğunun belgelenmesi, II, III, IV. Kategoriler için özel ürün kontrolü şeklinde sertifikayla verilmesi ²⁸

Bu kriterlerin dışında aşırı ısınma, özel sayısal gereklilikler gibi kriterler de bulunmaktadır. Üye ülkeler bu direktifin şartlarına uyan ve CE işareti taşıyan ürünlerin ithalatını basınçlı ekipmanların maruz kalabileceği risklere istinaden engelleyememektedir.

Tüm direktifler gibi bir üye devlet veya AB Komisyonu ilgili Harmonize Standartları ürün kriterlerini karşılamada yetersiz bulunduğu 83/189 sayılı Direktif prosedürlerini başlatabilmektedir. Bu direktif çerçevesinde Basınçlı Ekipmanlar için de bir Daimi Komite oluşturulmuştur.

Direktif 8. maddesiyle bu sektör için üye ülkelere oluşturulması gereken Pazar Gözetimi mekanizmasını da tanımlamıştır. Üye ülkeler CE işareti bulunduran ancak ciddi tehlike ihtiva eden bir ürün tespit ettiklerinde ürünün piyasadan çekilebilmesi için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Üye ülke bu durumda AB komisyonunu derhal haberdar edecek ve riskin sebeplerini izah edecektir. Riske sebep olabilecek seçenekler şöyledir :

- Ürün kriterlerinin karşılanmaması
- Standartların yanlış uygulanması
- Standartlardaki yetersizlikler
- Kullanılan maddelerle ilgili Avrupa Onaylarındaki yetersizlikler

²⁵ Kırılmadan sökülemeyen bileşimler

²⁶ Burada seçim üreticiye bırakılmıştır.

²⁷ Bu kavram ileri bölümlerde detaylı olarak açıklanmıştır.

²⁸ Kullanılan maddeyi imal eden üretici imalatını yetkin bir kuruluşça denetlenen bir kalite güvence sistemi ile gerçekleştirmişse ve özel değerlendirme işlemlerinden geçirilmişse imalatçı tarafından verilen sertifikalar yeterli sayılmaktadır.

AB Komisyonu tarafları danışacak ve ürünün askıya alınmasını haklı bulduğu takdirde taraflara sonucu bildirecektir. Uygulamayı haksız bulduğu takdirde ilgili üye ülkeyi, üreticiyi ya da yetkili satıcıyı uyaracaktır. Ürünün kriterlere uymadığı halde CE işareti taşıması durumunda Üye Ülkenin CE işaretini iliştiiren kuruma karşı hukuki işlem başlatması ve AB Komisyonu ile diğer ülkeleri haberdar etmesi gerekmektedir.

Uygunluk Değerlendirmesi:

Basınçlı ekipmanlarda basınç sebebiyle mamullerin içerdiği ürün riski farklılık göstermektedir. Dolayısıyla ürünlerin risk derecelerine göre ayrılan kategoriler için uygunluk değerlendirme prosedürleri de farklılık göstermektedir. Ürün riskinin artmaya başladığı II. Kategoriden itibaren uygulamalar sıkılaşmakta ve üçüncü taraf onayı gerekli görülmektedir. Her kategori için üreticiye farklı modüllerle farklı uygunluk değerlendirme seçenekleri tanınmıştır. Aşağıdaki tabloda kategoriler ve takip edilebilecek modüller sıralanmıştır.

BASINÇLI EKİPMANLAR İÇİN UYGUNLUK DEĞERLENDİRMESİ SEÇENEKLERİ :

Mamul Kategorisi	Uygunluk Değerlendirmesi Seçenekleri
I.	Modül A
II.	Modül A1, D1, E1
III.	Modül B1+D, Modül B1+F, Modül B+E, Modül B+C1
IV.	Modül B+D, Modül B+F, Modül G, Modül H1

Üretici kendi kategorisine denk gelen bu modüller arasında seçim yapabilmekte veya daha yüksek bir kategorinin talep ettiği prosedürleri yerine getirebilmektedir. Üreticiler için belirtilen prensipler ithalatçılar için de geçerli bulunan prensiplerdir ve ithalatçılardan bu prosedürler dışında farklı taleplerde bulunulmaması gerekmektedir.

1. Kategori Ürünler

Modül A:

I. Kategori ürünler riski en düşük olan ürünlerdir. Dolayısıyla bu kategori için daha ziyade üretici beyanına ve üretimin iç kontrolüne dayanan A modülü seçilmiştir. Üretici ya da Toplulukta yerleşik olan yetkili satıcı yazılı bir Uyum Deklarasyonu hazırlamalı ve ürüne CE işaretini iliştiirmelidir. Üretici teknik bir dosya hazırlamalı, Toplulukta üretici ya da yetkili satıcı 10 yıl süreyle bu dokümanı milli kurumların kontrolü için hazır bulundurulmalıdır. Hem üreticinin hem de yetkili satıcının Topluluk içinde yerleşik olmaması durumunda bu dosyayı hazır bulundurma sorumluluğu ürünü Topluluğa ilk sokan kişiye aittir.

Teknik Doküman ürünün gerekli kriterlerin karşılanıp karşılanmadığı konusunda değerlendirme yapılmasına olanak vermemelidir. Bu dosya tasarım, üretim ve operasyon aşamalarının tümünü kapsamalıdır. Teknik dosyada bulundurulması gereken bilgiler aşağıdaki gibidir :

- basınçlı ekipmanın genel bir açıklaması
- parçaların tasarım, üretim çizimleri ve diagramı
- bu çizimlerin, diagramların ve mamulün işleyişinin anlaşılmasını sağlayacak açıklamaların ve tariflerin yapılması
- Uygulanan Harmonize Standartların bir listesi, bu standartların tam olarak ya da kısmen mi uygulandığının belirtilmesi, standartların tam olarak uygulanmaması durumunda ürün kriterlerinin nasıl karşılandığının açıklanması
- tasarım hesaplamalarının ve denemelerin sonuçları
- test raporları

Üretici mamulün teknik dosyadaki bilgilerle tam uyum içinde olmasından sorumludur. Kategori I için hem tasarım hem de üretim aşamaları için üretici beyanına dayanan bir sistem belirlenmiştir.

II. Kategori

Modül A1: Basınçlı kaplarda II kategori ürünlerde modül A1 ile modül A'nın gerekleri dışında yapılması gereken bir başka uygulama üretici tarafından son bir değerlendirmenin gerçekleştirilmesidir. Bu değerlendirme üretici tarafından seçilmiş bir 'onaylanmış kuruluş' tarafından beklenmeyen ziyaretlerle kontrol edilmelidir. Bu kontrol sırasında onaylanmış kuruluştan yapması beklenenler aşağıdaki gibidir :

- üreticinin son değerlendirmeyi yaptığını teyit etmelidir.
- Kontrol için üretim tesislerinden ya da depodan örnek ürünler almalıdır. Örnek grup için seçilecek ürün miktarını, son değerlendirmenin bir kısmının ya da tamamının performansının ölçülmesini onaylanmış kuruluş karar vermemelidir.
- Ekipmanın bir ya da birkaç kısmının kriterlere uymaması durumunda onaylanmış kuruluş gereken tedbirleri almalıdır.
- Onaylanmış kuruluşun sorumluluğu altında üretici her kısma bu kurumun numarasını iliştiirmelidir.

Modül D1: Bu modül kalite güvence sistemi uygulayan üreticiler tarafından seçilebilmektedir. Bu modül ile üretici üretimde direktif kriterlerini yerine getirdiğini beyan etmektedir. Bu modül dahilinde üreticinin takip etmek zorunda bulunduğu adımlar aşağıdaki gibidir :

- Üretici ya da yetkili satıcı ürüne CE işareti iliştiirmeli ve Uygunluk Deklarasyonu hazırlamalıdır.

- Üretici teknik bir dosya hazırlamalıdır. Bu dosyanın içeriği Kategori Modül A'da belirtilmiş olan içerikli ayındır.
- Üretici üretim, son denetim, testler ve gözetim için onaylanmış bulunan bir kalite sistemi altında hareket etmemelidir.

Üretici kalitesinin, kalite sistemleri alanında yetkili bir *onaylanmış kuruluş* tarafından değerlendirilmesi için başvuruda bulunmalıdır, üretici istediği onaylanmış kuruluşu seçmekte serbesttir. Başvurusunda mamulle ve kalite sistemiyle ilgili bilgiler yer almalıdır. Tüm kural ve aşamalar üretici tarafından sistematik bir şekilde ve yazılı politikalarla desteklenerek belgelenmeli ve açıklanmalıdır. Bu dokümanda özellikle yer alması gereken bilgiler aşağıda sıralanmıştır :

- kalite hedefleri, organizasyon yapısı, kalite yönünde yönetimin yetkileri ve sorumlulukları,
- üretim, kalite kontrol, kalite güvencesi, prosesler ve sistematik ölçüler ve kalıcı birleşim bölgeleri ile ilgili prosedürler
- üretim öncesi, üretim esnasında ve sonrasında yapılacak testler ve denetlemeler, bu test ve denetlemelerin ne sıklıkta yapılacağı
- denetim raporları, test verileri ve kalibrasyon verileri gibi kalite kayıtları, kalıcı birleşim noktaları için çalışan personelin özellikleri ve onay belgeleri,
- kalitenin kontrol edilme ve işleme yöntemleri

Onaylanmış kuruluş kalite sistemiyle ürün kriterlerinin yerine getirilip getirilmediğini kontrol etmektedir. Harmonize Standartlara uyularak yerine getirilen uygulamaların direktif koşullarına uyum sağladığı kabul edilmektedir. Audit yapan takımda basınçlı ekipmanlar konusunda uzman bir kişi bulunmalıdır. Değerlendirme sonucu üreticiye sunulmalıdır. Üretici kalite sistemiyle ilgili yapacağı herhangi bir ayarlamayı onaylanmış kuruluşa haber vermelidir. Onaylanmış kuruluş bu durumu değerlendirip üreticiye yorumunu bildirmelidir.

Onaylanmış kuruluş üreticinin sistemi hakkında yerine getirip getirmediğini kontrol için gözetim yapmalıdır. Üretici onaylanmış kuruluşa üretim ve depolama denetimi ve test için izin vermeli, yukarıda bahsedilen kalite bilgilerini sunmalıdır. Onaylanmış kuruluş periyodik olarak bu kontrolleri yapmalıdır ve yeniden değerlendirme her üç senede bir yerine getirilmelidir. Onaylanmış kuruluş ayrıca beklenmeyen ziyaretler de gerçekleştirmelidir, bu ziyaretlerde göz önünde bulundurulması gereken faktörler şunlardır :

- ürün kategorisi
- daha önceki gözetim ziyaretlerinin sonuçları
- düzeltici uygulamalar
- sistemin onaylanması ile ilgili özel durumlar
- üretim, organizasyon politikaları ve uygulanan tekniklerde önemli değişiklikler
- Gerekirse onaylanmış kuruluş bu ziyaretlerde test yapabilmektedir ve ziyaretin sonucunu bir raporla üreticiye bildirmek zorundadır. Üreticinin 10 yıl boyunca saklaması gereken belgeler aşağıdaki gibidir :
- teknik dosya
- kalite değerlendirme başvuru belgeleri
- yapılan değişikliklerle ilgili onaylanmış kuruluşun değerlendirme belgesi
- onaylanmış kuruluşun audit ve beklenmeyen ziyaretlerine ilişkin değerlendirme raporları

Onaylanmış kuruluş diğer üye ülkelere geri çektiği ya da verdiği onaylamaları bildirmelidir.

Modül E1: Modül E1 modül D1'

den farkı üretim onayı değil ürün onayı olması ve EN 29002 standardı yerine EN 29003 standardına dayanmasıdır. Prosedürler ve kullanılan belgeler aynıdır. Modül E1 üretim sürecinin direktif koşullarına uygunluğunu beyan etmektedir.

Görüldüğü gibi II. Kategoride de uygunluk değerlendirmesi uygulamaları daha ziyade beyana dayanmaktadır. Ancak asgari ölçüde bir üçüncü taraf onayı devreye sokulmuştur.

III. Kategori

Modül B1+D: Burada tasarım aşamasında tip onayı alınmakta, daha sonra üretim kalite güvencesi temin edilmektedir.

Modül B1: Bu modül AB tasarım kontrolüdür. Onaylanmış kuruluş basınç ekipmanının bir elemanını onaylamaktadır. Üretici tasarım kontrolü için başvurmalıdır. Başvuruda yer alması gereken belgeler şöyledir:

- üretici veya yetkili satıcının isim ve adresi,
- bu başvurunun başka bir onaylanmış kuruluşa yapılmadığına yazılı beyan
- teknik doküman

Başvuru ekipmanın farklı adaptasyonları için yapılabilir, ancak güvenlik seviyesinin değişmemesi gerekmektedir. Teknik dokümanın bulundurulması gereken belgeler aşağıdaki gibidir :

- basınçlı ekipmanın genel bir açıklaması
- parçaların, alt sistemlerin, tasarım, üretim çizimleri ve diagramı
- bu çizimlerin, diagramların ve mamulün işleyişinin anlaşılmasını sağlayacak açıklamaların ve tariflerin yapılması
- Uygulanan Harmonize Standartların bir listesi, bu standartların tam olarak ya da kısmen mi uygulandığının belirtilmesi, standartların tam olarak uygulanmaması durumunda uygulanan tasarım sonuçlarına ait bilgiler ve kanıtlar, bu kanıtların üretici laboratuvarları ya da üretici adına başka laboratuvarlarda gerçekleştirilen testlerle desteklenmesi

- tasarım hesaplamalarının ve denemelerin sonuçları
- gerekli niteliklere ilişkin bilgiler

Onaylanmış kuruluş gerekli denemeleri yaparak standartların gerçekten uygulanıp uygulanmadığını tespit eder. Standartların uygulanmadığı durumlarda ürün kriterlerinin karşılanıp karşılanmadığını araştırır. Onaylanmış kuruluş tarafından verilecek sertifikada bulundurulması gereken bilgiler aşağıdaki gibidir :

- başvuranın ismi ve adresi,
- denetlemenin sonuçları
- geçerlilik şartları
- onaylanan tasarımın tanınabilmesi için gerekli veriler
- Teknik dokümanın ilgili kısımları sertifikaya bir ek olarak sunulmalı ve bir kopya onaylanmış kuruluşta kalmalıdır.

Onaylanmış kuruluş başvuruyu reddettiği takdirde bunu sebepleriyle açıklamalı ve başvuranın gerekli hukuki prosedürleri kullanma hakkı saklı tutulmalıdır.

Başvuran, tasarımda bir değişiklik yapmak istediği takdirde ve bu değişikliğin ürünün direktif koşullarına uyumunu etkilemesi durumunda, değişikliği onaylanmış kuruluşu bildiren onaylatmalıdır. Bu onay sertifikaya bir ek olarak verilecektir.

Onaylanmış kuruluşlar geri çektikleri onayları diğer üye ülkelere ve diğer onaylanmış kuruluşlara bildirmek zorundadır. Diğer onaylanmış kuruluşlar verilen onayları ve ilaveleri, geri çekilen onayları sorma hakkına sahiptir.

Üretici ya da Topluluktaki yetkili satıcı teknik dokümanı ve sertifikayı son ürünün üretiminden itibaren 10 yıl saklamakla yükümlüdür. Üretici ya da yetkili satıcının Toplulukta yerleşik olmaması halinde bu sorumluluk ürünü Topluluk pazarına ilk sokan kişiye aittir.

Modül D: Modül D 3. kategoride modül B1'i takiben uygulanmakta ve modül D1' den farklı olarak tasarım konusunda üretim kalite güvencesine istinaden uygulanmaktadır. Modül D1'den farklı olarak ürünün, üretim aşamasında AB Tip onayı ya da AB Tasarım Onayı sertifikasındaki tip uyum içinde bulunduğu beyan edilmektedir. Ürünlerdeki denetime konu her kısma CE işareti iliştilmektedir. Üretici bir Uygunluk Deklarasyonu hazırlamalıdır. CE işaretine onaylanmış kuruluşun numarası eşlik etmelidir. Üretici onaylanmış bir kalite sistemi altında hareket etmelidir. Kalite sistemi için başvuruda ilave olarak Modül B1 ile alınmış bulunan AB Tasarım Denetim sertifikası da alınmalıdır. Kalite sistemi AB Tip denetlemesi sertifikası ya da AB tasarım sertifikasında gösterilen basınçlı ekipman ile uyum içinde olmalıdır. Dokümantasyon sistematik olarak yapılmalı ve tüm politikalar yazılı olarak yer almalıdır. Diğer adımlar ve prosedürler D1 modülü ile aynıdır.

Modül F: 3.kategorilerde modül B1 ile tip onayı alındıktan sonra modül F ile ürün tasdiki de yapılabilir. Bu modül de ürünün üretim süreci itibariyle AB Tip Onayı ya da AB Tasarım Onayında yer alan tipe ve direktif koşullarına uyum sağlandığı beyan edilmektedir. Üretici üretim sürecinde bu uyumun sağlanması ile sorumludur. Bir başka deyişle bu prosedür seçeneğiyle tasarım aşamasında tip onaylaması yapılırken üretim aşamasında üretim sürecine bağlı bir beyan izlenmektedir.

Üretici ya da yetkili satıcı ürüne CE işareti iliştilmeli ve bir Uyum Deklarasyonu hazırlamalıdır. Deklarasyonu 10 yıl süreyle saklamalıdır. Onaylanmış kuruluş bu konuda gerekli denetleme ve testleri yürütmelidir. Ürün tasdiki yapılırken takip edilecek temel adımlar şöyledir :

- Basınçlı ekipmanın her kısmı denetlenmeli ve gerekli testlerden geçirilmelidir.
- Kalıcı bileşkenin üretiminde çalışan ve ürüne zarar vermeyen testleri yürüten personel onaylanmalıdır.
- Üretimde kullanılan maddenin üreticisi tarafından verilen sertifikanın uygunluğuna bakılmalıdır.
- Son denetleme ve testler yürütülmeli güvenlik teçhizatı kontrol edilmelidir.

Onaylanmış kuruluş basınçlı ekipmanın kontrol edilen her kısmına kendi numarasını iliştilmelidir ve yürütülen testlere istinaden bir ürün sertifikası vermelidir. Üretici ya da yetkili satıcı istendiği takdirde onaylanmış kuruluş tarafından verilen bu sertifikayı temin edebilecek durumda olmalıdır.

Modül E: Modül E Modül D'den farklı olarak üretim değil ürün kalite sistemi güvencesini içermektedir ve En 29002 standartları yerine EN 29003 standartlarına dayanmaktadır. Prosedürler Modül D ile aynıdır.

Modül B+C1: Modül B modül B1'den farklı olarak AB Tip Onayıdır. Modül B1'den farklı olarak deneysel tip metotlarına dayalı testlerin yürütülmesi şart değildir. Diğer prosedürler modül B1 ile aynıdır. Modül C1 ile üretim aşamasında ürünün Tip onayındaki ürüne uygunluğu beyan edilmektedir. Üretici ya da yetkili satıcı ürüne CE işareti iliştilmekte ve Uygunluk Deklarasyonu hazırlamaktadır. Bu deklarasyonun 10 yıl saklanması gerekmektedir. Üretici ya da yetkili satıcının Toplulukta yerleşik olmaması halinde bu sorumluluk ürünü Topluluk pazarına ilk sokan kişiye aittir.

Bu modülle ürün için son bir değerlendirme yapılmakta, son değerlendirme üretici tarafından seçilen bir onaylanmış kuruluş vasıtasıyla ve beklenmeden ziyaretlerle yapılmalıdır. Burada son değerlendirme ürünün direktif koşullarına uygun fonksiyon gösterdiğini denetlemelidir. Bu denetleme üretim tesisi ya da depodan basınç ekipman örnekleri alınarak yapılmalıdır. Örnekte kaç kısım olması gerektiğine ya da tüm ürünün yer alıp almamasına onaylanmış kuruluş karar vermelidir. Bir veya

birkaç kısmın gerekere uymaması durumunda onaylanmış kuruluş gerekli tedbirleri almalıdır. Onaylanmış kuruluşun sorumluluğunda denetlenen kısımlara onaylanmış kuruluşun numarası iliştilmelidir.

Modül G: Ünite Tasdiki: IV. Kategorideki ürünler için tek başına kullanılabilir bir modül G modülüdür. Bu modül ile ürün sertifikası olan bir mamulün direktif koşullarına uygunluğu beyan edilmektedir. Bu modül tek başına hem tasarım hem de üretim aşamalarını kapsamaktadır. Üreticinin ürüne CE işareti iliştilmesi ve AB Uygunluk Belgesi hazırlaması gerekmektedir. Üretici Ünite Tasdiki için bir onaylanmış kuruluşu başvurmalıdır. Bu başvuruda bulunması gereken bilgiler aşağıdaki gibidir:

- Üreticinin isim ve adresi, basınçlı ekipmanın yeri
- Başka bir onaylanmış kuruluşu başvurulmadığına dair yazılı bir deklarasyon
- Teknik dosya
- Teknik dosya ürünün direktif kriterlerine uyum sağlayıp sağlayamadığının değerlendirmesine olanak tanıyacak nitelikte olmalıdır.

Teknik dosyada bulunması gereken bilgiler aşağıda özetlenmiştir:

- Basınçlı ekipmana ait genel bir açıklama
- Parçaların, alt gurupların, devrelerin, tasarım ve üretim çizimleri
- Parçaların, alt gurupların, devrelerin, tasarım ve üretim çizimlerinin anlaşılmasını sağlayacak açıklama ve bilgiler,
- Tamamen ya da kısmen uyulmuş Harmonize Standartlar, tam olarak uyum sağlanmadığı halde direktif koşullarının yerine getirilebilmesi için uygulanan çözümler
- Denetlemelerin, tasarım hesaplamalarının sonuçları
- Test raporları
- Üretim ve testlerin onaylanmasına ilişkin detaylı bilgiler, kalıcı bileşeler ve zarar vermeyen testlerde çalışan personele ilişkin onaylar

Onaylanmış kuruluş ekipmanın tüm parçalarını kontrol etmeli, gerekli testleri yürütmelidir. Onaylanmış kuruluşun bilhassa üzerinde durması gereken adımlar şöyledir :

- Üretim ve tasarıma ilişkin olarak teknik dosyayı kontrol etmelidir.
- Harmonize Direktiflerle ya da Avrupa Onayıyla uyum içinde bulunmayan maddeleri değerlendirmelidir. Bu materyalleri üreten imalatçının sertifikalarını kontrol etmelidir.
- Kalıcı bileşelerle ilgili prosedürlerin doğru uygulanıp uygulanmadığına bakmalıdır, ve bu konuyla ilgili personelin özelliklerini tasdik etmelidir.
- Son denetlemeleri yürütmelidir.

Onaylanmış mamule numarasını iliştilmeli ve Uygunluk Sertifikası hazırlamalıdır. Bu sertifika 10 yıl saklanmalıdır.

Modül H: Toplam Kalite Güvencesi: Bu modül IV. Kategori için tek başına uygulanmaktadır. Modül ürünün tasarım ve üretim aşamalarını kapsayan bir toplam kalite modülüdür ve tasarım ile ilgili gerekliliklere uyulduğunu beyan etmektedir. Prosedürler B ürün kalite güvencesi modülüyle aynıdır.

Direktifin referans verdiği Harmonize Standartlar arasında klima ürünleri için uygulanabilir olanları aşağıda verilmiştir :

EN Numarası	Açıklama
EN 378-2	Soğutucu sistemler ve ısı pompaları,Güvenlik ve sağlık kuralları, Tasarım, yapım, testler, işaretleme ve dokümantasyon

Bu direktifler 84.15 Gümrük Tarife Pozisyonlarında geçen tüm klima ürünleri için geçerlidir. Üçüncü ülkelerden yapılan ithalatlar için ilave bir uygunluk değerlendirmesi prosedürü talep edilmemektedir. İthalat esnasında gümrüklerden geçiş sırasında gümrüklerde herhangi bir test uygulanmamaktadır. Test raporları teknik dosyalarda yer almaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi bazı direktiflerde test raporları üretici tarafından hazırlanmakta, bazı direktiflerde ise üçüncü bir resmi tarafça yazılması talep edilebilmektedir.

5.5. Çevre Konusunda Uygulamalar

5.5.1. Enerji Etiketlemesi

Klimalar tarafından kullanılan elektrik enerjisi AB enerji talebi içinde önemli bir paya sahiptir. Dolayısıyla AB'nin enerji etiketlemesi konusundaki mevzuatına klimalar da dahil edilmiştir.

Klimaların enerji etiketlemesine ilişkin mevzuat kaynağını 1992 yılında yürürlüğe giren ev aletlerinin enerji ve diğer kaynaklar tüketimi konusunda etiket ve bilgi taşıması üzerine 92/75 numaralı direktifinde bulmaktadır. Bu direktif enerjinin rasyonel kullanımıyla çevre kirliliğinin azaltılmasını öngörmektedir. Ürünlerin harcadıkları enerji konusunda tam eksiksiz ve karşılaştırılabilir bilgi taşımalarıyla tüketicilerin daha az enerji harcayan mamullere yönecekleri düşünülmüştür. Bu alanda gönüllü bir uygulama sonucu bazı aletlerin bu bilgiyi taşıyıp bazılarının taşımamalarının tüketici algılamasında karışıklığa yol açacağı öngörülmektedir. Ülkelerin farklı uygulamaları ise ticarete teknik engellere yol açmaktadır. Dolayısıyla uygulamada üye ülkeler açısından bağlayıcı bir mevzuat konulmasına karar verilmiştir. Bu direktife önemli seviyede enerji tüketen ve bu alanda verimliliği artırılabilen aletlerin dahil edilmesi planlanmıştır.

Bu direktif ile aletlerin enerji ve diğer kaynakları kullanımı konusunda tüketiciye etiket ve bir fiş ile bilgi verilmesi öngörülmektedir. Direktif satılan, kiralanan, kiralanan üzere alınan veya teşhir edilen aletleri kapsamaktadır. İlgili fişin broşürlerde yer alması gerekmektedir. Bu fişin mevzuata bu alanda konulan tüm direktiflere uyum göstermelidir. Tedarikçiler etiketleri direktifte belirtildiği gibi kolay görülebilir bir noktaya koymak zorundadır. Ürün tedarikçisi yetkili satıcı veya distribütöre bu etiketleri ücretsiz olarak temin etmek zorundadır ancak kendi dağıtım sistemini belirlemekte serbesttir. Tedarikçi dışında yetkili satıcı, distribütör gibi tüm satış zincirinde yer alan kişiler bu mevzuatın doğurduğu yükümlülüklerden sorumludur.

Etiketlerin üzerinde yer alabilecek bu mevzuatın şartlarına uymayan ve tüketicinin zihninde karışıklığa yol açabilecek diğer bilgi ve işaretlerin yer alması yasaklanmıştır. Üye ülkeler haklı nedenlere dayanarak etikette yer alan bilgiden kuşku duydukları ve bu konuda bir kanıtı sahip oldukları takdirde tedarikçilerden bilgilerin doğruluğunu kanıtlamalarını isteyebileceklerdir.

Bu direktif teknolojik değişikliklere bağlı olarak yenilenmeye açıktır. Direktif üzerinde değişiklik düşünüldüğü takdirde AB Komisyonu konuyu mesleki komiteye getirecektir. Komite görüşünü uygun bir zaman içinde bildirecek ve bu görüş Bakanlar Konseyine sunulacaktır. Konu Bakanlar Konseyi'nde AB mevzuatının belirttiği şekilde oylanacaktır.

Yukarıda bahsedilen ana direktife dayanarak 22 Mart 2002 tarihinde ev klimalarının enerji etiketlemesi konusunda 2002/31²⁹ sayılı direktif yayınlanmıştır. Bu direktif elektrik ile çalışan klimaları kapsamaktadır. Diğer enerji türlerini de kullanabilen, hava-su ve su-su aletleri, 12 kW 'ın üzerinde soğutma gücüne sahip makineler bu direktifin dışındadır.

Bu direktif çerçevesinde hazırlanan bilgiler referans verilecek ilgili harmonize standartlarda belirtilen ölçümlere dayandırılacaktır. Üye ülkeler tarafından yaratılan gürültü konusunda bilgi istendiği takdirde mamullerde bu bilgiye de yer verilecektir. (86/594 numaralı direktifin 3. maddesi gereğince bu bilgi gerekli görülmektedir.) Ürüne ilişkin bir teknik doküman hazırlanması öngörülmektedir ve bu doküman içinde yer verilmesi gereken bilgiler aşağıda özetlenmiştir :

- Tedarikçinin ismi ve adresi
- Modelin tanımlanabilmesine olanak tanıyan yeterli seviyede açıklama,
- Ürünün tasarımını oluşturan temel özelliklerin çizimi ve bilhassa bu çizimde enerji tüketimini etkileyen özelliklerin yer alması,
- Harmonize standartlarda belirtilen ölçüm metodlarına uyarak gerçekleştirilen testlerin sonuçlarına ilişkin raporlar,
- Mamulün çalışması konusunda bilgi,
- Modele ilişkin bilgiler belirli bir tasarıma ve veri serisine dayanarak hesaplanmışsa, bu hesaplamalar, matematik tahminler, hesaplamaların doğruluğunu ortaya koyacak testler (özellikle split klimalarda performansın hesaplanmasında kullanılan matematiksel modeller ve modelleri doğrulayacak hesaplamalar) teknik dokümanda yer almalıdır.

Etiketinin tasarımı ile ilgili bilgiler direktife bağlı ek 1 bölümünde verilmiştir. Etiket cihazın ön ya da üst kısmında kolayca görülebilecek bir noktada bulunmalıdır.

Bazı hallerde cihazlar yazılı bir not ile ya da yazılı bir teklif, posta sipariş katalogu, İnternet reklamı veya benzeri elektronik medya kanalı ile satışa çıkarıldığında müşteri ürünü ve etiketi görememektedir. Bu hallerde fişte yer alan bilgi müşteriye, gönderilen dokümanlarda sunulmalıdır. Bir cihazın enerji verimlilik sınıfı direktifin ek 4 bölümünde verilen spesifikasyonlara göre belirlenmelidir.

Bu direktifin uygulamaya başlaması için 30 Haziran 2003 tarihine dek bir geçiş süresi tanınmıştır. Üye ülkeler bu geçiş süresi içinde bu direktifin şartlarına uymayan ürünlerin girişine izin verecektir. Bu tarihe kadar üye ülkeler bu direktifin koşullarını kendi mevzuatlarına geçirecek ve bu direktife referans vereceklerdir. Bu uygulamayı takiben üye ülkeler AB Komisyonunu haberdar etmekle yükümlüdür. Referansın verilmiş şeklini üye ülkeler belirleyecektir. Üye ülkeler adapte ettikleri milli kuralları AB Komisyonuna bildirecektir.

Enerji etiketlemesi direktifinin referans göstereceği standartlar konusunda henüz bir karar verilmemiştir. EN 814 ve EN 255 veya EN 14511 standartlarına referans verilmesi düşünülmektedir. EN 814 ve EN 255 standartlarının tüm klima cihazlarını kapsamaması sebebiyle EN 14511 standardına referans gösterilmesi düşüncesi ağırlık kazanmaktadır.

5.5.2. İklim Değişikliği Konusunda Uygulamalar

Sera etkisine yol açan gazların çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkiler ve 19. yüzyıldan beri dünya sıcaklığının ortalama 0.3-0.6 C derece artmış olması, İklim Değişikliğini AB'nin çevre politikasında yer alan öncelikli konulardan biri haline getirmiştir ve bu konu AB Komisyonu'nun Çevre Stratejisi içinde yer almaktadır. İklim Değişikliği konusunda bir çerçeve strateji oluşturma çabaları 1990 yılından itibaren başlamıştır. 1992 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kabul edilmiş, 1997 yılına kadar geçen dönemde iklimle ilgili pek çok inisiyatif geliştirilmiştir. 1997 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi taraflarının üçüncü konferansında Kyoto Protokolü kabul edilmiş ve Protokol 31 Mayıs 2002 tarihinde Avrupa Topluluğu tarafından imzalanmıştır.

AB tarafından öngörülen yeni İklim Değişikliği Programı Kyoto Protokolüne dahil olan ve Hidroflorür içeren gazları da kapsayan gazlarda emisyonun 2008-2012 döneminde % 8 oranında azaltılması taahhüdü üzerinde odaklanmaktadır. İklim Değişikliği Programı iki ayağa dayanmaktadır :

- Sera etkisi yapan gaz emisyonlarının azaltılması

²⁹ ATRG,3Nisan 2002, L086, sayf. 26

- Topluluk içinde bir emisyonlar alışveriş sisteminin geliştirilmesi

Bu çerçevede florür içeren gazlar ve soğutucularda kullanılan gazlar konusunda bir direktif çıkarılması üzerinde tüm üye ülkeler mutabık kalmıştır. Konu klima ürünlerini de ilgilendirmektedir.

Kyoto Protokolü kapsamında yer alan florürlü gazlar HFC (Hidroflorokarbon), PFC (Perflorine karbon) ve SF₆'yı (Sülfür Heksaflorid) içermektedir. 1995 istatistiklerine göre bu üç yeni gaz AB küresel ısınma emisyonları içinde %1.6 pay almaktadır. Bu gazlar birçok değişik sektörde kullanılmaktadır. Soğutucular ve klimalar bu gazların en yoğun olarak kullanıldığı sektörler arasında yer almaktadır. Halen Topluluk düzeyinde bu konuyu düzenleyen bir mevzuat bulunmamaktadır. İlgili taraflar arasında bu gazlardan oluşan emisyonların düşürülmesi üzerine anlaşmaya varılmıştır, ancak kullanılacak yöntemler üzerinde sektörler, Üye Ülkeler ve çevre organizasyonları arasında görüşmeler devam etmektedir.

Çıkarılması arzulanan direktifin iki noktaya odaklanması düşünülmektedir :

- **Emisyon içeriği:** tasarım, üretim, kurma, çalıştırma ve dağıtım aşamalarında emisyonların minimize edilmesi
- **Emisyon Yönetimi:** üreticilerden, ithalatçılardan, ihracatçılardan ve bazı kullanıcılardan pazara yıllık olarak sundukları florür içeren gazları rapor etmeleri öngörülmektedir.

6. ÜÇÜNCÜ ÜLKELERLE TİCARET

AB içinde tüketilen klima ürünlerinin büyük bir çoğunluğu üçüncü ülkelerden ithalat yoluyla temin edilmektedir. Dolayısıyla üçüncü ülkelerden ithalat için geçerli bulunan Topluluk mevzuatı ve prensipler bu sektör açısından önem taşımaktadır. AB mevzuatında klimalar konusunda üçüncü ülkelerden ithalatta mevzuat ilave koşullar getirmemektedir.

AB Teknik Engellerin Kaldırılmasıyla ilgili mevzuat Üçüncü ülkelerden yapılan ithalatta üç temel nokta üzerine kuruludur :

- AB Direktifleri ve CE işareti
- Üçüncü ülkelerden ithalatta ürün güvenliği kurallarına uygunluğun denetlenmesi ile ilgili 339/93 sayılı Konsey Yönetmeliği
- Dünya Ticaret Örgütü tarafından Ticarete Teknik Engeller üzerine belirlenmiş prensipler

Üçüncü ülkelerde imal edilen ve AB Direktifleri ürün kriterlerine uyan ve CE işareti taşıyan tüm ürünler AB ülkelerine ithal edilebilmektedir. Bu durum klima ürünleri ithalatı için de geçerlidir. Bir başka deyişle üçüncü ülkelerden ithalatta da aynı prosedürler ve Yeni Yaklaşım Direktifleriyle ilgili aynı belgeler geçerlidir ve bu konuda Üçüncü ülkeler arasında da bir ayırım yapılmamaktadır.

Ancak üçüncü ülkelerle AB arasında serbest dolaşımın bulunmaması sebebiyle, üçüncü ülkelerden ithalatta ilave gümrük belgeleri istenmektedir. Üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünler için Menşe Belgesi istenmektedir. Ayrıca gümrük tasdikli fatura da talep edilmektedir. Klimalarda gerek Topluluk içi ya da Topluluk dışı ticarete çeki listesi kullanılmaktadır.

Üçüncü ülkelerden ithalatta geçerli olan bir başka mevzuat ise ithalatta ürün güvenliği kurallarına uygunluğun denetlenmesi ile ilgili 339/93 sayılı Konsey Yönetmeliğidir.³⁰ Zaman zaman sağlık ve güvenlik konularında Topluluk mevzuatında ürünlerin sınır kontrolüyle ilgili gerekli düzenlemeler yer almayabilmektedir. Bu durumda pazarın denetimsiz kalmaması için 339/93 sayılı Konsey Yönetmeliği devreye girmektedir. Bu mevzuat üçüncü ülkelerin Topluluk direktiflerine daha yabancı olabilecekleri düşüncesinden hareket etmektedir. Üye ülkelerin kendi sınırları arasındaki kontrolleri kaldırırken, üçüncü ülkelerden yapılan ithalatta sağlık ve güvenliği içeren konularda gerekli sınır kontrollerini yapmaları ve bu konuda etkin bir haberleşme ve piyasa gözetimi sistemi kurmaları öngörülmektedir. Bu mevzuata göre üye ülkeler sağlık ve güvenlik açısından ciddi bir risk gördükleri takdirde, ürünün ithalatını askıya almalı ve gümrükler kendi ülkelerindeki sorumlu kuruluşa bu durumu bildirmelidir. Bu uygulama ürünle ilgili bir evrakın eksik olması, Topluluk veya üye ülke ürün güvenliği kurallarında öngörülen bir işareti içermemesi durumunda da geçerlidir. Bu yönetmelik Topluluk üyelerine özellikle bazı ulusal koşulları göz önüne alarak sadece güvenlikle ilgili bazı ilave belgeler isteme hakkı vermektedir. Ancak burarda dikkat edilmesi gereken iki husus bulunmaktadır :

- Üye ülkelere tanınan bu ilave hak sadece ürün güvenliğini ilgilendirecek konular için geçerlidir.
- Sınır kontrolleri amaçla doğru orantılı olmalıdır, sınır kontrolleri 1262/84 sayılı Konsey Yönetmeliğince kabul edilen 'Sınır Kontrollerinin Uyumlaştırılması için Uluslararası Konvansyon' çerçevesinde yürütülmelidir. GATT 'Ticarete Teknik Engeller' kurallarına göre bu tür kontroller gizli bir engel oluşturmak maksadıyla kullanılmamalıdır.
- Ürünün ithalatının askıya alınması için, üye ülkenin kendi koşullarından kaynaklanan bir ürün güvenliği tehdidi bulunmalıdır.
- Ürünlerin güvenli bulunmaması durumunda Topluluk içinde geçerli bir onay süreci mevcuttur. Bir başka deyişle üye ülkeler ürünün ithalatının yasaklanması konusunda tamamen serbest bırakılmamıştır. Ürünlerin ithalatı sadece sınırlı bir süre için askıya alınabilmektedir. Bu süreç ileri bölümlerde detaylı olarak açıklanmıştır.

Üçüncü ülkelerden ithalatta gözetilen prensipler GATT 'Ticarete Teknik Engeller Konusunda Kurallar' a dayanmaktadır. Bu kurallara göre ithalatta uluslararası standartlar ve uluslararası standart kuruluşlarının tavsiyelerinin, prosedürlerde maliyet açısından ithal ve yerli ürünlerin eşit şartlara tabii tutulmasının, standartlar ve uygunluk değerlendirmesi konularında

³⁰ ATRG 17, Şubat 1993 L040 sayf. 1 339/93 Sayılı Konsey Yönetmeliği, AB Mevzuatında Yönetmelikler üye ülkeler tarafından aynen belirtildiği şekilde uygulanması gereken kuralları içerir. Yönetmeliklerde direktifler gibi üye ülkelere uygulama şekillerinde özgürlük tanınmaz.

haberleşme ve fikir değişimi yapılmasının, standartlar ve uygunluk değerlendirmesinde aynı amaca hizmet eden farklı uygulamaların karşılıklı olarak tanınmasının esas alınması öngörülmektedir.

Araştırma esnasında görüşülen bürokrat ve teknokratlar ürün güvenliği konusunda klima ürünleri için Türkiye'nin özel koşullarından kaynaklanabilecek farklı bir güvenlik tehdidi bulunmadığını ifade etmişlerdir.

7. PİYASA DENETİMİ

7.1. AB Pazarında Piyasa Gözetiminin Önemi ve İşlevi:

AB Mevzuatında uygunluk değerlendirmesi prosedürlerinde uygulamalarda öngörülen sıklık ürünlerin taşıdığı riskle doğru orantılı olarak değişmektedir. Yukarıdaki açıklamalardan görülebileceği gibi AB'de klima pazarını düzenleyen mevzuat oldukça liberal bir yapıya sahiptir. Basınçlı Ekipmanlar Direktifi çerçevesinde kategori II ve üstü mamuller dışında bu mevzuat daha çok üretici beyanına dayanan, özel durumlar dışında üçüncü bir taraf onayına gerek duymayan bir sisteme dayanmaktadır. Ancak böyle liberal bir sistem tarafından düzenlenen bir pazarın denetimsiz kalmaması açısından piyasa gözetimi hayati bir öneme sahiptir. Bir başka deyişle piyasa gözetimi bu liberal sistemi dengeleyici bir rol oynamaktadır.

Konuyu teknik olarak bakıldığında Piyasa Gözetimi iki alanın kontrolü açısından önem taşımaktadır :

- Yeni Yaklaşım Direktiflerinde sözü edilen ürün güvenlik kriterlerine yeterince uyulup uyulmadığının kontrol edilmesi, kurallara uyumun yeterli bulunmadığı durumlarda piyasaya müdahale edilebilmesi, ilgili kurallara uyumun zorlanması ve uyulmaması hallerinde yaptırım getirilebilmesi
- Topluluk bazında ortak kuralların bulunmadığı alanlarda piyasanın ürün güvenliği açısından denetlenmesi

Piyasa Gözetimi konusunda Topluluk tarafından bazı ana prensipler belirlenmiştir, ancak uygulama yöntemleri tamamen üye ülkelere bırakılmaktadır. Piyasa Gözetimini gerçekleştirecek kurumlar, ürünlerin arzu edilen sınırlar içinde bu kurumlara göre dağılımı, kurumların coğrafi dağılımı, piyasa gözetiminde takip edilecek yöntemler tamamen üye ülkelerin inisiyatifine bırakılmakta ve ülkeden ülkeye değişmektedir. Ancak piyasa gözetiminin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için ülkelerin bu faaliyeti yürütebilecek, kurallara uymamış bulunan mamulleri saptayabilecek, tüm ülke topraklarını kapsayabilecek kapasitede bir altyapıya sahip olmaları, gerekli deneyimde kadroları bulundurmaları gerekmektedir. Bu alandaki sorumluluk ta tamamen üye ülkelerin üzerindedir. Üye ülkeler Yeni Yaklaşım Direktifleri çerçevesinde ürün kriterlerine uymayan ürünler için direktiflerde yer alan ihtiyat prosedürlerine uyma hakkına sahiptir.

Piyasa Gözetiminden sorumlu kuruluşlar ürünlerin test edilmesi veya kontrolü gibi aşamalarda kamu veya özel başka kurumlarla işbirliği yapabilmekte ve bu kurumlardan servis alabilmektedir. Ancak diğer kurumlarla işbirliğine gidilirken uygunluk değerlendirmesi ve piyasa gözetimi fonksiyonlarının kesinlikle birbirinden ayrı tutulması gerekmektedir. Bir başka deyişle uygunluk değerlendirmesini yerine getiren onaylanmış kuruluşların aynı zamanda piyasa gözetimi yapması Topluluk tarafından bir hayli sakıncalı bulunmaktadır. Zira uygunluk değerlendirmesi bir ürünün pazara çıkmasından önce gerçekleştirilirken, piyasa gözetimi ürünün pazara sunumundan sonra yer almaktadır. Bir üye ülkede Piyasa Gözetim kurumuyla bir uygunluk değerlendirmesi kurumunun aynı üst düzenleyici kurum altında yer alması durumunda bu iki kurum arasındaki olası çıkar çatışmalarının önüne geçilmelidir.

Piyasa Gözetim kuruluşları ürün kriterlerine uymayan mamulleri tespit ettiklerinde işlenen hatayla doğru orantılı tedbirler içine girmelidir.

Piyasa Gözetimi ürünlerin piyasaya sunumundan sonra yer almaktadır. Ancak Piyasa Gözetim kurumları gerekli gördüğü hallerde üreticiler ya da tedarikçilerle ilişki kurabilmektedir. Ürün kriterlerine uymayan bir mamulün pazara girişi tespit edildiği zaman bu kurumlar üretim tesislerinde kontroller yapabilmektedir.

Piyasa Gözetimi ürün sertifikasyonunun ve diğer bazı prosedürlerin ihtiyari olduğu ürünleri de kapsamaktadır. İhtiyari olarak gerçekleştirilen bu işlemlerin Piyasa Gözetim kurumlarınca tarafsız bir şekilde değerlendirilmesi ve risk analizine tabii tutulması gerekmektedir.

7.2. Piyasa Gözetiminde Temel Aşamalar:

Piyasa Gözetim işlemleri kimi zaman ürüne iliştilen CE işaretinin kontrol edilmesiyle sınırlı kalabildiği gibi daha detaylı kontrolleri de gerekli kılabilir. Bu detaylı araştırma uygunluk değerlendirmesi prosedürlerine doğru uyulup uyulmadığını, ürün kriterlerine yeterli seviyede uyulup uyulmadığını, AB Uygunluk Deklarasyonunun içeriğini kapsayabilmektedir.

Piyasa Gözetimi operasyonları dışında ürün kriterlerine uyumsuzluk farklı vesilelerle de ortaya çıkabilmektedir. Çalışma güvenliğinin kontrol edilmesi, tüketici ve diğer kullanıcı şikayetleri, rakip firmalardan yapılan şikayetler uygunsuz ürünler için bilgi kaynağı olabilmektedir. Mümkün olduğu takdirde Piyasa Gözetim kurumları ürünün pazara sunum anında da devreye girebilmektedir.

Yeni Yaklaşım Direktifleri çerçevesinde Piyasa Gözetimine iki önemli belge kaynaklık etmektedir :

- AB Uygunluk Deklarasyonu
- Teknik Dosya

Bu dokümanlar Piyasa Gözetim kurumları tarafından istendiği takdirde üretici veya Topluluk içinde yerleşik yetkili temsilci veya ithalatçı, ürünü AB pazarına sunan kişi tarafından sunulabilmelidir. Onaylanmış kuruluşlar, distribütörler, toptancılar bu belgeleri sunma sorumluluğuna sahip değildir. Ancak bu kuruluşlar Piyasa Gözetim kurumlarına söz konusu belgelerin elde edilmesinde yardımcı olabilmektedir. AB Uygunluk Deklarasyonu sorulduğu takdirde hemen temin edilebilmelidir. Dolayısıyla bu belgenin Topluluk içinde bulundurulması gerekmektedir. Bu belgenin verilememesi ürünün kriterlere uygunluğu açısından şüphe uyandırmada yeterli sayılmaktadır. Teknik Dosya ise ürünün taşıdığı riske bağlı olarak talep edilmesinden sonra makul bir sürede temin edilmelidir. Teknik dosya sistematik olarak sürekli talep edilebilecek bir belge değildir. Bu belge tesadüfi yöntemle yapılan kontrollerde istenebilmektedir. İlk başta bu belgenin bir özeti sunulmakta, detayı gerekli görüldüğü takdirde tüm doküman istenmektedir. Piyasa Gözetim kurumu gerekli gördüğü takdirde özellikle dosyanın detayı üzerinde çeviri isteyebilmektedir. Ancak belgeler kurumların anlayabileceği bir dilde yazılmış ise böyle bir talepte bulunulmamalıdır.

7.3. Sorunlu Ürünlerin Tespiti Hallerinde Piyasaya Müdahale Edilmesi ve İhtiyat Prosedürlerinin İşletilmesi :

Ürün kriterleri kapsamında kusurlu bulunan mamullere ilişkin alınan tedbirler ürünün taşıdığı riske göre farklılık gösterebilmektedir ve söz konusu tedbirler bu risk ile doğru orantılı olmalıdır. Dolayısıyla her durum kendi içinde değerlendirilmektedir. Bir örnek verilmesi gerekirse mamule CE işaretinin yanlış bir şekilde iliştilmesi, AB Uygunluk Deklarasyonunun hemen temin edilememesi ya da belgelerde yer alan bilgilerin eksik olması nispeten daha hafif bir kusur sayılırken, ürünün gerekli sağlık ve güvenlik koşullarına uymaması ağır bir kusur olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede ürünün harmonize standartlara uymamış olması yeterli bir kanıt değildir ve bu aşamada soruşturmanın genişletilmesi gerekmektedir.

Ürüne ilişkin kusurun hafif bulunması durumunda Piyasa Gözetiminden sorumlu kuruluş üreticiyi uyarmakta ve kusuru düzeltmesini istemektedir. Ürün dağıtılmışsa üretici ya da ürünü piyasaya süren kişi gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Uyarıya karşın gerekli tedbirler alınmıyorsa Piyasa Gözetiminden sorumlu kuruluş ürünün piyasaya sunumunu yasaklayabilmekte veya piyasadan çekilmesini isteyebilmektedir. Kusurun yüksek olması ve ürünün yüksek seviyede risk taşıması halinde Piyasa Gözetimini yürüten kuruluş ürünün piyasaya sürümünün yasaklanmasını ya da piyasadan çekilmesini, gerekirse ürünün yok edilmesini ve diğer ülkelere ihracının yasaklanmasını isteyebilmektedir. Ancak tüm bu tedbirlere başvurmadan önce üretici ya da yetkili satıcıya danışılmalı durumu düzeltme hakkı tanınmalıdır.

Ürünlerin kusurlu bulunması durumunda üretici ya da yetkili satıcı kadar onaylanmış kuruluşun da hatası görülebilmektedir. Bu durumda ülkenin hukuki uygulamaları çerçevesinde onaylanmış kuruluşu da dava açılabilen ve onaylanmış kuruluşun yetkileri gündeme gelebilmektedir. Üye devletler kusur durumlarında suçlu buldukları kişileri kendi kanunlarına göre cezalandırabilmektedir. Ancak bu cezaların suçla doğru orantılı ve caydırıcı olması gerekmektedir.

Kusurlu bulunan ürünün dağıtımı önceden gerçekleşmişse riske maruz kalabilecek kişilerin uyarılması üreticinin ya da distribütörün sorumluluğundadır.

Çoğunlukla kusurlu bulunan ürünlere karşı yürütülen prosedürler Yeni Yaklaşım Direktiflerinde yer alan ‘İhtiyat Maddeleri’ nin kapsamına girmektedir. AB Komisyonunun bu çerçevede iki sorumluluğu bulunmaktadır :

- AB Komisyonu Piyasa Gözetiminden sorumlu kuruluşların kusurlu buldukları ürünlerle ilgili kararlarını incelemek ve bu kararlarının haklılığını değerlendirmekle yükümlüdür. Zira bir üretici veya yetkili satıcının da üye ülkelerin kanunlarına göre uygulamayı haksız bulması ve alınan tedbirlerden ötürü kayba uğraması halinde hukuki çözüme başvurma hakkı bulunmaktadır.
- AB Komisyonu sakıncalı ve tehlikeli bulunmuş ürünlere karşı tüm üye devletleri uyararak yükümlüdür.

İhtiyat prosedürleri Topluluk seviyesinde bir uygulamayı içermekte ve bir ürün serisinde görülen sistematik bir hatada devreye sokulmaktadır. Bir ülkede bireysel bazda görülen bir hatada Topluluk bazında bir yayılma görülmediği için İhtiyat Prosedürleri devreye girmemektedir.

İhtiyat prosedürleri CE işareti taşıyan bir ürüne karşı bir tedbir alınmasıyla başlamaktadır. Ulusal mahkemeler tarafından CE işareti taşıyan bir ürünün dolaşımının yasaklanması ihtiyat prosedürlerinin kapsamına girmektedir. Bu prosedürler Piyasa Gözetiminden sorumlu kuruluşların aldıkları kararları kapsamaktadır. Ancak Piyasa Gözetiminden sorumlu kuruluşun üye ülke kanunlarına ve bir mahkeme kararına göre hareket etmesinin zorunlu olduğu durumlarda bu kararlar da İhtiyat prosedürlerinin kapsamına girmektedir.

İhtiyat Prosedürlerinin devreye girmesi ürünle ilgili iki durumdan kaynaklanmaktadır :

- Ürün kriterlerinin yerine getirilmesi ile ilgili kusurlar
- Harmonize Standartların yanlış uygulanması veya bu standartların kendileriyle ilgili yetersizlikler.

Bu kusurlara Piyasa Gözetiminden sorumlu kuruluş farklı bir sebep de ekleyebilmektedir.

Tüm bu durumlarda, üretici ya da yetkili satıcı ürünün kriterlere uygun olduğunu ispat etmek zorundadır.

Böyle bir durumda gerekli tedbir alındıktan sonra AB Komisyonu Piyasa Gözetim Kuruluşu tarafından tedbir ve sebepleriyle ilgili olarak haberdar edilmelidir. Diğer üye ülkelerin haberdar edilmesi konusunda bir zorunluluk bulunmamaktadır. AB Komisyonuna yapılan bildirim bulundurma gereken bilgiler şunlardır :

- Kusurlu bulunma durumunun bağlı bulunduğu direktifler ve ürün kriterleri,
- Üreticinin, yetkili satıcının veya ürünü Topluluk pazarına sokan ilk kişinin isim ve adresleri
- AB Uygunluk Deklarasyonunun bir kopyası
- Varsa uygunluk değerlendirmesini gerçekleştiren onaylanmış kuruluşun ismi ve numarası
- Piyasa Gözetiminden sorumlu kuruluş tarafından kullanılan yöntemler,
- Alınan tedbiri haklı gösterecek yeterli delil (testler, harmonize standartlar veya teknik spesifikasyonlar, test laboratuvarlarının tespiti)

Üretici veya yetkili satıcının ürünü kriterlere uyacak şekilde değiştirmeyi kabul etmesi durumunda Komisyona yapılan bildirim geri çekilmelidir.

Bildirimden sonra Komisyon ilgili tüm tarafların görüşünü almaktadır. Bu aşamada bilgilerin gizli tutulması gerekmektedir. Komisyon gerekli gördüğü takdirde diğer onaylanmış kuruluşlar, Piyasa Gözetiminden sorumlu kurumlar, Standardizasyon Kuruluşları, Komisyon teknik komiteleri gibi başka tarafsız kuruluşlardan da görüş alabilmektedir.

Komisyon ilgili Piyasa Gözetim kuruluşunun tedbirini haklı bulduğu takdirde ilgili üye devleti ve diğer üye devletleri derhal uyararak zorundadır. Uyarı alan diğer üye devletler gerekli korumanın sağlanabilmesi için tedbir almak zorundadır. Herhangi bir üye ülke Komisyonun aldığı kararı reddederse AB Bütünleştirilmiş Kurucu Anlaşmasının 226. maddesi uyarınca bu devlet aleyhine işlem yapılmaktadır. Bu uygulama Komisyonun üye ülkeyi AB Mahkemesine götürmesine kadar ilerleyebilmektedir. Bu durumda zarar gören taraflar üye ülke kanunlarına hukuki süreç başlatabilmektedir.

Komisyon Piyasa Gözetiminden sorumlu kuruluşu haklı bulmaması durumunda üye ülkeden bu uygulamaya son vermesini ve ilgili ürünün serbest dolaşımının tekrar sağlanmasını istemektedir. Bu karardan üretici, yetkili satıcı veya piyasaya malı ilk süren kişi haberdar edilmektedir. Üye ülkenin karara uymaması durumunda tekrar Topluluk anlaşmasının 226. maddesi uygulamaya konmaktadır

Kusurun Harmonize Standartlardaki bir yetersizlikten kaynaklanması durumunda Komisyon sorunu 98/34 numaralı direktif çerçevesinde oluşturulan Komiteye ve gerekirse sektörel komiteye yollamaktadır.

Yeni Yaklaşım Direktifleriyle ilgili İhtiyat Prosedürleri dışında tüketiciler için üretilen tüm mamulleri kapsayan RAPEX isimli bir haberleşme programı bulunmaktadır. Bu program Genel Ürün Emniyeti direktifi çerçevesinde uygulanmaktadır. İhtiyat Prosedürlerinin aksine üye ülke alınan kısıtlama kararıyla ilgili bir kanıt sunmak zorunda değildir. Kararı AB Komisyonu ilgili direktifler ve Genel Ürün Emniyeti Direktifi çerçevesinde değerlendirmektedir. RAPEX İhtiyat Prosedürlerinden bağımsız olarak uygulanmaktadır. CE işareti taşıyan bir ürünün yasaklanması veya piyasadan çekilmesi durumunda sadece RAPEX'e başvurulması yeterli değildir. Bu durumda İhtiyat Prosedürlerine de başvurulması gerekmektedir.

Topluluk düzeyinde uygulanan bir başka acil haberleşme programı TRAPEX'tir. Bu programa 1999 yılında Bulgaristan, Estonya, Macaristan, Latviya, Litvanya, Polonya, Romanya, Slovakya gibi bazı aday ülkeler de katılmıştır. Bu aday ülkelerde 1998 yılında Alçak Gerilim Direktifi de dahil edilmiştir. Uygulanan tedbirler arasında satışların yasaklanması, perakendecilerin ürünleri geri satın alması, para cezaları, haciz yer almaktadır. Bu programla ilgili temel sorun yasaklanan ürünlerin başka markalar altında tekrar piyasaya çıkmasıdır.

Topluluk içinde resmi kurumlar arasında işbirliği ve veriler konusunda haberleşme piyasa gözetimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun sebeplerini şöyle özetlemek mümkündür:

- İhtiyat Prosedürleri içinde haberleşme yeterince seri olarak gerçekleştirilememektedir.
- Aynı test ve kontrollerin tekrarlanmasının önüne geçilmelidir.

Resmi Kurumlar arasında yardımlaşma çalışma gruplarıyla gerçekleştirilmektedir. İç Pazar Danışma Komitesi de (IMAC) iç pazarın işleyişiyle ilgili tüm sorunları ele almaktadır. Yine Karolus Programı çerçevesinde üye ülkeler arasında bilgi değişimi yapılmaktadır.

7.4. Üçüncü Ülkelerden İthalat :

Üçüncü ülkelerden ithalat ile ilgili ve ithal edilen ürünlerin ürün güvenliği çerçevesinde kontrol edilmesini öngören 339/93 sayılı yönetmelik gümrüklerle piyasa gözetiminden sorumlu kuruluşlar arasında sıkı bir işbirliğini şart koşmaktadır. Özellikle sağlık ve güvenlik konularında ciddi riskler taşıyan ürünlerin gümrükler tarafından askıya alınması istenmektedir. Aynı durum bu ürünlerin ithalatında gerekli evrakların sunulmamasında, Topluluk ve üye ülke kanunlarına göre gerekli işaretleri ve etiketleri bulundurmamaları halleri için de geçerlidir. 339/93 numaralı yönetmelik Yeni Yaklaşım Direktifleri tarafından kapsanan ya da kapsanmayan tüm ürünler için geçerlidir. Gümrükler ürünü askıya almaları halinde piyasa gözetiminden sorumlu kurumlara bu durumu bildirmek zorundadır. Ürünün ciddi tehlike arz etmesi durumunda piyasa gözetiminden sorumlu kuruluş gerekli tedbirleri almalı ve ürüne resmi bir resmi Topluluk dilinde 'tehlikeli Ürün-Dolaşımına izin verilmemiştir' damgası vurulmalıdır. Bu durumda bütün üye ülkelerdeki piyasa gözetiminden sorumlu kuruluşlar haberdar

edilmeli, bu kuruluşlarda gümrükleri acil olarak bilgilendirmelidir. Ürünün piyasadan çekilmesi halinde gümrüklerin haberdar edilmesi hayati bir önem taşımaktadır. Ürünün kriterlere uymaması durumunda piyasa gözetim kuruluşu gerekli gördüğü takdirde ürünün girişini yasaklayabilmektedir. Bu durumda gümrüklerden ürün faturasına 'Uygun Olmayan Ürün – Dolaşımına izin verilmedi' ibaresi konmalıdır. Ürünün ciddi bir risk ihtiva etmemesi ve kriterlere göre uyumsuz sayılmaması durumunda ürün dolaşıma bırakılmalıdır. Ürünün gerekli belge veya işaretleri taşımaması durumunda tüm gümrükler haberdar edilmelidir. Gümrüklere piyasa gözetim kuruluşları tarafından herhangi bir bildirim gönderilmemesi durumunda askıya almadan en geç üç gün sonra ürün dolaşıma bırakılmalıdır. Ürünün sağlık ve güvenlik açısından ciddi olmayan bir risk içermesi ve ürünün yasaklanması halinde bu uygulama ihtiyat prosedürlerine sokulmakta ve gerekçeleriyle AB Komisyonuna bildirilmektedir.

Topluluk Ürünlere bağlı ev kazalarını azaltmak amacıyla Ehliss adı altında bir haberleşme ve data alışveriş programı uygulamaktadır.

Piyasa Gözetiminin ana prensipleri ve özellikle tüm Topluluk ülkelerini etkileyebilecek risklere karşı alınacak önlem prosedürleri Topluluk bazında belirlenmiştir. Ancak yukarıda belirtildiği gibi üye ülkeler kendi topraklarındaki organizasyonu belirlemek ve yönetmekte serbest bırakılmışlardır. Her ülke kurumsal yapıyı ve Piyasa Gözetiminin işleyişini kendisi belirlemektedir. Dolayısıyla Piyasa Gözetiminin etkinlik açısından ulaşabildiği seviye ülkeler arasında farklılık göstermektedir.

Klimalar konusunda Fransa'da seçilen sorumlu kuruluş Sanayi Bakanlığı'dır. Sanayi Bakanlığı periyodik olarak piyasadan ürün toplayarak denetim yapmaktadır. Denetim genellikle Bakanlık tarafından bağımsız laboratuvarlara yaptırılmaktadır. Sanayi Bakanlığı Piyasa Gözetimi çalışmalarında risk değerlendirme tekniklerine başvurmaktadır. Hatalı ve sakıncalı bulunan ürünlerde ürünün piyasadan çekilmesine dek gidilmektedir. Bu kuruluş şikayet üzerine de değerlendirme yapmaktadır.

Klimalar konusunda İtalya'da seçilmiş bulunan sorumlu kuruluşlar Sanayi Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'dır. Söz konusu bakanlıklar konuya kendi faaliyet alanları açısından bakmaktadır. Ancak klimalarda denetim büyük bir çoğunluğu Sanayi Bakanlığı üzerinden geçmektedir. İtalya'da üst kuruluşların Fransa'da olduğu kadar etkin olmadığı görülmektedir. Zaman zaman piyasadan denetim için ürün toplanmaktadır. Ancak bu Pazar denetimleri Fransa'daki kadar sistematik değildir.

İspanya'da binalarda kurulan termik cihazlarla ilgili kurallar çerçevesinde gözetimi Sanayi Bakanlığı, gürültü seviyesi ve işlenen havanın kalitesi konusundaki gözetimi Çevre Bakanlığı yürütmektedir. İspanya'da bu konuda çıkan sorunlar daha çok mahkemeler bazında çözülmektedir. Üst kuruluşların pek etkin olmadığı görülmektedir. Sistematik olarak piyasada ürün denetimi yapılmamaktadır.

Belçika'da klimaların denetiminden Ekonomi Bakanlığı sorumludur. Belçika'da sistematik olarak denetim yapılmamaktadır. Şikayet bazındaki olaylar değerlendirilmektedir.

7.5. Bazı Ticari Uygulamalar:

İthalatçılar, Distribütörler, Montaj Servisi Yapan Bağımsız Firmalar: Tüm ithalatçılar, distribütörler, montaj servisi yapan bağımsız firmalar faaliyet gösterebilmek için üye ülkelerde Ticaret Odalarına kayıt olmak zorundadır.

Yedek Parça Bulundurma Sorumluluğu: Üye ülkelerde genellikle üretici, ithalatçı ya da distribütörlerin garanti süresi boyunca yedek parça sağlamaları kanuni bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Gerek Fransa'da gerekse İtalya'da parçanın sağlanamaması durumunda satıcı ürünü değiştirmek zorunda da bırakılabilmektedir. İspanya'da yedek parça bulundurulması gereken süre garanti süresini aşmaktadır. Ev tipi klimalar için bu konuda düzenlemeler mevcuttur. Estetik parçalarda fabrika tarafından belirtilen üretim gününden itibaren 5 yıl, fonksiyonel parçalar için 7 yıl yedek parça bulundurma zorunluluğu vardır.

Montaj Servisi Yapan Bağımsız Firmalar, Distribütör, İthalatçı, Üretici Zincirinde Montaj Hatalarında Sorumluluk Paylaşımı: AB ülkelerinde klima ürünlerinde montaj aşamasında çıkan sorunlarda şikayet üzerine genellikle hatanın zincirde kimden kaynaklandığı araştırılmaktadır. Fransa'daki uygulamada tüketicilere garantiyi montaj yapan firma sağlamaktadır. Ancak garanti sisteminde ithalatçı, üretici, montajcı firma kendi aralarında da bir sorumluluk paylaşımı sistemine gidebilmektedir. Genellikle montajı yapan firma hatalı bulunduğu takdirde sorumluluğu bu firma almaktadır. Hata üretici ya da ithalatçı tarafından yapıldığı takdirde bu firmalar sorumluluğu üstlenmektedir. İtalya ve Fransa'da bu ülkelerde yerleşik olan bir yetkili satıcının sorumluluğu, yetkili satıcı ve üretici arasında yapılmış bulunan yazılı anlaşmaya şartlarına bağlıdır. İtalya'da da montaj yapan firma hatalı olduğu takdirde, sorumluluğu bu firma almaktadır. İtalya'da hatayı ithalatçı, İtalya'daki üretici ya da montajı yapan firma arasında hatayı yapan firma garanti sisteminin gereklerini üstlenmektedir. Hatayı telafi etmek için İtalya'da değişik çözümlere gidilebilmektedir:

- Parça yenilenmektedir,
- Tamir yapılabilmektedir,
- Bu çözümlerin yeterli görülmemesi halinde ürün yenilenmektedir.

İtalya'da ürünün CE işareti altında yatan direktif koşullarına uymaması durumunda, AB Uygunluk Deklarasyonunu hazırlayan taraf sorumluluğu almaktadır.

İspanya’da montaj hatalarında sorumluluğu montajı yapan firma almaktadır. Ancak tüketiciler genellikle hatanın montajdan kaynaklandığını farketmemekte ve ürünü ithalatçıya ya da imalatçıya götürmektedir. İthalatçı ya da imalatçı genellikle marka imajının korunabilmesi için durumu kendileri telafi etmeye çalışmaktadır. Ancak çözümün maliyetinin yüksek olması halinde sorunu montajı yapan firmanın çözmesi beklenmektedir.

Garanti Süresi: AB’de yayımlanan yeni bir direktifle ev tipi klimalarda minimum garanti süresi 2 yıla çıkarılmaktadır. Önümüzdeki dönemde bu kararın tüm klima tiplerini kapsamaya da gündemdedir.

8. KLİMA PERFORMANS ÖLÇÜMÜ KONUSUNDA GEÇERLİ AB STANDARTLARI :

8.1. Standartların AB Mevzuatındaki Konumu ve AB’de Performans Ölçme

Klima sektöründe performans ölçümüyle ilgili olarak EN 255 ve EN 814 standartları yer almaktadır. Çoklu split sistemler ve kanallı olmayan klimalar bu standartların kapsamının dışında kalmaktadır. Bu standartlar Toplulukta üreticiler tarafından yapıp ya da yaptırılıp beyan edilmektedir. Bu standartların AB mevzuatı içindeki konumları aşağıda özetlenmiştir:

Yukarıda adı geçen standartlara, klimaları kapsayan, sağlık ve güvenlik konularında ürün kriterlerini belirleyen Yeni Yaklaşım Direktifleri tarafından atıfta bulunulmamaktadır. Bir başka deyişle EN 255 ve EN 814 AB mevzuatında harmonize standartlar değildir. Dolayısıyla hiçbir üye ülkenin bu standartları zorunlu standart olarak uygulamaya hakkı bulunmamaktadır.

- Harmonize Standart statüsünde bulunmayan bu standartların asgari ürün kriterleriyle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Bu standartlar ürünün performansını göstermektedir.
- AB mevzuatında bu standartların gerektirdiği testleri ithalat için mecburi kılan hiçbir hüküm bulunmamaktadır.

Yürütülmekte olan performans testlerinin pazar açısından getirdiği olumlu etkileri şöyle özetlemek mümkündür :

- Ürünün beyan edildiği özelliklerde çalışmasından emin olunması tüketicinin bu alanda doğru ve açık bir şekilde bilgilendirilmesi ve bu konuda tüketici güveninin kazanılması
- Alınacak mamulün enerji maliyetinin belirgin olması
- Pazarda şeffaflık elde edilmesi, haksız rekabetin engellenmesi

AB ülkeleri arasında bazı bağımsız ölçüm laboratuvarları kapasite ölçüm hizmeti vermektedir. Bu laboratuvarların isimleri, ülkeleri ve faaliyet konuları aşağıda özetlenmiştir

Laboratuvar	Ülke
CEIS	Madrid, İspanya
CETIAT	Lyon, Fransa
TÜV	Essen, Münih, Almanya 3 adet

Görüldüğü gibi Almanya dışındaki birkaç ülkede sadece bir tane laboratuvar bulunmaktadır ve laboratuvarların varlığı tüm Topluluk ülkelerinde yaygınlaşmamıştır. Bunun sebebi bu konuda bir laboratuvar kurmanın yüksek bir altyapı ve finansman gereksinimi doğurmasıdır. AB genelinde bakıldığında klimalar için piyasa gözetiminden sorumlu kuruluşların ayrıca kapasite konusundaki uygulamaları da kontrol ettikleri görülmektedir. Fransa’da Yeni Yaklaşım Direktifleri piyasa Gözetiminde uygulandığı gibi zaman zaman piyasadan sivil toplum örgütleri tarafından örnek ürün alınmakta ve test edilmektedir. Ancak bu denetim resmi bir kuruluş tarafından yapılmamaktadır.

AB içinde zaman zaman alıcı firmaların bu standartları talep ettiği görülmektedir. Ancak bu durum mevzuat tarafından mecburi uygulamaya konulmuş bir uygulama değildir. Eurovent kuruluşuna bağlı uygunluk değerlendirme firması Eurovent–Certification da bu testleri yapmaktadır. AB içinde ortak test kriterleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu şekilde detaylı kıyaslama gereksiniminin önüne geçilmek istenmektedir. Genel uygulamada her yıl üretildiği ya da ithal edildiği beyan edilen 3 model tesadüfi yöntemle seçilerek test edilmektedir. AB içinde dolaşımda bulunan modellerin çokluğu her modelin ayrı ayrı test edilmesini hem altyapı hem de ekonomik yönden imkansız hale getirmektedir.

AB içinde zaman zaman tüketici kuruluşlarının da piyasada tesadüfi yöntemle cihaz toplayarak performans testi yaptırdığı görülmektedir. Ancak bu uygulama sistematik olarak yapılmamaktadır.

8.2. Klimalarda Kapasite Konusunda Hatalı Beyanlar:

Klimalarda kapasite beyanı konusunda yapılan hatalar Toplulukta Piyasa Gözetiminin dışında ele alınmaktadır ve bu konuda çıkan sorunlar üye ülkelerin kendi mevzuatları içinde çözülmektedir. Fransa’da ki uygulamalara göre bu konuya Sanayi Bakanlığı bakmaktadır. Sanayi Bakanlığı Yeni Yaklaşım Direktiflerinde olduğu gibi piyasadan tesadüfi yöntemle örnek ürünler alıp kapasite ölçümü yaptırmaktadır. Bu ülkede bir klima cihazının beyan edilen kapasitenin altında çıkması halinde üretici firma ve Genel Müdürü bu durumdan sorumlu tutulmaktadır. Şikayet üzerine durumun tespiti için akredite bağımsız bir laboratuvar ölçüm yapmaktadır. Şikayet konusunda tüketici ya da herhangi bir rakip firmanın haklı çıkması halinde ürünün satışı durdurulmakta, çeşitli kanuni yaptırımlar ve parasal cezalar uygulanmaktadır. Bu cezalar üreticiler için olduğu kadar, ithalatçılar için de geçerlidir. Şikayet eden tüketicinin ya da rakip firmanın haksız çıkması halinde ise bu kişilere cezai

yaptırımlar uygulanmaktadır. İspanya'daki uygulamada sorumluluk imalatçı ya da ithalatçıya aittir ve ithalatçı cezalandırılmaktadır. Ancak ithalatçı imalatçıyı dava etme hakkına sahiptir. Bu konuda distribütörün yanlış tanıtım yapması halinde distribütör sorumlu tutulmaktadır.

9. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu raporda klima sektörünü içeren hüküm ve uygulamalarda AB mevzuatına tamamen uyum öngörülmüş ve bu öngörü çerçevesinde AB mevzuatı ve uygulamaları incelenmiştir. Bu alandaki eksikliklerin veya yanlış uygulamaların giderilebilmesi için ilk başta iki hususun üzerinde önemle durulması gerekmektedir :

- Klima sektörünü kapsayan AB mevzuatının aynen üstlenilebilmesi için gerekenler yapılmalı, bu mevzuatın gerekleri hukuk sistemimize dahil edilmeli, çelişen uygulama ve hükümler kanunlarımızdan çıkarılmalıdır.
- Üçüncü ülkelerle ticaretimizde aynı kural ve uygulamaların gözetilmesine dikkat edilmelidir.

Yeni Yaklaşım Direktifleri çerçevesinde AB mevzuatında ürünlere iliştirilen CE işareti önemli bir konuma sahiptir. Nitekim CE işaretini kapsayan mevzuat hem ithal ürünler hem de üretilip iç pazara sunulan ve AB pazarına ihraç edilen ürünler için geçerlidir. Üye ülkeler CE işareti iliştirilmiş bir ürünün ülkelerine girişini kabul etmek zorundadır. CE işareti taşıyan bir ürünün ithalatının engellenmesi için direktiflerde konulmuş bulunan ürün kriterlerinin karşılanmadığının ispat edilmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle mevzuat açısından CE işareti Toplulukta pazara giriş için bir pasaport gibidir. CE işareti hem üye ülkelerde üretilip satılan ürünler hem de üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünlere iliştirilmek zorundadır.

Klima sektörüyle ilgili bazı hassas noktalar aşağıda özetlenmiştir :

- Basınçlı Ekipmanlar direktifi II: kategori ve üzerindeki ürünler dışında kalan tüm klimalar için, Yeni Yaklaşım Direktifleri, direktiflerin referans verdiği ve klimalar için uygulanabilir tüm harmonize standartlar tatbik edildiği takdirde üçüncü taraf onayını gerekli görmemektedir. AB İmalatçı Uygunluk Deklarasyonunun verilmesi ve ürüne CE işareti iliştirilmesi yeterli bulunmaktadır. Piyasa Gözetimi kuruluşları için Teknik bir dosyanın hazır bulundurulması istenmektedir.
- Yeni yaklaşım direktiflerine uyumu Harmonize Standartlar kanalıyla gerçekleştirilmeyen ürünler için Elektromanyetik Uyum Direktifi onaylanmış kuruluştan daha az yetkilere sahip bir akredite yetkili kuruluş istemekte ve bu kuruluşlarda bulunması gereken koşulları sıralamaktadır. Basınçlı ekipmanlar direktifinde II kategori ve üstü ürünlerde akredite bir onaylanmış kuruluş aranmaktadır. Sağlık ve güvenlik açısından daha fazla riske sahip bu ürünlerin ülkemize ithalatının kontrol altında tutulması açısından, denetleyici kuruluşların direktiflerde öngörülen koşulları taşıması ve bu kuruluşların akreditasyonu konuları önem taşımaktadır.
- Üçüncü bir taraf onayının istenmediği direktifler çerçevesinde Teknik Dosya ithalat ve satış sonrası Piyasa Gözetimi için hazırlanmaktadır. Burada amaç dosyanın yardımıyla mamulün kriterlere uymamasının sebeplerini saptamak ve sorumlu tarafı tespit etmektir.
- Klimaların dahil olduğu direktifler 84.15 Gümrük Tarife Pozisyonlarında yer alan tüm cihazlar için geçerlidir. Üçüncü ülkelerden yapılan ithalatlar için ilave bir uygunluk değerlendirmesi prosedürü talep edilmemektedir. İthalat esnasında gümrüklerden geçiş sırasında gümrüklerde herhangi bir test uygulanmamaktadır.
- İlgili Yeni Yaklaşım Direktiflerinde test raporlarının geçerlilik süresiyle ilgili bir ifade bulunmamaktadır. Testlerin amacı bir modelin güvenilirliğinin çeşitli kriterlerle sınanmasıdır. Ürünün modeli değiştiği zaman ya da ürünün güvenliği ve riskini etkileyecek kadar bir değişikliğe gidilmesi halinde doğal olarak güvenlik koşulları değişeceği için tekrar test yapılmaktadır.
- Ülkemizde AB mevzuatında Harmonize Standart statüsünde bulunmayan bazı standartların 84.15 numaralı GTİP kapsamındaki klimalar için zorunlu standart haline getirildiği göze çarpmaktadır. AB mevzuatı çerçevesinde hiçbir üye ülkenin harmonize olmayan standartları zorunlu standart olarak uygulamaya hakkı bulunmamaktadır. AB mevzuatında bu standartların gerektirdiği testleri ithalat için mecburi kılan hiçbir hüküm bulunmamaktadır.
- 96/7794 sayılı 'Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon' Yönetmeliği'ndeki ve ilgili tebliğlerdeki bazı hükümlerin ve bu tebliğlere dahil edilen ürünlerin AB mevzuatı ile uyum içinde bulunmaması önemli problemler yaratmaktadır.
- Raporda değinilen 339/93 sayılı AB Konsey Yönetmeliğine henüz mevzuat uyumunun sağlanmamış bulunması ve bu durumun AB mevzuatına uyum süreci açısından yarattığı olumsuzluklar sektörde çeşitli sıkıntılar yaratmaktadır.
- Klima ithalatında üçüncü ülkelerden ithalatta AB mevzuatının aynen tatbik edilmesi gerekmektedir.
- Enerji etiketlemesi konusunda Toplulukta ciddi çalışmalar yapılmaktadır.

Birinci maddede bahsedildiği gibi klimalar için AB mevzuatında diğer ürünlere kıyasla daha serbest uygulamalar öngörülmüştür. Basınçlı Ekipmanlar direktifi dışında bir üretici klimalar için tatbik edilebilir tüm harmonize standartlar kanalıyla ürün kriterlerine uyduğunu beyan ettiği takdirde bağımsız bir üçüncü taraf aranmamaktadır. İleride piyasa gözetiminden sorumlu kuruluşların talebi üzerine göstermek için bir teknik dosyanın bulundurulması gerektiği belirtilmektedir. Üçüncü taraf onayı harmonize standartları tamamen uygulamayan ya da kısmen uygulayan üreticiler için geçerlidir. Bu uygulama hem AB içi ticaret hem de üçüncü ülkelerden AEA'na ithalat için geçerlidir. Üçüncü ülkeler arasında herhangi bir ayırımı gidilmemektedir. Ülkemize klima ithalatında zaman zaman akredite kuruluş arandığı göze çarpmaktadır. Üçüncü ülkelerden ithalatta bu uygulama daha sık görülebilmektedir. Bu noktada direktiflerde belirtilen koşulların aynen tatbik edilmesi çok önemlidir. Üye ülkeler direktiflerin koyduğu kriterler ve uygulamalardan daha fazla koşul talep etmemekle yükümlüdür. Böyle bir talep sadece AB Roma Antlaşmasınının 36. maddesinde dile getirilen ve üye ülkenin kamusal çıkarlarını tehdit edebilecek durumlar için geçerlidir. 36.maddenin koşulları söz konusu olmadığı takdirde

ithal ürünlerden direktiflerin öngörülerini aşan taleplerde bulunulması Topluluk mevzuatının ihlal edilmesi anlamını taşımaktadır.

Ancak yukarıda belirtildiği gibi AB mevzuatının bir 'yetkili kuruluş' ya da bir 'onaylanmış kuruluş' kanalıyla üçüncü taraf onayı istediği durumlarda bilhassa üçüncü ülkelerden ithalatta bu kurumların 'haiz' kurumlar olmasına ve AB direktiflerinde belirtilen tüm koşulları taşımasına özen gösterilmelidir. Nitekim bu ülkeler AB ülkelerine kıyasla AB direktiflerine daha yabancıdır.

Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon ve Standardizasyon tebliğinde bu konuda bazı yanlış yorumlamalara yol açacak ifadeler yer almaktadır. İlgili tebliğin 6. maddesinin son paragrafında 'ülke koşulları göz önüne alınarak ilave özellikler aranabilir. Ayrıca gerekli olduğu hallerde teknik dosyadaki bilgi ve belgelere göre ürün kontrole tabii tutulabilir' ifadesi yer almaktadır. AB 339/93 sayılı Konsey Yönetmeliği üçüncü ülkelerden ilave belgeler istenmesini sağlık ve güvenlik ile ilgili vakalarla sınırlamıştır ve özel ülke koşullarının bulunması veya ilgili alanda geçerli Topluluk düzenlemelerinin bulunmaması halinde böyle bir talebe başvurulmaktadır.

Mevzuata uygun olarak tatbik edildiği takdirde 339/93 sayılı direktif sağlık ve güvenlik açısından şüpheli ürünlerin ithalatının kontrol altına alınması açısından önem taşımaktadır.

Üçüncü bir taraf onayının gerekmediği durumlarda teknik dosya tüm Harmonize direktiflerin yerine getirilmesi halinde ithalat esnasında sorulmamaktadır. Ülkemizde ise teknik dosya bu çerçevede yer alan direktifler için de teknik dosya ithalat sırasında incelenmekte ve muafiyet belgesi verilmektedir. Halbuki AB mevzuatında II: kategori ve üstü ürünler dışında tüm Harmonize Standartlara uyan ve CE işareti taşıyan ürünlerin tüm kriterleri karşıladığı varsayılmaktadır.

Bir başka husus ise her yıl CE dosyası işlemlerinin tekrarlanması zorunluluğu ve yapılan uygunluk değerlendirmesinde testlerin 3 yıl geçerli olmasıdır. AB'de yer alan uygulamada, model değişikliği veya üzerinde değişiklik yapılan her ürün için yeniden CE işareti iliştilmesi ve gerekli prosedürlerin tamamlanmasıdır. Daha sonra tekrar aynı model ithal ediliyorsa ya da iç pazara sunuluyorsa bu ürünün güvenlik özelliklerinde bir değişiklik olmamıştır ve daha önce yapılmış tüm prosedürler ve dolayısıyla belgeler ve test raporları geçerliliğini korumaktadır. Ülkemizde test raporlarına 3 yıl geçerlilik süresi konmasıyla ithalatçıya bürokratik bir yük getirilerek teknik bir engel yaratılmaktadır. Direktiflerde belirtildiği gibi AB Uygunluk Deklarasyon Belgeleri 10 yıl gibi bir süre geçerlilik taşımaktadır.

Enerji etiketlemesi konusunda Topluluk referans vereceği Harmonize Standartları henüz belirlememiştir. Türkiye bu konudaki gelişmeleri bekleyip takip etmelidir. Toplulukta bu alanda geçerlilik kazanan kurallar incelenmeli ve AB mevzuatı ile uyum sağlanmalıdır.

Klima ithalatıyla ilgili ikinci önemli konu ise AB Mevzuatında Harmonize Standart olarak yer almayan EN 814 ve EN 255 standartlarının zorunlu standart olarak istenmesidir. Burada bazı yaklaşım hataları mevcuttur :

- AB mevzuatına göre Harmonize Standart olmayan standartların zorunlu standart olarak ithalatta empoze edilmesi Topluluk Mevzuatının ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Kaldı ki Harmonize Standartlar dahi Topluluk mevzuatında ihtiyari bir konumdadır. Bu standartlara uyum direktiflerde belirtilen ürün kriterlerine otomatik olarak uyum sağlamaktadır. Ancak üretici ürün kriterlerine uyum için Harmonize Standartlara uyumun dışında başka çözümler de seçebilmektedir. Ancak bu durumda söz konusu çözümlerle ilgili ürün kriterlerini nasıl karşılayabildiğini gösterip kanıtlamak zorundadır. Dolayısıyla klima ürünlerini kapsayan Yeni Yaklaşım Direktiflerinin yürürlüğe girmesiyle birlikte bu iki standardın ihtiyari bir konum kazanması, gerek AB'den gerekse üçüncü ülkelerden ithalatta bu standartlara bağlı testlerin resmi kuruluşlarca zorunlu tutulmaması gerekmektedir.
- Bu standartlar esasen üreticiler için hazırlanmıştır ve üretim aşamasında bu testler yapılmaktadır. İthalat esnasında bu testlerin ikinci bir kez tekrarlanması standartların özüne aykırıdır. Ancak üretici ya da ithalatçılar ürün kalitesini vurgulamak amacıyla böyle bir test yaptırarak sertifika almak yoluna gitmektedirler. AB ülkelerinde zaman zaman sivil toplum örgütleri bu testleri yaptırarak pazarda bir baskı unsuru oluşturabilmektedir. Ülkemizde bu standartlar zorunlu standart olmaktan çıkarılmalı ancak bu konuda denetimi gerçekleştirecek meslek örgütlerinin altyapısı geliştirilmeli ve AB ülkelerinde uygulanan yöntemlerle hatalı performans beyanı için caydırıcı tedbirler hayata geçirilmelidir.
- 96/7794 sayılı Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Yönetmeliği 2. maddesinin 2. fıkrası Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan onayı çerçevesinde Türk Standartları'ndan ihtiyaç duyulanları ithalatta zorunlu uygulamaya koyabileceğini ifade etmektedir. Bu ifade AB Mevzuatı ile çelişki içindedir, nitekim AB mevzuatında tüm standartlar ihtiyari bir konumdadır. Bu ifade yukarıda bahsedilen yanlış uygulama için kapı açmaktadır.

AB'de bu standartlar split ve kanallı olmayan klimaları kapsamamaktadır. Türkiye'de ise bu standartlarla 84.15 pozisyonu içinde yer alan tüm klimalara bu zorunluluk getirilmiş bulunmaktadır. Son uygulamalarla sadece 40.000 BTU'nun üzerinde kapasiteye sahip klimalar bu kapsamın dışında bırakılmıştır.

Klima ticaretinde AB dışında üçüncü ülkelerden ithalatta da zaman zaman farklı uygulamalar takip edildiği gözlemlenmektedir. Zaman zaman üçüncü ülke menşeli ürünlerin bir AB ülkesinden geçirilmesi söz konusu olabilmektedir. AB Teknik Engellerin Kaldırılması ve Yeni Yaklaşım Direktifleri Mevzuatı üçüncü ülkelerle bu çerçevede ilişkilerin nasıl yürütüleceğini tarif etmektedir. Dolayısıyla ilgili AB mevzuatının üstlenilmesi bu Mevzuatın Üçüncü ülkelerle ilgili bölümünün de üstlenilmesi anlamına gelmektedir. 1/95 sayılı Avrupa Topluluğu – Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı akit taraflar arasında eş etkili tedbirlerin kaldırılmasından söz etmektedir. Aynı anlaşmada teknik engeller mevzuatına uyumun Ortak Ticaret

Politikası başlığı altında da yer almaması bir boşluk yaratmakta Teknik Mevzuatın sadece AB ile Türkiye arasındaki ticaret için geçerli olduğuna dair yorumlara sebep olmaktadır.

Uygunluk değerlendirmesi yönünden ağırlıklı olarak beyana dayanan klima mevzuatında piyasa gözetiminin pazarın denetimi açısından önemli bir rolü vardır. Toplulukta üye ülkelerin bu alanda çok farklı seviyelerde faaliyet gösterdiği görülmektedir. Türkiye için ideal olanı Topluluk tarafından belirlenmiş olan ana prensiplere mümkün olan en yakın sistemi oluşturmaktır. Bu konuda Bakanlıklar düzeyinde yeterince hızlı hareket edilmediği görülmektedir. Piyasa gözetimi konusunda ülkemizde atılabilecek adımları şöyle özetlemek mümkündür :

- Sorumlu Bakanlıklar bu konuda iyi bir altyapı ve organizasyon kurmalıdır.
- Gerekirse Bakanlıklar özel sektör ile işbirliğine gitmeli ve özel sektörün altyapı imkanlarından yararlanmalı ya da bazı yatırım kalemlerini özel sektör ile birlikte yapmalıdır.
- Periyodik piyasa denetlemeleri ihmal edilmemelidir.
- Bu konudaki Topluluk ihtiyat prosedürleri yakından takip edilmelidir. Nitekim raporda belirtildiği gibi sakıncalı bulunan ürünler derhal Topluluk düzeyinde afişe edilmektedir.
- Bu konularda sivil toplum örgütlerinin daha faal rol alması sağlanmalıdır.

Devletimiz ve meclisimiz AB'ne tam üyeliği bir siyasi tercih olarak benimsemiştir. Bir başka deyişle AB'ne tam üyelik siyasi partileri de aşan bir devlet politikasıdır. AB'ne tam üyelik siyasi kriterlerin yerine getirilmesi dışında AB müktesebatı ve iktisadi politikalarına uyumu da gerekli kılmaktadır.

Gelecekte bir AB üyesi olmayı hedefleyen ülkemizde tüm iktisadi sektörlerde AB normlarına uyum sağlanması şarttır. Bu çerçevede tüm diğer sektörlerde olduğu gibi klima sektöründe de gerek ürün standartları gerekse pazara sürme kuralları açısından AB'de geçerli olan kural ve uygulamaların incelenmesi ve bu kuralların mevzuatımıza, uygulamalarımıza entegre edilmesi gerekmektedir.

EKLER

KAYNAKÇA

- Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi, Resmi Gazete tarih ve sayısı : 1.2. 1996-22541(Mükerrer)
- Ankara Anlaşması, DTM
- Roma Anlaşması
- Avrupa Birliği'nin Malların Serbest Dolaşımı Mevzuatına Uyumda Sorunlar ve Çözüm Önerileri,TÜSİAD,Aralık 2001
- 98/34 sayılı 'Teknik Standartlar ve Yönetmelikler Konusunda Bilgi Alışverişi Prosedürleri' Direktifi, ATRG,22 Haziran 1998, L 204 sayfa 37
- 3052/95 numaralı 'Ürünlerin Serbest Dolaşımı Prensibinden Sapma Gösteren Uygulamaların Karşılıklı Bildirimi' konusunda Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi Kararı ATRG,30.12.1995, L321
- Ev Tipi Klimalarda Enerji Etiketlemesine ilişkin 2002/31 sayılı Direktif
- Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası ve Türkiye'nin Uyumu, İKV Yayınları, Eylül 2001
- İklim Değişikliği Programı, AB Komisyonu
- Üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünlerde ürün güvenlik kurallarına bağlı olarak uygunluk denetimi konusunda 339/93 sayılı Konsey Yönetmeliği
- EU-CE Marking Enforcement, Yvonne Halpaus, CE Marking Machinery Page
- Amsterdam Anlaşması, Bütünleştirilmiş Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Anlaşmaları
- Rewiew Eurovent, Nisan 2002

ENERJİ ETİKETLEMESİ DİREKTİFİ

Hava Soğutmalı Klimalar		Hava Soğutmalı Klimalar/Isıtma Modu	
Enerji Etkinliği Sınıfı	Split ve multisplit A 3.2<EER B 3.20>EER>3.00 C 3.00>EER>2.80 D 2.80>EER>2.60 E 2.60>EER>2.40 F 2.40>EER>2.20 G 2.20>EER	Enerji Etkinliği Sınıfı	Split ve multisplit A 3.60<PR B 3.60>PR>3.40 C 3.40>PR>3.20 D 3.20>PR>2.80 E 2.80>PR>2.60 F 2.60>PR>2.40 G 2.40>PR
Enerji Etkinliği Sınıfı	Paket Üniteler A 3.00<EER B 3.00>EER>2.80 C 2.80>EER>2.60 D 2.60>EER>2.40 E 2.40>EER>2.20 F 2.20>EER>2.00 G 2.00>EER	Enerji Etkinliği Sınıfı	Paket Üniteler A 3.40<PR B 3.40>PR>3.20 C 3.20>PR>3.00 D 3.00>PR>2.60 E 2.60>PR>2.40 F 2.40>PR>2.20 G 2.20>PR
Enerji Etkinliği Sınıfı	Tek borulu A 2.60<EER B 2.60>EER<2.40 C 2.40>EER>2.20 D 2.20>EER<2.00 E 2.00>EER<1.80 F 1.80>EER<1.60 G 1.60>EER	Enerji Etkinliği Sınıfı	Tek borulu A 3.00<PK B 3.00>PK>2.80 C 2.80>PK>2.60 D 2.60>PK>2.40 E 2.40>PK>2.10 F 2.10>PK>1.80 G 1.80>PK
EER:Energy Efficiency Ratio (Enerji Etkinliği Katsayısı)		PR:Performance Ratio (Performans Katsayısı)	
Su Soğutmalı Klimalar		Su Soğutmalı Klimalar/Isıtma Modu	
Enerji Etkinliği Sınıfı	Split ve multisplit A 3.60<EER B 3.60>EER>3.30 C 3.30>EER>3.10 D 3.10>EER>2.80 E 2.80>EER>2.50 F 2.50>EER>2.20 G 2.20>EER	Enerji Etkinliği Sınıfı	Split ve multisplit A 4.00<PR B 4.00PR>3.70 C 3.70>PR>3.40 D 3.40>PR>3.10 E 3.10>PR>2.80 F 2.80>PR>2.50 G 2.50>PR
Enerji Etkinliği Sınıfı	Paket Üniteler A 4.40<EER B 4.40>EER>4.10 C 4.10>EER>3.80 D 3.80>EER>3.50 E 3.50>EER>3.20 F 3.20>EER>2.90 G 2.90>EER	Enerji Etkinliği Sınıfı	Paket Üniteler A 4.70>PR B 4.70>PR>4.40 C 4.40>PR>4.10 D 4.10>PR>3.80 E 3.80>PR>3.50 F 3.50>PR>3.20 G 3.20>PR

**AB YENİ YAKLAŞIM DİREKTİFLERİ
(ÜRÜNE CE İŞARETİ İLİŞTİRİLMESİNİ ÖNGÖREN DİREKTİFLER)**

DİREKTİFİN KAPSADIĞI ALAN	SORUMLU KURULUŞ
Alçak Gerilim Cihazları	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Basit Basıncılı Kaplar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Oyuncakların Güvenliği	Sağlık Bakanlığı
İnşaat Malzemeleri	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
Elektromanyetik Uyumluluk	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Makineler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Kişisel Korunma Teçhizatları	Çalışma ve Sosyal Güvenlik
Otomatik Olmayan Tartı Aletleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Vücuda Yerleştirilen Aktif Tıbbi Cihazlar	Sağlık Bakanlığı
Gaz Yakan Aletler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Sıvı ve Gaz Yakıt ile Çalışan Yeni Sıcak Su Kazanları için Verimlilik Gereklere	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Sivil Amaçlı Patlayıcıların Piyasaya Arzı,Piyasa Gözetimi ve Denetimi	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Tıbbi Cihazlar	Sağlık Bakanlığı
Potansiyel Olarak Patlayıcı Ortamlarda Kullanılan Teçhizat ve Koruma Sistemleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Gezinti Teknelerine İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	Denizcilik Müsteşarlığı
Asansörler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Ev Tipi Elektrikli Buzdolapları,Dondurucular ve Bunların Kombinasyonları için Enerji Verimlilik Gereklere	Telekomünikasyon Kurumu
Basıncılı Cihazlara İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Haberleşme Terminal Cihazları,Uydu Yer İstasyonları ve Bunların Uygunluğunun Karşılıklı Tanınması	Telekomünikasyon Kurumu
Vücut Dışında Kullanılan Tıbbi Teşhis Cihazları	Sağlık Bakanlığı
Radio Cihazları ve Haberleşme Terminal Cihazları İle Bunların Uygunluğunun Karşılıklı Tanınması	Telekomünikasyon Kurumu